

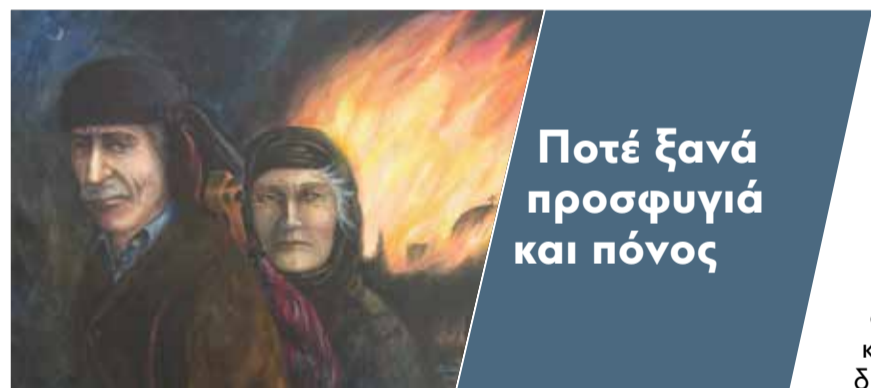
Ποντιακοί χοροί

Αλησμόνητες πατρίδες

Καρτ Ποστάλ Πόντου

Ποτέ ξανά προσφυγιά και πόνος

Ο Πατριάρχης στην Παναγία Σουμελά

Διάλογοι...

...τις γαῖ' ἔστι μέσωσ ἐνὶ οἴνοπι πόνω!

Μαθητές χωρίς σύνορα! Κρήτη και Πόντος χάντρες δυο στο ίδιο κομπολόι μοίρα κοινή και για τις δυο το ίδιο μοιρολόι

Ο 6ος ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ: «Ποντιακός Ελληνισμός: Μνήμες και Όνειρα, Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον» 2021-2022, έδωσε την ευκαιρία να συνεχιστεί και να διερευνηθεί μια συνεργασία που ξεκίνησε πέρυσι ανάμεσα σε σχολεία της Κρήτης και της Μακεδονίας. Φέτος, λοιπόν η σύμπραξη περιλαμβάνει εκτός το Ε.Ε.Ε.ΕΚ. Αγίου Νικολάου, το Ε.Ε.Ε.ΕΚ. Νάουσας, και το Γυμνάσιο Νεάπολης Λασιθίου και ένα τέταρτο σχολείο από την Βόρεια Ελλάδα, το ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας. Έτσι, η παρέα μας μεγαλώνει και δημιουργείται ουσιαστικά ένα δίκτυο σχολείων, το οποίο αποβλέπει στην ενασχόληση των μαθητών-τριών με τον Ποντιακό Ελληνισμό, προκειμένου να γνωρίσουν την ιστορία του, τον πολιτισμό του και τη συμβολή του στην ανάπτυξη της Ελλάδας και στη διαμόρφωση της πολιτιστικής της ταυτότητας.

Στόχος της σύμπραξης των συγκεκριμένων σχολείων, ήταν μέσω της δημιουργίας ενός κοινού αφιερώματος της σχολικής εφημερίδας στον Πόντο να δοθεί η ευκαιρία στους/στις μαθητές-τριες και των τεσσάρων σχολείων να υλοποιήσουν ποικίλες δραστηριότητες, με σκοπό την ενίσχυση της συνεργασίας και της δικτύωσης, την αλληλεπίδρασή τους έστω και διαδικτυακά και την ανάδυση του συναίσθημά τους. Επιπλέον, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός πως επιδιώκεται η συμπερίληψη μιας και συνδιαλέγονται, επικοινωνούν και συνεργάζονται μαθητές-τριες της Γενικής και της Ειδικής εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα μας δικαιώσε. Οι στόχοι που είχαν τεθεί επετεύχθησαν και διαπιστώθηκε πως η θεματολογία των άρθρων που επέλεξαν οι μαθητές-τριές μας, εδράζεται σε υψηλές αξίες του πολιτισμού μας. Αυτό, όμως, που διαπιστώθηκε ως πιο σημαντικό ήταν η διάθεση, η υπευθυνότητα, η συνειδητοποίηση, ο ενθουσιασμός και το πνεύμα συνεργασίας που επέδειξαν οι μαθητές-τριες και των τεσσάρων σχολείων, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης των δραστηριοτήτων. Η αφίσα της εφημερίδας, δημιουργήθηκε πέρυσι στο Εργαστήριο Πληροφορικής του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου. Αποφασίσαμε να συνεχίσουμε με την ίδια, αφού ο Δίκταμος και η Τρυγόνα, είναι τα σύμβολα της Κρήτης και του Πόντου αντίστοιχα και μας υπενθυμίζει την πρωτόγνωρη επαφή και τη διασύνδεση της Κρήτης με τη Μακεδονία μέσω του Πόντου που αφετηρία της είχε την προηγούμενη χρονιά. Ως τίτλος της εφημερίδας, διατηρήθηκε ο τίτλος «Διάλογοι: Περίρρυτος Πόντος» -συνέχεια της περσινής- αφού υπήρξε συνεχής διάλογος μεταξύ των μαθητών των τεσσάρων σχολείων με αφορμή τη συγγραφή των άρθρων της εφημερίδας.

Οι συντονιστές Εκπαιδευτικοί του Προγράμματος

Διαβάστε στην εφημερίδα μας...

Ο ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

(Από τους μαθητές του Γυμνασίου Νεάπολης)
Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, ο Πόντος είναι ο θεός της ανοιχτής θάλασσας και γιος της θεάς Γαίας και του Αιθέρος.

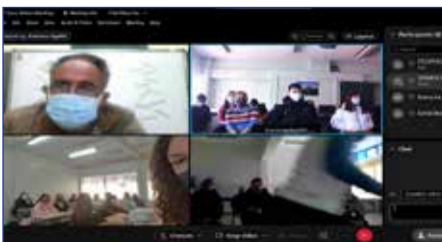
ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

(Από τους μαθητές του ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας)
Η ποντιακή είναι μία από τις λίγες διαλέκτους του ελληνικού λαού που σχετίζονται τόσο άμεσα με την αρχαία ελληνική γλώσσα.

ΟΙ ΠΑΝΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

(Από τους μαθητές του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου)
Στο βιβλίο που μας δώρισε ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πέτρας και Χερρονήσου κ.κ. Γεράσιμος, μάθαμε για τις «Παναγίες του Πόντου». Επιλέξαμε και σας παρουσιάζουμε τις πιο σημαντικές!

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΠΟΝΤΟΣ ΣΜΙΞΑΝΕ, ΛΟΥΛΟΥΔΙΣΕ Η ΠΛΑΣΗ...

(Από τους μαθητές του ΕΕΕΕΚ Νάουσας)
Κρήτη Μακεδονία και Πόντος ξανασυναντιούνται... διαδικτυακά!

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΓΡΑΦΗ BRAILLE

(Από τους μαθητές των Ειδικών Σχολείων)
Οι μαθητές των Ειδικών Σχολείων, μετέγραψαν τα περισσότερα άρθρα στη γραφή Braille για τους συμμετέχοντες τους με προβλήματα όρασης.

Ο Ποντιακός Ελληνισμός κατά την αρχαιότητα

Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, ο Πόντος είναι ο θεός της ανοιχτής θάλασσας και γιος της θεάς Γαίας και του Αιθέρος. Όμως ξέρουμε πως πάντα ένας μύθος καταρρίπτεται από ένα άλλο. Έτσι και εδώ ο πρώτος μύθος απορρίπτεται από τον μύθο πως η Γαία έμεινε έγκυος από παρθενογένεση. Αφού μεγάλωσε ο Πόντος απέκτησε με την Γαία 5 παιδιά.

Στα χρόνια της αρχαιότητας η λέξη "Πόντος" δεν έχει την σημασία ατόμου, όμως ταυτίζεται με τον Εύξεινο Πόντο. Από τον Ηρόδοτο και τον Αισχύλο ξέρουμε πως στα ποντιακά εδάφη ζούσαν ντόπιοι λαοί, οι οποίοι τα χρόνια που ακολούθησαν εξελληνίστηκαν. Ύστερα στα ρωμαϊκά και στα βυζαντινά χρόνια εκχριστιανίστηκαν, μαζί με

άλλες ελληνιστικές και βυζαντινές περιοχές.

Ξέρουμε από ιστορικές μας γνώσεις πως ο Εύξεινος Πόντος αποτελούσε ένα από τα πιο σημαντικά εμπορικά σημεία της εποχής. Έτσι στην αρχαιότητα όλες οι πόλεις του Εύξεινου Πόντου δημιουργήθηκαν ως αποικίες για εμπορικούς λόγους. (<https://www.mixanitouxronou.gr/i-istoria-ton-rontion-i-dimioyrgiatis-aytokratorias-stin-trapezoynata-i-exislamismo-kai-oi-tromeroi-diogmoi-i-entyposiaki-diadromi-toy-ellinismoy-ston-eyxeino-ronto/>) Η πρώτη ελληνική πόλη που δημιουργήθηκε, ήταν η Σινώπη. Με το πέρασμα του χρόνου άρχισαν να χτίζονται και άλλες, η πιο σημαντική ήταν η Τραπεζούντα. Ο δρόμος του μεταξίου ήταν ο μοναδικός τρόπος ένωσης της Ανατολής και της Δύσης. Σύντομα η Τραπεζούντα μετατράπηκε σε ναυτιλιακό κέντρο του και έγινε το κέντρο της αρχαίας Ελλάδας και της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Συνοψίζοντας, ο ποντιακός ελληνισμός έχει πλούσιο παρελθόν καθώς και ποιητικούς μύθους σχετικά με αυτόν.

Από τις μαθήτριες: Γεωργία Μαμαλούκου, Δέσποινα Μανώλαρου, Κριστιάννα Κόστοβα, Μαρσίνα Παπάι και Εμμανουέλα Κυβερνητάκη

Η Γενοκτονία των Ποντίων

Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου αναφέρεται σε σφαγές και εκτοπισμούς εναντίον Ελληνικών πληθυσμών στην περιοχή του Πόντου που πραγματοποιήθηκαν από το κίνημα των Νεότουρκων και των Κεμαλικών (Κ.Φωτιάδης, Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Παρευξείνιος Ελληνισμός, 2014)

Οι Ελληνοπόντιοι, μολονότι αποτελούσαν μειονότητα (περί το 40% του πληθυσμού), είχαν καταφέρει να κυριαρχήσουν στην οικονομική ζωή της περιοχής, ζώντας κυρίως στα αστικά κέντρα. Η οικονομική τους ανάκαμψη συνδυάστηκε με τη δημογραφική και πνευματική τους άνοδο. Το 1860 υπήρχαν 100 σχολεία στον Πόντο, ενώ το 1919 υπολογίζονται σε 1.400, ανάμεσά τους και το περίφημο Φροντιστήριο της Τραπεζούντας. Εκτός από σχολεία, οι Ελληνοπόντιοι διέθεταν τυπογραφεία, περιοδικά, εφημερίδες, λέσχες και θέατρα, που τόνιζαν το υψηλό πνευματικό τους επίπεδο.

Από τους 700.000 Ποντίους που ζούσαν εκεί έως το 1913 περισσότεροι από 350.000 θανατώθηκαν σε χωριά, πόλεις, εξορίες αλλά και στα τάγματα εργασίας (δηλαδή μέτρο εξόντωσης που εφάρμοσαν οι Νεότουρκοι στις μειονότητες) έως και το 1923. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η εκτόπιση, η εξάντληση από έκθεση σε κακουχίες, τα βασανιστήρια, η πείνα και η δίψα, οι πορείες θανάτου στην έρημο και συχνότατα οι εν ψυχρώ δολοφονίες ή εκτελέσεις. Η μέθοδος εξόντωσης των Ποντίων εξυπηρετούσε μια συγκεκριμένη πολιτική της οποίας σκοπιμότητα ήταν η εκκαθάριση της Μικρας Ασίας από το ελληνικό στοιχείο. Συνολικά ο παρευξείνιος ελληνισμός εξοντώθηκε από το 1914 έως και το 1924 ή ακολούθησε το δρόμο της διασποράς.

Στις 24 Φεβρουαρίου 1994 η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε ομόφωνα την ανακήρυξη της 19ης Μαΐου ως «Ημέρα Μνήμης για τη Γενοκτονία των Ελλήνων στο Μικρασιατικό Πόντο». Η Τουρκία δεν αναγνωρίζει ότι υπήρξε γενοκτονία και αποδίδει τους θανάτους σε απώλειες πολέμου, σε λοιμό και σε ασθένειες.

Από τους μαθητές: Άγγελο Μπίμπα, Μαρίνα Λυράκη, Ευαγγελία Μαράκη και Μαριχρύσα Παπαδάκη

Μαθαίνουμε για τον Πόντο!

Επίσκεψη στην Εύξεινο Λέσχη Ποντίων Νάουσας Εθνική Βιβλιοθήκη Αργυρουπόλεως «Ο Κυριακίδης»

Την Τρίτη 8 Φεβρουαρίου 2022, στο πλαίσιο της συμμετοχής των μαθητών του σχολείου μας (ΕΕΕΕΚ Νάουσας), στο δού Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα: «Ποντιακός Ελληνισμός, μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν, και μέλλον» για δεύτερη συνεχή χρονιά, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην Εύξεινο Λέσχη Νάουσας. Εκεί μας υποδέχτηκε ο κ. Φανιάδης Χαράλαμπος, εθελοντής υπεύθυνος βιβλιοθήκης, ο οποίος εκπροσωπεί τη νεολαία της Λέσχης και μας μίλησε για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Αργυρουπόλεως «Ο Κυριακίδης».

Στην Αργυρούπολη του Πόντου, γνωστή για τα περίφημα μεταλλεία της, το 1888 ιδρύεται ο

Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος «Μεταλλεύς» και επανιδρύεται το 1908 με την επωνυμία «Γεώργιος Κυριακίδης» στη μνήμη του φιλόλογου Κυριακίδη, που δώρισε τη βιβλιοθήκη του. Μετά τα γεγονότα της γενοκτονίας και με την ανταλλαγή των πληθυσμών έρχονται στην Ελλάδα το 1924 και οι τελευταίοι Αργυρουπολίτες, ξεριζωμένοι από τις πατρογονικές τους εστίες, όπου έζησαν και μεγαλούργησαν χιλιετίες. Ο Σύλλογος φρόντισε να φέρουν με μύριες δυσκολίες, στη νέα τους πατρίδα και τα ιερά τιμαλφή των εκκλησιών και τα βιβλία του Φροντιστηρίου. Από τις προσφυγικές οικογένειες, ογδόντα (80) εγκαθίστανται στη Νάουσα.

Αρχικά, η ανεκτίμητης αξίας βιβλιοθήκη στεγαζόταν στο πρώην «εν Ναούση τουρκικό Τέμενος» όπου και λειτούργησε μέχρι το 1933. Ο σύλλογος επανιδρύθηκε το 1959 με την επωνυμία: Εύξεινος Λέσχη Ποντίων Νάουσας -Εθνική Βιβλιοθήκη Αργυρουπόλεως «Ο Κυριακίδης». Σήμερα στην βιβλιοθήκη της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας σε ειδικό χώρο με ειδικές συνθήκες περιβάλλοντος φυλάσσονται οι 973 τόμοι, που αποτελούν ζωντανά κύτταρα της παιδείας και του Ελληνικού πολιτισμού της Ανατολής. Η επιστημονική τους αξία είναι ανεκτίμητη.

Το 2012 σε συνεργασία με την Μονάδα Ψηφιοποίησης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ολοκληρώθηκε η ψηφιοποίηση της ιστορικής Συλλογής, όπου δημιουργήθηκαν ψηφιακά αντίγραφα και διασώθηκε το πρωτογενές υλικό και έγινε ανάρτηση του μεγαλύτερου μέρους τους στο διαδίκτυο. Στη συνέχεια,

τα βιβλία τοποθετήθηκαν σε ειδικά προστατευτικά κουτιά, κατασκευασμένα από αντιόξινο υλικό που δημιουργεί αλκαλικό απόθεμα στο μικροκλίμα του βιβλίου.

Το επόμενο στάδιο είναι η συντήρηση των βιβλίων με ειδικά εργαστήρια συντήρησης και αποκατάστασης και φυσικά η προβολή και φύλαξη τους σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο, μαζί με βοηθητικές εγκαταστάσεις, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στο κοινό και να αυξηθεί η επισκεψιμότητα της βιβλιοθήκης. Περισσότερες πληροφορίες για το υπέροχο αυτό στολίδι της πόλης μας μπορεί κάποιος να βρει στη σελίδα: <https://www.elrn.gr/index.php>

Χαλκιά Μ.
Σένια Χ.

ΠΟΝΤΟΣ (Μυθολογία)

Στην ελληνική μυθολογία συναντούμε τον Πόντο ως θεότητα που προσωποποιούσε την ανοικτή θάλασσα. Στις κοσμογονικές και θεογονικές γενεαλογίες (Με Θεογονία Ησιόδου, 116), ο Πόντος αναφέρεται ως γιος της Γαίας και του Αιθέρα, ενώ υπάρχει και η εκδοχή να γεννήθηκε μόνο από τη Γαία με παρθενογένεση. Από το σμίξιμο του Πόντου με τη Γαία γεννήθηκαν ο Νηρέας, ο Θαύμαντας, ο Φόρκυς, η Κητώ και η Ευρυβία.

Ο Πόντος, ωστόσο, έγινε πατέρας των Τελχίνων από τη Θάλασσα ενώ, αργότερα επισκιάστηκε από τον θεό Ωκεανό.

Η ιστορία του Ποντιακού ελληνισμού, συνδέεται με τον μύθο του Φριξου και της Έλλης, παιδιών του Αθάμαντα και της Νεφέλης. Μετά τον θάνατο της πρώτης του γυναίκας, ο Αθάμας παντρεύτηκε την Ινώ, η οποία δεν συμπαθούσε καθόλου τα παιδιά

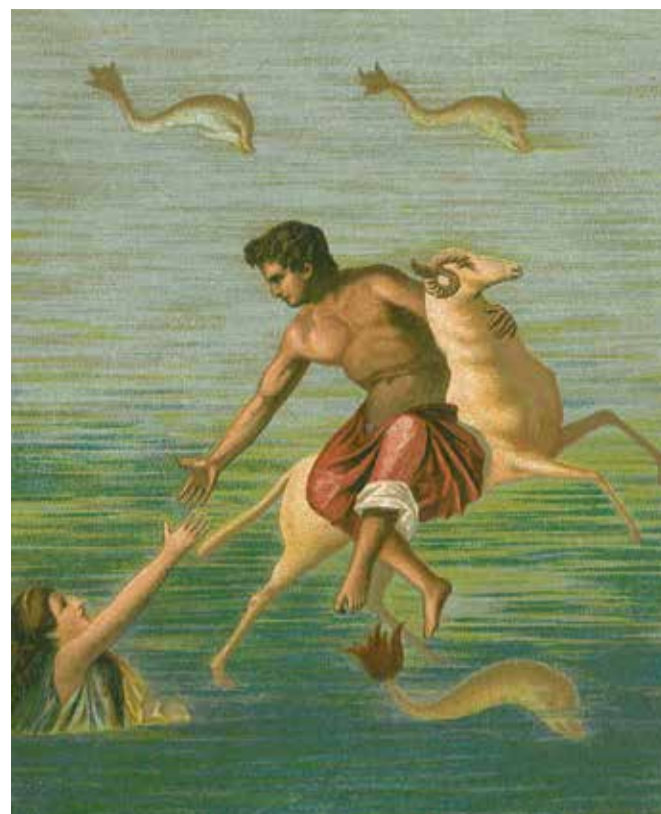
του άντρα της και γι' αυτό έκανε τα πάντα για να τα συκοφαντεί και να τα αποπαίρνει. Στο τέλος σκαρφίστηκε ένα δόλιο τέχνασμα ώστε να πέσει λιμός στην πόλη, και δωροδόκησε τους αγγελιοφόρους που έστειλαν στο Μαντείο των Δελφών για να πάρουν χρησμό, ώστε να ζητήσουν να θυσιαστούν τα παιδιά της Νεφέλης για να πάψει ο λιμός.

Την ημέρα της θυσίας, ο Δίας που ήξερε τι είχε συμβεί, έστειλε τη μητέρα των παιδιών στον τόπο της θυσίας πάνω σ' ένα χρυσόμαλλο φτερωτό κριάρι για να τα πάρει. Καθώς περνούσαν πάνω από το στενό της θάλασσας, που ενώνει την Προποντίδα με το Αιγαίο, τα παιδιά χαιρόνταν, απολαμβάνοντας τα ωραία τοπία που έβλεπαν. Η χαρά τους όμως δεν κράτησε πολύ γιατί το κορίτσι σε μια στιγμή έχασε την ισορροπία του, έπεσε στη θάλασσα και εκεί άφησε την τελευταία του πνοή. Η θάλασσα, που πριν από λίγο απολάμβανε με πάθος, έγινε ο υγρός τάφος του.

Γι' αυτό το στενό αυτό της θάλασσας, όπου έπεσε η Έλλη, ονομάστηκε Ελλήσποντος. Ο Φρίξος, παρά τη θλίψη του, συνεχίζει το ταξίδι του, φτάνει στην Κολχίδα και προσφέρει το κριάρι ως θυσία στον Δία για να τον ευχαριστήσει που τον έσωσε, ενώ το δέρμα του το χαρίζει στον βασιλιά της Κολχίδος Αιήτη. Ο Αιήτης το κρέμασε σε μια βελανιδιά και έβαλε προς φύλαξη του έναν δράκοντα. Πολλά χρόνια αργότερα ο Πελίας, ένας άνδρας που άδικα είχε πάρει τον θρόνο της Ιωλκού από τον αδερφό του, είχε πάρει χρησμό να φοβάται αυτόν που θα εμφανιστεί ενώπιόν του μονοσάνδαλος. Και πράγματι, εμφανίστηκε ο Ιάσων, ανιψιός του, και γιος του Αίσωνα, ο οποίος είχε μόλις επιστρέψει στην Ιωλκό, μετά από μεγάλη παραμονή στο Πήλιο στον Κένταυρο Χείρωνα και από ένα τυχαίο

γεγονός έχασε το ένα σανδάλι του. Έτσι, ο Πελίας αποφάσισε προς έπρεπε να απαλλαγεί από την ανεπιθύμητη παρουσία του ανιψιού του, γιατί σε αυτόν έβλεπε έναν μόνιμο κίνδυνο για τον θρόνο του. Για να το επιτύχει αυτό του ανέθεσε την πολύ επικίνδυνη αποστολή να πάρει το Χρυσόμαλλο δέρας με αντάλλαγμα τον θρόνο.

Ο Ιάσων, δέχτηκε, κάλεσε του καλύτερους των Ελλήνων να συμμετέχουν μαζί του στην επικίνδυνη αυτή

εκστρατεία. Βρέθηκε, λοιπόν, το εκλεκτό πλήρωμα της Αργούς, που απαρτιζόταν από πενήντα άνδρες, ανάμεσά τους ο Ηρακλής, ο Θησέας, ο Πηλέας, ο Θησέας, ο Ορφέας, ο Τελαμώνας, οι Διόσκουροι, ο Λαέρτης, η Αταλάντη κ.α

Μετά από ένα επικό ταξίδι, ο Ιάσων φτάνει στην Κολχίδα και με την βοήθεια της Μήδειας, κόρη του βασιλιά Αιήτη, υιό του Ηλίου, καταφέρνει να επιτύχει τον άθλο που ο Αιήτης του έθεσε για να του δώσει το Χρυσόμαλλο δέρας και με ένα τέχνασμα καταφέρνει να πάρει το δέρας.

Ο συγκεκριμένος μύθος συμβολίζει τις δυσκολίες και τους αγώνες που κατέβαλαν οι Έλληνες στην αρχή της ιστορίας τους για τον έλεγχο του εμπορικού δρόμου προς τον Εύξεινο Πόντο, όπου πλέον εγκαταστάθηκαν μόνιμα.

Από τους μαθητές: Δημήτρη Πλαϊτή, Μπράζντι Σιλβάνο, Μιχαλοδημητράκη Μιχάλη και Γιώργο Παραβολιάση

ΑΚΟΙΜΗΤΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

«Πόνεσα την αιώνια σταυρωνόμενη ράτσα μου που κιντύνευε πάλι στο προμηθειικό βουνό του Καυκάσου!»

Τον Ιούλιο του 1919 η κυβέρνηση Βενιζέλου εγκρίνει πίστωση 20.000.000 δρχ. για την περίθαλψη και τη βαθμιαία παλιννόστηση των προσφύγων του Πόντου. Η διαχείριση των χρημάτων ανατέθηκε σε ειδική Επιτροπή του Υπουργείου Περιθάλψεως, γενικός διευθυντής του οποίου αναλαμβάνει, στις 8 Μαΐου 1919, μια «μεγάλη ψυχή» του πνευματικού κόσμου της εποχής, ο Νίκος Καζαντζάκης. Μαζί με τους συνεργάτες του, Ηρακλή Πολεμαρχάκη, Γ. Κωνστανταράκη, Γ. Αγγελάκη, Ι. Ζερβό, Δ. Ελευθεριάδη, τον Γιώργη Ζορμπά και τον εκπρόσωπο του υπουργείου Γιάννη Σταυριδάκη ως «σύγχρονοι αργοναύτες» θ' αναλάβουν το τιτάνιο για την εποχή έργο, του επαναπατρι-

σμού 150.000 Ελλήνων του Πόντου και της ασφαλούς εγκατάστασής τους στη Μακεδονία και τη Θράκη.

Διαβάζουμε στην «Αναφορά στο Γκρέκο»:

«Πρώτη φορά παρουσιαζόταν στη ζωή μου η ευκαιρία να μπω στην πράξη να μην έχω πια να παλεύω με Χριστούς και Βούδες, παρά με ζωντανούς, σάρκα και κόκαλα ανθρώπους. Καλή η στιγμή να δοκιμάσω αν η πράξη είναι η μόνη ικανή ν' απαντήσει, κόβοντας με το σπαθί της τους αζεδιάλυτους κόμπους της θεωρίας. Δέχτηκα και για έναν άλλο λόγο· πόνεσα την αιώνια σταυρωμένη ράτσα μου που κιντύνευε πάλι στο προμηθειικό βουνό του Καυκάσου. Δεν ήταν ο Προμηθεός, ήταν η Ελλάδα καρφωμένη πάλι από το κράτος και τη βία και φωνάζει. Φωνάζει όχι τους θεούς, φωνάζει τους ανθρώπους, τα παιδιά της να τη σώσουν.

«Το βαπόρι ήταν γεμάτο ψυχές που ξεριζώθηκαν από τα χώματά τους και πήγαινα να τις φυτέψω στην Ελλάδα. Ανθρώποι, αλόγατα, βόδια, σκάφες, κούνιες, στρώματα, αζίνες, άγια κονίσματα, Βαγγέλια, τσάπες έφευγαν τους μπολσεβίκους και τους Κούρδους και δρόμωναν κατά τη λεύτερη Ελλάδα. Η Μαύρη θάλασσα κυμμάτιζε αλαφριά σκούρα, λουλακιά και μύριζε σαν καρπούζι· ζερβά μας τ' ακρόγιαλο και τα βουνά του Πόντου. Μια φορά κι έναν καιρό δικά μας· δεξιά αστραφτερό, απέραντο το πέλαγο. Ο Καύκασος είχε σβύσει μέσα στο φως,

μα οι γέροι, με τη ράχη γυρισμένοι, κάθονταν στην πρύμνα και δεν μπορούσαν να ξεκολλήσουν τα μάτια τους από τ' αγαπημένο ακροθάλασσο. Ο Καύκασος είχε χαθεί, φάντασμα ήταν και σκόρπισε, μα απόμεινε ασάλευτος, αβασίλευτος, βαθιά στις λαμπυρίθρες των ματιών τους. Δύσκολο πολύ η ψυχή να ξεκολλήσει από την πατρίδα. Βουνά θάλασσες, αγαπημένοι άνθρωποι, φτωχό αγαπημένο σπιτάκι. Ένα χταπόδι είναι η ψυχή του ανθρώπου κι όλα ετούτα απλοκαμοί της».

«...Δύσκολο, δύσκολο πολύ η ψυχή να ξεκολλήσει από την πατρίδα, βουνά, θάλασσες, αγαπημένοι άνθρωποι, φτωχό αγαπημένο σπιτάκι, ένα χταπόδι είναι η ψυχή και όλα τούτα οι πλόκαμοί της...». «Έβλεπα γύρω μου άνδρες και γυναίκες και μικρά παιδιά, να στριγγμώνονται, πεινασμένοι, απελπισμένοι, να με κοιτάζουν στα μάτια και να περιμένουν από μένα τη σωτηρία· πώς μπορούσα να τους προδώσω; «Θα σωθώ ή θα χαθώ μαζί σας, τους έλεγα, μη φοβάστε, αδέρφια, όλοι μαζί!» Και τότε πάλι τους μιλούσα για τη βασανισμένη ράτσα μας, που αιώνες την παλεύουν και θένε να την ξεκάμουν οι βάρβαροι, η πείνα, η φτώχεια, οι σεισμοί, η διχόνοια, μα αυτή 'ναι αθάνατη, και να, χιλιάδες χρόνια ζει και βασιλεύει! Κι έτσι, έχοντας στο νου τους την Ελλάδα, μπόρεσαν, οι κακόμοιροι, και βάσταξαν»

Ελένη η Πόντια: Η συγκλονιστική ιστορία ζωής της νεαρής γυναίκας

Πρόκειται για μια ιστορία ζωής που λίγοι γνωρίζουν και συγκινεί όλους τους Έλληνες...

Η Ελληνοπόντια Ελένη είναι η γυναίκα που στην ανταλλαγή των πληθυσμών δεν έφυγε μαζί με τους δικούς της στην Ελλάδα, αλλά έμεινε στην Τουρκία και μετά από πολλά χρόνια κάποιοι Τούρκοι την φέρνουν στο φως της δημοσιότητας για να γίνει κινηματογραφική ταινία, δείχνοντας το μεγάλο δράμα χιλιάδων Ρωμιών κατά την διάρκεια της ανταλλαγής των πληθυσμών το 1922-23.

Η προβολή αυτής της καταπληκτικής ιστορίας είναι και άλλο ένα δείγμα του πως κάποιες τύψεις από το μεγάλο εκείνο δράμα των Ελλήνων του Πόντου κατατρέχουν σήμερα πολλούς «Τούρκους», σε σημείο όχι μόνον να την δημοσιοποιήσουν, (εφημερίδα Ακşam, 25/5/2013), αλλά και να τολμούν να την κάνουν κινηματογραφική ταινία που σίγουρα θα αποκαλύπτει πολλές πτυχές αυτού του δράματος.

Να μην ξεχνάμε πως πριν από δυο χρόνια είχε προβληθεί η τουρκική ταινία, «Yüreğine Sor», που αποκάλυπτε το μεγάλο δράμα των κρυπτοχριστιανών του Πόντου και η οποία δυστυχώς στη συνέχεια «εξαφανίστηκε» στην Τουρκία.

Ελληνοπόντια Ελένη: Βίωσε με βίαιο τρόπο την αναγκαστική προσφυγιά

Η ιστορία λοιπόν αυτής της Ελένης έχει ως εξής : Το 1920 ζούσε σε ένα χωριό έξω από την Τραπεζούντα ο μεταλλουργός Χαράλαμπος Χρυσοστομίδης με το παρατσούκλι, Lampro Usta, (δηλαδή Μάστορα Λάμψη), με την γυναίκα του Αναστασία και την μικρή τους κόρη την Ελένη. Η ζωή τους κυλούσε ήρεμα και ο μάστορας κέρδιζε αρκετά για να ζει η οικογένεια του χωρίς στερήσεις. Όλα αυτά όμως άλλαξαν με βίαιο τρόπο το 1923, (εδώ βέβαια οι Τούρκοι δεν κάνουν καμία αναφορά για την φρικτή γενοκτονία των Ποντίων που τότε έχει αποκορυφωθεί), καθώς είχε έρθει η ώρα της αναγκαστικής προσφυγιάς.

Το ζευγάρι με την 13 χρονών κόρη τους Ελένη πήραν ότι μπορούσαν μαζί τους και κατευθύνθηκαν μαζί με πολλούς άλλους Ελληνοπόντιους προς την Τραπεζούντα για να αποβιβαστούν στο πλοίο που θα τους έφερνε στην Ελλάδα. Στο δρόμο όμως τους σταμάτησε ένα ένοπλο τμήμα. Οι Τσέτες συγκέντρωσαν κάποια κορίτσια που διακρίνονταν για την ομορφιά τους και τα απήγαγαν. Ο καημένος ο Χαράλαμπος χωρίς να μπορεί να κάνει κάτι έστειλε την σύζυγο του προς το λιμάνι της Τραπεζούντας ενώ εκείνος έμεινε πίσω για να ψάξει για την κόρη του.

Όταν η Ελένη η Πόντια ενημερώθηκε ότι ο πατέρας της σκοτώθηκε από τους άτακτους

Πέρασαν τέσσερις μήνες όμως χωρίς κανένα αποτέλεσμα και η Ελένη δεν είχε βρεθεί. Εν τω μεταξύ, η γυναίκα του η Αναστασία έφυγε με το πλοίο της προσφυγιάς και έφτασε στην Καβάλα. Στον Πόντο ο Χαράλαμπος συνέχιζε να ψάχνει παντού για την κόρη του. Στο χωριό τού όπου ξαναπήγε του είπαν πως δεν έμεινε κανένας Έλληνας, καθώς όλοι είχαν φύγει και μάλιστα τον προειδοποίησαν ότι το αν

παραμείνει εκεί υπήρχε μεγάλος κίνδυνος για την ζωή του. Τότε ήρθαν κάποιοι και του είπαν πως η Ελένη σκοτώθηκε από τους άτακτους και ότι είχαν δει το πτώμα της μαζί με άλλα πτώματα σε κάποιο ρέμα κοντά στην Τραπεζούντα. Ο καημένος ο Χαράλαμπος χωρίς να μπορεί να συγκρατήσει τα δάκρυα του αποφάσισε τελικά να φύγει από τον Πόντο. Μετά από περιπλανήσεις τριών μηνών έφτασε στο Καντήκιο της Κωνσταντινούπολης.

Εκεί απελπισμένος, χωρίς την γυναίκα του που είχε φτάσει στην Ελλάδα και την κόρη του χαμένη, ο Χαράλαμπος γνωρίζεται με ένα επιφανή Τούρκο, τον Süreyya Rıza, ο οποίος τον εκτίμησε και θαύμασε την επιδεξιότητα του στην τέχνη του. Ο Τούρκος τότε του άνοιξε ένα μαγαζί στο Καντήκιο και ο Χαράλαμπος με την μεγάλη του εργατικότητα απέκτησε πολλούς πελάτες και άρχισε να βγάζει πολλά χρήματα. Ο Λάμψης τότε εγκατέλειψε την ιδέα να φύγει στην Ελλάδα και αφού γνωρίστηκε μια κοντοχωριανή του, την Antusa, που είχε μείνει και αυτή στην Πόλη την παντρεύεται και κάνει μια κόρη την Σοφία. Η Σοφία αφού μεγάλωσε παντρεύτηκε και έκανε ένα γιο.

Ο γιός της αγάπησε πολύ τον παπού του, τον Λάμψη, ο οποίος συνεχώς του μιλούσε για την χαμένη του θεία την Ελένη, γιατί ποτέ δεν πίστεψε ότι είχε σκοτωθεί, αλλά ότι ζούσε χαμένη κάπου στον Πόντο. Ο γιος της Σοφίας μεγάλωσε έγινε χρυσοχόος και άνοιξε ένα μαγαζί κοντά στο Καπαλί Τσαρσί, αλλά συνεχώς σκέφτονταν για την Ελένη που είχε χαθεί. Απευθύνθηκε τότε σε ένα δικηγόρο και του ανέθεσε να ψάξει για την χαμένη του θεία.

Ελληνοπόντια Ελένη: Υιοθετήθηκε από οικογένεια Τούρκων και την ονόμασαν Εμινέ

Πριν περάσει πολύς καιρός τότε ένα τηλεφώνημα έκκληξη ήρθε από την Τραπεζούντα. Αυτοί που τηλεφώνουσαν τον ρώτησαν ότι «εσείς δεν είστε που ψάχνεται για την Εμινέ;», (δηλαδή την Ελένη). Ο γιος της Σοφίας σάστισε και τότε έμαθε ότι η Ελέ-

νη είχε βρεθεί από την οικογένεια του Abdülkadir Sümer που την είχαν υιοθετήσει και την ονόμασαν Εμινέ.

Παράλληλα, όμως, καθώς έψαχνε για την χαμένη κόρη του παπού του, ρωτούσε και για την χαμένη του γιαγιά την Αναστασία. Τότε μαθαίνει ότι η Αναστασία που βρίσκονταν στην Ελλάδα είχε παντρευτεί και αυτή και είχε κάνει δυο παιδιά. Τα παιδιά της Αναστασίας ήθελαν πολύ να έρθουν στην Τουρκία για να ψάξουν για τον Χαράλαμψη και την χαμένη κόρη της Αναστασίας και τελικά κατάφεραν να έρθουν σε επαφή με το γιο της Σοφίας.

Εν τω μεταξύ, από την Τραπεζούντα ο Sümer, δηλαδή ο θετός πατέρας της Ελένης μόλις έμαθε για όλη αυτή την ιστορία της υιοθετημένης του κόρης ήρθε στην Κωνσταντινούπολη και προσκάλεσε όλους τους συγγενείς της Εμινέ στην Τραπεζούντα.

Εδώ αντιλαμβάνεται κανείς τα συναισθήματα όλων αυτών, καθώς μετά από πολλά χρόνια τα παιδιά της Αναστασίας και ο γιος της Σοφίας συναντήθηκαν στην Τραπεζούντα και βρήκαν την χαμένη κόρη του Χαράλαμψη, την Ελένη, που τώρα ήταν η Εμινέ. Αλλά το πιο ίσως εντυπωσιακό σε όλη αυτή την συγκλονιστική ιστορία είναι ότι όλοι μαζί πήγαν και προσκύνησαν το μοναστήρι της Βαζελώνας ένα από τα πιο ιερά μέρη του ελληνορθόδοξου Πόντου.

Η συγκλονιστική αυτή ιστορία, (την οποία όταν την διαβάσει κανείς στα τουρκικά πραγματικά συγκινείται), δείχνει για άλλη μια φορά το μεγάλο δράμα των Ελληνορθόδοξων Ποντίων. Αλλά το εντυπωσιακό είναι ότι αποφασίστηκε να την κάνουν ταινία μια ομάδα «Τούρκων», οι οποίοι όταν την έμαθαν είχαν συγκλονιστεί, καθώς είχαν γίνει και μάρτυρες της συνάντησης μετά από τόσα χρόνια όλων αυτών των χαμένων συγγενών από την φρίκη ενός πολέμου και μιας γενοκτονίας.

Βέβαια το ποιοι είναι αυτοί οι «Τούρκοι» που θα γυρίσουν την ταινία δεν μας γίνεται γνωστό, ίσως για ευνόητους λόγους. Όμως και μόνο που στην σημερινή Τουρκία ένα τέτοιο μεγάλο δράμα των Ελληνοπόντιων θα γίνει φιλμ, είναι άλλο ένα δείγμα και σημείο των καιρών και φανερά ένδειξη ότι η πανάρχαια φλόγα της ελληνοορθόδοξης δεν έχει σβήσει ποτέ σε αυτή την ιστορική μεριά του ελληνισμού.

Ποντίων τε κυμάτων ανήριθμον γέλασμα. Το αναρίθμητο λίκνισμα των κυμάτων της θάλασσας.

Πόσο να 'μασταν τότε, γύρω στα δέκα. Ίδια ηλικία περίπου. Πάνω στο καράβι τον γνώρισα. Από την Σαμψούντα είχαμε ξεκινήσει. Ο πατέρας του στο αντάρτικο είχε σκοτωθεί, η μάνα του άφαντη. Ένας θεός του τον πήρε, από κοντά. Στα ίδια μέρη φτάσαμε, σε διπλανά χωριά μεγαλώσαμε. Αυτός Μικρόκαμπο, εγώ Μεγαλόκαμπο. Χορτάσαμε λάσπη. Στο στρατό χαθήκαμε. Στο Γύθειο σιτιστής, εκεί ερωτεύτηκε, εκεί έμεινε. Γλίτωσε από τη λάσπη. Για μας άπιαστη η θάλασσα. Έλα όμως που μες στις λάσπες ξαναβρεθήκαμε. Έξω από την Κορυτσά, αυτός με κατάλαβε, με φώναξε! Τι να σου πω...ένα ολόκληρο απόγευμα μαζί. Σχεδόν αγκαλιά. Θυμηθήκαμε όλα τα παιδικά μας του Πόντου. Από κεί-

νη τη μέρα, θες να το πιστέψεις, δεν τον ξανάδα. Χρόνια μετά το όνομά του σε εφημερίδα διάβασα. Κουταλίδης Αναστάσιος του Ευάγγελου. Επαναπατρισθείς από Τασκένδη. Δεν νομίζω να 'ταν άλλος...αυτός ήταν. Σκέφτηκα να τον ψάξω, αλλά δεν... ν' αφήσω είπα κάτι και για μετά θάνατον, για τον άλλο κόσμο...ίσως εκεί να ξαναβρεθούμε. Κουραστήκαμε πολύ σ' αυτήν τη ζωή. Λύουμαι κι αροθυμώ, ν' ανασπάλω κι επορώ

Του Κυριάκου Συλφιτζόγλου, ποιητή και συγγραφέα. Διαδικτυακή συνέντευξη μέσω Webex στους μαθητές του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Σόνια-Σοφία Στεφανίδου: Μια ηρωίδα από τον Πόντο

«Ποθούσα πιο ζωντανά, πιο αποτελεσματικά να υπηρετήσω την Ελλάδα μου, που σαν ματοβαμμένη μάνα νόμιζα πως με καλούσε». Βρισκόμαστε στο 1943 όταν η Σόνια-Σοφία Στεφανίδου έγραψε την παραπάνω φράση στο ημερολόγιό της. Η πρωτότοκη κόρη του Φιλοποίμενα Στεφανίδη από την Τραπεζούντα που υπηρέτησε ως εθελόντρια αδερφή νοσοκόμα του Ερυθρού Σταυρού προκειμένου να είναι κοντά στο μέτωπο μετά την υπογραφή του πρώτου πρωτοκόλλου συνθηκολόγησης, στις 20 Απριλίου 1941, διέφυγε στη Μέση Ανατολή όπου βρισκόταν η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση. Αν και υπηρετούσε στο στρατιωτικό νοσοκομείο στη Χεντέρα της Παλαιστίνης θεωρούσε ότι έπρεπε να αξιοποιηθεί στην πρώτη γραμμή. Έτσι στις 8 Απριλίου 1943 πήρε άδεια 20 ημερών προκειμένου να πάει στο Κάιρο ώστε να παρουσιαστεί στον Εμμανουήλ Τσουδερό ζητώντας του, ούτε λίγο ούτε πολύ, να γίνει κομάντο! «Τα σπάνια προσόντα της, αλλά κυρίως η μεγάλη πίστη της στο ιερό αγώνα, έπεισαν τον πρωθυπουργό να συγκατατεθεί στην πράγματι παράτολμη αίτησή της», γράφει ο αντιστράτηγος ε.α. Χρήστος Σ. Φωτόπουλος, Επίτιμος Γενικός Επιθεωρητής Στρατού, στη μονογραφία του για τη Σόνια Στεφανίδου.

(Το δελτίο Ταυτότητας της Σόνιας Στεφανίδου στη Μέση Ανατολή (1944))

Στις αρχές Μαΐου παρουσιάστηκε στη Βρετανική Μυστική Υπηρεσία (Τμήμα Συνδέσμου Υπηρεσίας Πληροφοριών) στο Κάιρο και στη συνέχεια εστάλη στο Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης Μεσογείου στο όρος Καρμάλ κοντά στη Χάιφα προκειμένου να εκπαιδευτεί στη συλλογή, αναφορά και ασφάλεια πληροφοριών, στη χρήση κωδικών και στην κρυπτογράφηση σημάτων για διαβίβαση με τον ασύρματο.

Μετά το πέρας εκείνης της ειδικής εκπαίδευσης πήγε στο Νο4 Σχολείο Εκπαίδευσης Μέσης Ανατολής της RAF προκειμένου να εκπαιδευτεί ως αλεξιπτωτίστρια.

«Η εκπαίδευση εκεί ήταν πολύ σκληρή, επίπονη και ρεαλιστική, και μάλιστα για μια γυναίκα, που όμως απέδειξε ότι ήταν εξίσου ικανή, αν όχι καλύτερη, από τους συνεκπαιδευμένους άντρες», τονίζει ο Χρήστος Φωτόπουλος. Η Σόνια Στεφανίδου εκτέλεσε επιτυχώς πέντε άλματα (το ένα νύχτα) και στις 23 Ιουνίου έλαβε το πτυχίο της αλεξιπτωτίστριας - «η επίδοσής αυτής της εκπαιδευμένης ήτο υψηλού επιπέδου», έγραψε ο Άγγλος αξιωματικός εκπαιδευτής της. Έτσι απέκτησε το προνόμιο να είναι η πρώτη και μοναδική Ελληνίδα αλεξιπτωτίστρια σε όλη τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου.

Βεβαίωση του Άγγλου αξιωματικού που εκπαίδευσε την Σόνια Στεφανίδου

Η πρώτη αποστολή για την Ελληνίδα κατάσκοπο δεν άργησε να έρθει. Η Βρετανική Μυστική Υπηρεσία την έστειλε στη δυτική Μακεδονία. Ο ρόλος της -και λόγω των ξένων γλωσσών που γνώριζε: γαλλικά, αγγλικά και γερμανικά - ήταν να ακολουθήσει μαζί με τους Βρετανούς κομάντο ορεινά κυρίως δρομολόγια κατά μήκος της οροσειράς της Πίνδου και να συλλέξει στρατιωτικές πληροφορίες που στη συνέχεια θα διαβί-

βάζονταν κάθε μέρα μέσω ασυρμάτου στη Μέση Ανατολή.

Την 1η Ιουλίου 1943 ένα μεταγωγικό αεροσκάφος τύπου «Χάλιφαξ» της RAF απογειώθηκε από την Ντέρνα της Λιβύης με προορισμό την Ελλάδα και επιβάτες την επίλεκτη τετραμελή ομάδα.

Στη 1:50 η Σόνια Στεφανίδου, ντυμένη με τη στολή του αλεξιπτωτιστή, πραγματοποίησε επιτυχημένο άλμα στην εχθροκρατούμενη Φλώρινα. Στις 2:10 τα μέλη της ομάδας συγκεντρώθηκαν και ξεκίνησαν πορεία προς μια σπηλιά. Αφού ξεκουράστηκαν, τα ξημερώματα άρχισαν και πάλι να βαδίζουν για να καταλήξουν στο κρησφύγετο αντάρτικης ομάδας στην οποία υπήρχαν και Άγγλοι σύνδεσμοι.

Η ομάδα των αλεξιπτωτιστών με δύο μουλάρια στη διάθεσή της για τη μεταφορά υλικών και εφοδίων άλλαξε θέση τις νύχτες και τις ημέρες κρυβόταν σε ασφαλή μέρη. Η Σόνια Στεφανίδου όμως μεταμφιεσμένη άλλοτε σαν χωρική, άλλοτε σαν καθαρίστρια και άλλοτε σαν ζητιάνια προσέγγιζε τα χωριά προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες. Μάλιστα «στρατολογούσε» και ντόπια αγόρια 12-16 ετών και τα χρησιμοποιούσε ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Περίπου δύο μήνες κράτησε η μυστική αποστολή, με την ομάδα να φτάνει μέχρι τα ελληνοαλβανικά σύνορα, στον Λαιμό της Λάγκας. Στις 2 Σεπτεμβρίου 1943 άνδρες ενός γερμανικού φυλακίου συνέλαβαν τη Στεφανίδου και τους συντρόφους της. Έπειτα από δύο ώρες σκληρής ανάκρισης καταδικάστηκαν σε θάνατο: οδηγήθηκαν προσωρινά σε έναν στάβλο μέχρι να εκτελεστούν στις 6 το πρωί της επομένης. Για λόγους όμως που δεν έχουν διευκρινιστεί, μιάμιση ώρα πριν από την εκτέλεση ένας Γερμανός φρουρός απελευθέρωσε την ομάδα και την άφησε να φύγει προς το πυκνό δάσος.

Η Ελληνίδα αλεξιπτωτίστρια χωρίς να έχει κανένα εφόδιο ή χρήματα κατάφερε να φτάσει μέχρι την περιοχή της Νεράιδας στην Καλαμπάκα, όπου λειτουργούσε στρατηγείο ανταρτών με Άγγλους συνδέσμους. Εκεί είχαν συγκεντρωθεί αρκετοί Έλληνες και Σύμμαχοι κατάσκοποι, σύνδεσμοι και διάφοροι άλλοι, με εντολή να επιστρέψουν στη Μέση Ανατολή.

Η Σόνια Στεφανίδου με τον πατέρα της Φιλοποίμενα Στεφανίδη (1945)

Όσο η Σόνια Στεφανίδου περίμενε την ημέρα της επιστροφής (τον Δεκέμβριο του 1943) στη Νεράιδα έφτασε ο ταγματάρχης Άρθουρ Τζίπσον με εντολή να μετατρέψει τον υπάρχοντα μικρό διάδρομο προσγείωσης αεροσκαφών σε πρόχειρο αεροδρόμιο. Η συμβολή της ήταν καθοριστική, καθώς σύντομα συγκέντρωσε γυναίκες από τα γύρω χωριά και με την καθοδήγηση του Άγγλου αξιωματικού δημιουργήθηκε το αεροδρόμιο. Μέχρι και σήμερα οι λεπτομέρειες της αποστολής της Σόνιας Στεφανίδου παραμένουν απόρρητες. Ότι γνωρίζουμε αποτελεί το αποτέλεσμα της έρευνας του αντιστράτηγου Χρήστου Σ. Φωτόπουλου, που άντλησε τις πληροφορίες του από το

προσωπικό ημερολόγιό της, μερικές αναφορές της και μία ομιλία της στο ραδιόφωνο.

Ακόμα λιγότερα είναι τα στοιχεία που υπάρχουν για την αποστολή της Σόνιας Στεφανίδου στη γερμανοκρατούμενη Κρήτη. Γνωρίζουμε ότι από την Καλαμπάκα επέστρεψε στο Κάιρο. Έκανε αίτηση και έγινε δεκτή στο νεοσύστατο Εθελοντικό Στρατιωτικό Σώμα Ελληνίδων. Πλέον είχε το βαθμό στρατιωτικού υπαλλήλου Α', αντίστοιχο με αυτόν του Ανθυπολοχαγού.

Το δελτίο ταυτότητας της Σόνιας Στεφανίδου που εκδόθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών (1945)

Η αποστολή της στην Κρήτη πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 1944, πιθανόν με εντολή του ίδιου του Τσουδερού. Ήρθε σε επαφή με τον Μανώλη Μπαντουβά, έναν από τους γνωστούς αρχηγούς της Εθνικής Αντίστασης στο νησί. «Πιθανόν να μετέφερε εκεί, ως σύνδεσμος, έγγραφα ή προφορικές εντολές ή ακόμη και χρηματικά ποσά», αναφέρει ο αντιστράτηγος Φωτόπουλος. Μία από τις εικασίες που έχουν γίνει για τη φύση της αποστολής της ως κομάντο είναι ότι έλαβε μέρος στην απαγωγή του Γερμανού στρατηγού Κράιπε.

Αντιστράτηγος Φωτόπουλος: Η Στεφανίδου είχε ένα επιπλέον προνόμιο, να είναι η πρώτη και η μοναδική για την εποχή του πολέμου Ελληνίδα αλεξιπτωτίστρια και μάλιστα με πολεμικό άλμα στο ενεργητικό της.

Με την επιστροφή της στην ελεύθερη Ελλάδα συνέχισε να εργάζεται για το Δημόσιο, αυτή τη φορά αποσπασμένη στο υπουργείο Εξωτερικών, στη Διεύθυνση Εθιμοτυπίας. Συνταξιοδοτήθηκε το 1967 έπειτα από 40 χρόνια υπηρεσίας.

Για τη δράση της το διάστημα 1940-1968 της απονεμήθηκαν -μεταξύ άλλων- το Χρυσούν Αριστείον Ανδρείας (ανώτατο πολεμικό μετάλλιο για ηρωικές πράξεις στο πεδίο μάχης που σπάνια απονεμόταν σε γυναίκες), το Μετάλλιον Εξαιρέτων Πράξεων, το Μετάλλιον Εθνικής Αντίστασης και το Μετάλλιον Υπηρεσιών Στρατού.

Το Χρυσούν Αριστείον Ανδρείας 1086/1945 ΕΔΥΣ είναι στρατιωτικό πολεμικό μετάλλιο

Στις 22 Αυγούστου 1990 η Σόνια Στεφανίδου πέθανε σε ηλικία 83 ετών. Κατά την επιθυμία της τάφηκε με τη στρατιωτική στολή και τα παράσημά της στο Α' Νεκροταφείο.

Ο Φλεβάρης των φλεβών

Ο κούντουρον έν' λειφτός
Έν' ολίγον πα ζαντός ή ποδεζίζω το Χριστό 'σ'
(είναι λειψός, είναι και λίγο τρελός)
Ο Φεβρουάριος ήταν ο τελευταίος μήνας στο ρωμαϊκό ημερολόγιο. Το 153 πχ με το Γρηγοριανό ημερολόγιο πήρε τη δεύτερη θέση. Όπως όλοι οι μήνες, έτσι και αυτός έχει λατινικό όνομα. Ήταν ο μήνας ο αφιερωμένος στους εξαγνισμούς, februo στα λατινικά σημαίνει καθαρίζω και ονομάστηκε Februarius mensis, δηλαδή

ο μήνας των καθαρισμών.

Σύμφωνα με τη ρωμαϊκή μυθολογία η θεά Februa, η Φεβρούα, ήταν αυτή που είχε την ευθύνη των καθαρμών, των εξαγνισμών. Ο februus, Φέβρουος, ήταν ο θεός των νεκρών. Τον μήνα αυτό γινόταν όλες οι λατρευτικές τελετές για τους νεκρούς και επειδή είναι ένας βροχερός μήνας, ήταν αφιερωμένος στον θεό Ποσειδώνα. Ο Φλεβάρης με νερό, κουτσός μπαίνει στο χορό. Λέει η παροιμία της νέας ελληνικής.

Στο αττικό ημερολόγιο αντιστοιχούσε στον μήνα Ανθεστηριώνα κατά τον οποίο τελούνταν κάποιες ανάλογες τελετές που αφορούσαν τις ψυχές. Γίνονταν σπονδές στους τάφους και προσφέρονταν άνθη και μαγειρεμένα λαχανικά με σιτάρι. Τα παγανιστικά αυτά έθιμα επειδή δεν μπόρεσε να τα εκριζώσει ο χριστιανισμός υιοθέτησε. Τα ονόματα του είναι πολλά. Τον λένε κουτσοφλέβαρο, κούτσοουρο (κοντό) και στον Πόντο κούντουρο (κοντή ουρά) και κούτσουκ (τούρκικη λέξη με την ίδια σημασία). Τον έλεγαν σε πολλά μέρη και «Αλυκοχαντζού», από το λύκος και Χαντζού. Αυτή ήταν ένα τέρας με μορφή λύκου ή σκύλου που επισκεπτόταν τα σπίτια την Σαρακοστή για να κάνει κακό. «Λυκοχάντζε» έλεγαν τις τελευταίες μέρες του Φεβρουαρίου και τις πρώτες του Μαρτίου. Τον αποκαλούσαν ακόμα χλώ και σημαδιάρη, γι αυτό οι έγκυες δεν έκαναν δουλειές για να μην γεννήσουν σημαδεμένο παιδί. Για να αποφύγουν κάθε κακό ενδεχόμενο σκάλιζαν την φωτιά και έλεγαν «ό,τι πιάνω ατέν να πιάν».

Το Φλεβάρη μη φυτέψεις, ούτε να στεφανωθείς,
Τρίτη μέρα μη δουλέψεις, Σάββατο μη στολιστείς.

Οι παροιμίες που αναφέρονται στον μήνα αυτόν είναι πάρα πολλές, τόσο και της νέας ελληνικής, όσο και της ποντιακής.

Ο κούντουρον έν λειφτός

Έν ολίγον πα ζαντός ή ποδεζίζω το Χριστό 'σ'
(είναι λειψός, είναι και λίγο τρελός)

Στον Πόντο τον μήνα αυτόν έκανε πάρα πολύ κρύο τον έλεγαν και «πασαλοκάφτες», ενώ στην Ελλάδα «παλουκοκαύτη» έλεγαν τον Μάρτιο. Παρόλα τα κρύα του όμως πίστευαν ότι η γη προετοιμάζεται για την άνοιξη και είχε την θερμότητα «από επτά φουρνιά». Φλεβάρημ' και αν θλίβεσαι καλοκαιρνός μυριεις, έλεγαν. Το ίδιο έλεγαν και εδώ «Ο φλεβάρης και αν φλεβίσει καλοκαίρι θα μυρίσει».

Πολλές και σημαντικές γιορτές τον μήνα αυτόν γιόρταζαν στον Πόντο. Την πρώτη Φεβρουαρίου ο Άγιος Τρύφωνας, προστάτης των σπαρτών και των αμπελιών και προστάτευε τις ρίζες των δέντρων από τα σκουλήκια. Τον έλεγαν «σκωλεκέα» και ράντιζαν την μέρα αυτή τα χωράφια με αγιασμό. Στις 2 Φεβρουαρίου γιόρταζαν την υπαπαντή «το σαράντισμα της Παναγίας». Ήταν μέρα πολύ αυστηρής αργίας που την τιμούσαν ακόμα και οι Τούρκοι. Με την Υπαπαντή έκλειναν οι αργίες του χειμώνα «Υπαπαντήν -Υπαπαντήν/σ' έξεργους εμπαίν κλειδίν. Το ίδιο ακριβώς έλεγαν και στην Ελλάδα: «Η Παπαντή διώχνει τις γιορτές με τ' αντί».

Στον Πόντο, όπως και στην Ελλάδα, τον θεωρούσαν γρουσουζή μήνα και δεν γινόταν γάμος, γιατί υπήρχε η δοξασία ότι αυτοί οι γάμοι δεν στεριώνουν. Ακόμα δεν έκαναν κάποια επιχείρηση ούτε ταξίδι. Για κανέναν λόγο δεν έπρεπε να κάνουν οποιαδήποτε δουλειά την μέρα του Αγίου Συμεών, γιατί θα πάθαιναν κακό, ειδικά οι έγκυες θα γεννούσαν παιδί με πρόβλημα: «Τ'Α-Συμιώνί ση βαρεσμέντζας το σπύ κάρφωμαν, ράψιμον, κόψιμον κι ίνεταί». Στις 10 γιόρταζε ο άγιος Χαράλαμπος. Την μέρα αυτή έκαναν κόλλυβα χωρίς ζάχαρη και τα φύλαγαν για τις μέρες που είχε φουρτούνα στην θάλασσα, τα έριχναν τότε στα κύματα και την καλόπιαναν να γαληνέψει. Πίστευαν επίσης ότι ο Άγιος γιατρεύει τα βόδια και τις έγκυες να γεννήσουν με ευκολία.

Κλείνω με τον τελευταίο άγιο τον Πόντιο Άγιο -Βλάσιο. Ήταν γιατρός και μαρτύρησε

στον Πόντο το 305 μ.Χ. Τα ζώα την εποχή εκείνη ήταν όλη τους η περιουσία, γι αυτό τα προστάτευαν πολλοί άγιοι, ανάμεσα σε αυτούς και ο Αι-Βλάσιος. Ήταν λοιπόν γιατρός των ζώων, της υδρωπικίας και του λαιμού. Την εποχή αυτή γεννούσαν τα μεγάλα ζώα και χρειάζονταν και αυτά τον προστάτη άγιο.

Έτσι περνούσε ο χειμώνας και όταν πια έμπαινε ο Μάρτιος έλεγαν ανακουφισμένοι:

«εδέβεν πλάν ο Κούντουρον, τη Μαρτή τα ώτία εφάνθαν»

Τα χιόνε όλε ελίγανε και ας σα ραχιά εχάθαν.

*Πρώτη δημοσίευση στο
schooltime.gr - Φεβρουάριος
2016

Η ζωή μου όλη η Πόλη

Γεννήθηκα στο Κουσκουντζούκι του Βοσπόρου, σε μια γειτονιά όπου συναντιούνται τέσσερις θρησκείες, τέσσερις διαφορετικοί πολιτισμοί. Έζησα την ιστορία της Πόλης στις καλές και κακές της στιγμές. Αποχωρήστηκα φίλους, συγγενείς, αγαπημένα πρόσωπα. Όλη μου η ζωή στην Πόλη ένας αποχαιρετισμός...

Ως Διευθυντής του Ζωγραφείου Λυκείου Κωνσταντινούπολεως υποδέχομαι και αποχαιρετώ κάθε χρόνο χιλιάδες κόσμο που έρχονται να αναζητήσουν τις ρίζες τους, να συναντήσουν την ιστορία, να γνωρίσουν το παρελθόν, να ενημερωθούν για το σήμερα και το αύριο της Ρωμιοσύνης στην Πόλη. Το μεγαλύτερο μας πρόβλημα είναι η άγνοια. Οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν ότι είμαστε στην Πόλη, ότι συνεχίζουμε να κρατάμε ανοιχτά τα σχολεία, τα ιδρύματα, τους συλλόγους, τις εκκλησίες, τα αγιάσματα. Ανοιχτά και έτοιμα να δεχτούν οποιαδήποτε στιγμή χιλιάδες κόσμο. Εμείς οι λίγοι αλλά αμέτρητοι Ρωμιοί συνεχίζουμε, όπως μάθαμε από την παράδοσή μας, όπως μας διδάσκει καθημερινά με το φωτεινό του παράδειγμα ο Οικουμενικός Πατριάρχης να διατηρούμε τον τρόπο του βίου του γένους μας, να διαφυλάττουμε όσα μας εμπιστεύτηκαν οι πρόγονοί μας, να σεβόμαστε την πλούσια κληρονομιά μας και να είμαστε περήφανοι για την καταγωγή μας. συνεχίζουμε να δίνουμε το μήνυμα ζωής, ύπαρξης και ελπίδας με την ευχή να αφήσουμε πίσω τις δυσκολίες του παρελθόντος και να δημιουργήσουμε προϋποθέσεις για ένα καλύτερο αύριο. Αν και λίγοι η πίστη μας στο αύριο της Ρωμιοσύνης μεγάλη και ακλόνητη. Όσοι μείναμε εκεί πιστεύουμε ότι οφείλουμε στη γη μας, στον πολιτισμό, στη γλώσσα, στη ρωμαϊκή παράδοση να συνεχίσουμε με πίσμα τις προσπάθειές μας. Μπορεί να είμαστε λίγοι όσοι απομείναμε στην Πόλη αλλά νιώθουμε αμέτρητοι. Πιστεύουμε ότι και οι λίγοι αξίζουν το καλύτερο και συνεχίζουμε με νεανικό φρόνημα να ατενίζουμε το αύριο και να ελπίζουμε σε καλύτερες μέρες, όπως όλη η Ρωμιοσύνη. Συνεχίζουμε να ρίχνουμε το δικό μας λάδι καθημερινά στο καντήλι του Φαναρίου. Συνεχίζουμε να πιστεύουμε, παρά όλες τις Κασσάνδρες και τις δυσοίανες προβλέψεις, ότι το δέντρο της Ρωμιοσύνης έχει βαθιές ρίζες και δεν μπορεί να το νικήσει κανένας άνεμος. Πολλοί μας χαρακτηρίζουν ρομαντικούς. Θεωρούν χαμένη υπόθεση τις προσπάθειές μας. Κλείνουμε τα αυτιά μας στις Κασσάνδρες και αναζητούμε διαρκώς τρόπους, για να παραμείνουμε στη γη των πατέρων μας, στην Πόλη μας. Διοργανώνουμε εκδηλώσεις, διεθνή μαθητικά συνέδρια λογοτεχνίας, ανεβάζουμε θεατρικές παραστάσεις, συνεχίζουμε τα έθιμα και τις παραδόσεις μας, ανακαινίζουμε τις εκκλησίες και τα σχολεία μας, διεκδικούμε το καλύτερο για τα παιδιά μας, τον ανθό του μέλλοντός μας. Παλεύουμε να κρατήσουμε τα νιάτα στην Πόλη, για να διατηρήσουμε άβυστη και δυνατή τη φλόγα της Ρωμιοσύνης. Χρειαζόμαστε στήριξη βέβαια. Χρειαζόμαστε νέο αίμα, νέες ιδέες. Χρειαζόμαστε ακόμη και την παρουσία σας. Ο καθένας που μας επισκέπτεται, είτε γιατί γνωρίζει είτε γιατί τυχαία μας βρίσκει στον δρόμο του, όταν περιηγείται στα σοκάκια του Πέρα, είναι η δύναμή μας και ο λόγος, για να συνεχίσουμε. Κι

έναν να κερδίσουμε είναι τύχη μας... αν ενώσουμε τις δυνάμεις μας σίγουρα το αύριο θα μας δικαιώσει. Στην Πόλη δεν πρέπει τα μνημόσυνα και τα αφιερώματα, οι δόξες και τα περασμένα μεγαλεία. Ο ενεστώτας χρόνος της ταιριάζει. Της αξίζει ένα καλύτερο αύριο κι αυτό είναι το χρέος και η υποχρέωσή μας.

Γιάννης Θ. Δεμιρτζόγλου
Διευθυντής Ζωγραφείου Λυκείου
Αρχων Μ. Ρεφερενδάρης της
Μ.Χ.Ε.

Ο Τούρκος βοσκός που προστατεύει Ελληνική Εκκλησία στην Τραπεζούντα

Ένας 60χρονος Τούρκος βοσκός και η οικογένειά του έχουν γίνει οι "φύλακες άγγελοι" μια ορθόδοξης εκκλησίας του 19ου αιώνα στην Κερασούντα, προστατεύοντας τις τοιχογραφίες και τα κειμήλια της από τους κακοποιούς.

(Φωτ.: Facebook / Giresun Öncü)

Το Κιρκχαρμάν, χτισμένο τον 17ο αιώνα στις παρυφές του παρχαριού Κιουμπέτ, περίπου 45χλμ. νοτιοανατολικά από την Κερασούντα, ήταν γνωστό ως παραθεριστικό κέντρο. Στις αρχές του 20ου αιώνα είχε 800 Έλληνες κατοίκους. Το χωριό καταστράφηκε το καλοκαίρι του 1916 και οι κάτοικοί του σφαγιάστηκαν από τον Τοπάλ Οσμάν. Όσοι επέζησαν εκτοπίστηκαν το φθινόπωρο του ίδιου έτους, με αρκετούς να εγκαθίστανται στον Άγιο Αθανάσιο Δράμας.

Σε αυτό τον ορεινό οικισμό σώζεται μέχρι σήμερα η εκκλησία του Προφήτη Ηλία.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες, ο ναός κοσμεύεται με πλούσια εικονογραφία, προϊόν των Ελλήνων τεχνιτών που ζούσαν εκεί και της πίστης του εκκλησιασματος που τον γέμιζε. Αναπόφευκτα, ο πλούτος αυτός έχει τραβήξει το ενδιαφέρον των αρχαιοκάπηλων, οι οποίοι όμως «έπεσαν» μπροστά σε έναν απροσδόκητο φύλακα.

Ο λόγος για τον 60χρονο Τούρκο βοσκό Αντνάν Ζιβαλί, τον ουσιαστικό θεματοφύλακα της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας, που προστατεύει την ιστορική κληρονομιά της από τους επίδοξους σύγχρονους «επιδρομείς».

Ο 60χρονος Αντνάν Ζιβαλί συνεχίζει την... παράδοση της οικογένειάς του (φωτ.: Facebook / Giresun Öncü)

Ο Ζιβαλί και η οικογένειά του, έχουν αναδειχθεί στους ανεπίσημους προστάτες της εκκλησίας για δεκαετίες. Ο Ζιβαλί είναι βοσκός και ο παππούς του εγκαταστάθηκε στην περιοχή το 1938. Η οικογένεια ανέλαβε τη φροντίδα της εκκλησίας από το 1940 και από τότε έχει αποθαρρύνει κάθε επίδοξο εισβολέα που θα επιθυμούσε να τη λεηλατήσει.

Ζει στην ορεινή αυτή περιοχή, μαζί με τον ηλικιωμένο πατέρα του και αναγκάζεται να φύγει από την περιοχή, όταν πέφτει ο βαρύς χειμώνας. Ωστόσο, επιστρέφει κατά καιρούς, για να ελέγξει την κατάσταση της εκκλησίας και να δώσει το παρών του.

Μέχρι τώρα, η παρουσία του έχει αποδειχθεί πλήρως αποτελεσματική, σύμφωνα με τον Κεμάλ Γκουρκενσί, επικεφαλής της επαρχιακής διεύθυνσης πολιτισμού. Για τον ίδιο, θα πρέπει πλέον το κράτος να αναλάβει επίσημα και συστηματικά τη συντήρηση και διαφύλαξη του χριστιανικού ναού, καθώς πρόκειται για ένα σημαντικό μνημείο.

Ομηρικές λέξεις στην Ποντιακή διάλεκτο

Τα Ομηρικά έπη γράφτηκαν σε μια γλώσσα, η οποία βασίζεται στις δύο Αρχαίες Ελληνικές διαλέκτους, την Ιωνική και την Αιολική, τις οποίες ομιλούσαν κυρίως στη Μικρά Ασία. Η Ποντιακή διάλεκτος προέρχεται από την Αρχαία Ιωνική, λόγω κυρίως της καταγωγής των πρώτων αποίκων του Πόντου από την Ιωνική Μίλητο. Με την πάροδο του χρόνου και με την επίδραση γεωγραφικών, κλιματολογικών, ιστορικών, εθνολογικών κλπ παραγόντων, δημιουργήθηκαν εξελικτικά από την Ιωνική διάφορες διαλέκτοι, μία των οποίων είναι η Ποντιακή διάλεκτος. Με την εγκατάσταση και άλλων Ελληνικών φύλων, όπως για παράδειγμα των κατοίκων της Τραπεζούντας της Αρκαδίας (4ος αιώνας π.Χ.), οι οποίοι άλλαξαν και το όνομα «Τραπεζούσις» από «Οιζηνίσις» και ιδιαίτερα των Αιολικών φύλων, εισήχθησαν και σποραδικοί Αιολισμοί.

Ποντιακή διάλεκτος

Στο πέρασμα των 28 αιώνων ζωής, η Ποντιακή διάλεκτος δέχτηκε επιδράσεις από την κοινή των αλεξανδρινών χρόνων, και από τη μεσαιωνική κοινή του Βυζαντίου. Ακόμη, επηρεάστηκε από τους Γενουάτες και τους Βενετούς της Τραπεζούντας, τους Πέρσες και τους Γεωργιανούς, καθώς φυσικά και από τους Τούρκους. Η τελική μορφή της Ποντιακής διαλέκτου γίνεται στην εποχή των Κομνηνών. Έτσι, η Ποντιακή διάλεκτος αντικατοπτρίζει ταυτόχρονα και την ιστορική πορεία αυτού του λαού, διά μέσου των αιώνων και των αλλόγλωσσων γειτονικών λαών. Η συμβολή

της όμως στην εθνική αυτογνωσία συνίσταται στο γεγονός ότι διέσωσε αρκετά Ομηρικά στοιχεία, τα οποία σε άλλες νεοελληνικές διαλέκτους εξέλειπαν. Η Ποντιακή διάλεκτος, ως κληρονόμος της Ιωνικής διατηρεί αναλλοίωτες ή παραφθαρμένες πολλές λέξεις, πολλούς αρχαϊσμούς και γραμματικούς ή συντακτικούς τύπους, οπότε μπορεί να ενταχθεί στις αρχαιότερες και πλουσιότερες Ελληνικές διαλέκτους και φυσικά της Ευρώπης. Οι Ομηρικές λέξεις μέσω της Ποντιακής διαλέκτου εντάχθηκαν στο σύστημα άλλων γλωσσών, συμμετέχοντας έτσι στην εξέλιξή τους. Ενδεικτικά, παρακάτω αναφέρονται ορισμένοι αρχαϊσμοί, λέξεις και εκφράσεις Ομηρικής (Ιωνικής) προέλευσης:

Αρχαϊσμοί

Ποντιακά επίθετα σε -ιάδης ή -ίδης δηλωτικά της καταγωγής ή πατρότητας: Αιμονίδης (ο υιός του Αίμονα), Αρκεισιάδης (ο υιός του Αρκεισίου: ο Λαέρτης), Ασιάδης (υιός του Ασίου), Ατρείδης (ο υιός του Ατρέα: ο Αγαμέμνων και ο Μενέλαος), Λαερτιάδης (ο υιός του Λαέρτη: ο Οδυσσεύς), Πηληιάδης ή Πηλειδής (ο υιός του Πηλέως: ο Αχιλλεύς).

- Η διατήρηση του Ιωνικού ε αντί του η: «Ατρύπετος» αντί ατρύπητος, «νύφε» αντί νύφη, «άκλερος» αντί άκληρος, «Ατρύγετος» αντί ατρύγητος.
- Η διατήρηση του ω αντί του ου: «Λωρίν» αντί λουρί, «ζωμίν» αντί ζουμί, «κώδων» αντί κουδούνι, «Κώνωψ» αντί κουνούπι, «κωφός» αντί κουφός.
- Ο σχηματισμός θηλυκών επιθέτων σε -ος αντί η: «Άλαλος» αντί άλαλη, «έμμορφος» αντί η όμορφη, «άσκεμος» αντί άσχημη.
- Η διατήρηση της προστακτικής του αορίστου: «Λύσον» αντί λύσε, «χτίσον» αντί χτίσε, «γράψον» αντί γράψε.
- Η χρήση του αρνητικού μορίου ουκ > ουχί > ουκί > κί: «'Κι τρώγω» αντί δεν τρώγω, «'κι θέλω» αντί δεν θέλω, «'κι λέγω» αντί δεν λέγω. Στην Ποντιακή υπάρχει το αρνητικό μόριο «τιδέν» (άλλο τι ουδέν). «Τιδέν 'κι τρώγω», «τιδέν 'κι θέλω», «τιδέν 'κι λέγω».

Λέξεις

- Αγρώστ': κοινή αγριάδα.
- Βατία: βάτος.
- Κήλειος: καυστικός, φλογερός.
- Λαλλάτζ': πέτρα και μεταφορικά η φαλάκρα - Λάας: λίθος, πέτρα.
- Λαχίδα: σειρά εργασίας (έρθεν η λαχίδα μ').
- Λειρίτα: λείριον: κρίνος - Λειρία: άνθη, κρίνα.
- Λελεύω: χάιρομαι, επιθυμώ («να λελεύω σε» δηλαδή «να σε χαρώ») - Λιλαίομαι: προθυμούμαι.
- Λίβος: σταγόνα, σύννεφο («ο ουρανόν ελίβωσεν» δηλαδή «ο ουρανός συνέφιασε») - Λείβω: στάζω.
- Λιστρίν: σκαπτικό εργαλείο - Λιστρεύω: σκάπτω - Λίστρον: σκαπτικό εργαλείο.
- Λοπίν ή Λοβίν: ο λοβός, το περίβλημα (φασουλί λοπίν) - Λοπός: φλοιός, δέρμα λεπτόν.
- Μωμόγερος: από το Μώμος (θεός της μομφής) ή μίμος.
- Πάππας: πατέρας (στην παιδική γλώσσα). Στη νεοελληνική προφέρεται επί το τουρκικότερον «μπαμπάς».
- Τεττές: πατέρας (στην παιδική γλώσσα) - Τέττα: πατέρα, φιλοφρονητική προσφώνηση πρεσβυτέρου.
- Τσιλίδιν: πυρωμένο κάρβουνο.
- Χάταλον: Το μωρό, το βρέφος - Αταλός: νεαρός, τρυφερός, απαλός.
- Χρα: Η επιφάνεια του σώματος, το δέρμα, η επιδερμίδα, το χρώμα της επιδερμίδας («εκχύνει η χρα τ'» δηλαδή «έχασε το χρώμα του, από φόβο»).

Εκφράσεις

- «Από καλαμιδί εγένουμουν»: απόμεινα μόνος, «σαν καλαμιά στον κάμπο».
- «Το μήλον το μήλον τερει και ίνεται», «το σταφύλ' το σταφύλ' τερει και ίνεται» κ.ο.κ.: Μεταφορικά, με την άμιλλα η πρόοδος.

Από τους μαθητές:
Χαντζαρίδου Σοφία
Νικολάου Βασίλειος
Ιωαννίδης Κωνσταντίνος
Κώστα Γεωργία
Ταραμονλή Σοφία
Μαντζέλα Αγγελική

Η ποντιακή είναι μία από τις λίγες διαλέκτους του ελληνικού λαού που σχετίζονται τόσο άμεσα με την αρχαία ελληνική γλώσσα

Η ποντιακή διάλεκτος προέρχεται από την αρχαία ιωνική, λόγω κυρίως της καταγωγής των αποίκων του Πόντου από την Ιωνική Μίλητο. Οι επιδράσεις που δέχτηκε στο πέρασμα των 26 αιώνων ζωής, προέρχονται από την Κοινή των αλεξανδρινών χρόνων, και από τη μεσαιωνική Κοινή του Βυζαντίου. Επηρεάστηκε επίσης από τους Γενουάτες και τους Βενετσιάνους της Τραπεζούντας, τους Πέρσες και τους Γεωργιανούς, καθώς φυσικά και από τους Τούρκους. Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι, παρά τις προσμίξεις με ξένες λέξεις, αυτές δεν έμειναν αναφομοιωτές, αλλά εξελληνίστηκαν και εντάχθηκαν στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής, συμμετέχοντας έτσι στην εξέλιξη της γλώσσας. Παράδειγμα, το τουρκικό ρήμα aramak έγινε στα ποντιακά αραιύω (αναζητώ), κι έδωσε νέα παράγωγα: αράεμαν (αναζήτηση-ψάξιμο) και αραιευτής (ερευνητής).

Χαρακτηριστικά της σημεία είναι:

1. Η διατήρηση της προφοράς του ιωνικού η ως ε (νύφε αντί νύφη, κλέφτες αντί κλέφτης, έτον αντί ήτο, κτλ.)
2. Η διατήρηση του ιωνικού σ, αντί του τ (κοσσάρα αντί κότα, σεύτελον αντί τεύτλον κτλ.).
3. Η διατήρηση του ω (με έκπτωση σε ο) ακόμη και στις περιπτώσεις που η κοινή νεοελληνική το έχει μετατρέψει σε ου (ζωμίν αντί ζουμί, ρωθώνι αντί ρουθούνι, κωδώνι αντί κουδούνι κτλ.).
4. Η διατήρηση ασυνίζητων των φωνητικών συμπλεγμάτων -ια, -ιο (καρδία αντί καρδιά, παιδία αντί παιδιά, ποπαδία αντί παπαδιά, κτλ.).
5. Η διατήρηση του αναβιβασμού του τόνου στην κλητική (Νικόλα αντί Νικόλα, γάμπρε αντί γαμπρέ, κτλ.).
6. Η διατήρηση των θηλυκών επιθέτων σε -ος αντί σε -η (η άλαλος αντί η άλαλη, η έμορφος αντί η όμορφη, κτλ.).
7. Η διατήρηση του αορίστου της προστακτικής σε -ον, αντί -ε (ποισον-ποίησον αντί ποίησε, κόψον αντί κόψε, κτλ.).
8. Η διατήρηση της παθητικής κατάληξης -ουμαι (κοιμούμαι αντί κοιμάμαι, φανερούμαι αντί φανερώνομαι, κτλ.).
9. Η διατήρηση της κατάληξης της προστακτικής του παθητικού αορίστου -θετε (ιωνικά) αντί του -θητε (αττικά): (αγαπηθέτε αντί αγαπηθήτε, κοιμηθέτε αντί κοιμηθείτε, κτλ.).
10. Η διατήρηση του ιωνικού ουκί, αντί του αττικού ουχί, και η μετάπτωσησή του, με αφαίρεση της πρώτης συλλαβής του ου- ('κί θέλω αντί δεν θέλω, 'κί τρώγω αντί δεν τρώω κτλ.). Το αρνητικό μόριο 'κί διαστέλλει την ποντιακή διάλεκτο από όλες τις άλλες ελληνικές διαλέκτους που έχουν το μόριο δεν,

προερχόμενο από το αρχαίο ουδέν. Οι Πόντιοι έχουν τη λέξη τιδέν (τίποτε, καθόλου), που προήλθε από το ουδέν.

11. Οι προσωπικές αντωνυμίες που μπαίνουν ως αντικείμενα των ρημάτων, τοποθετούνται πάντα μετά από αυτά (λέγωσε αντί σου λέω, κρούωσε αντί σε χτυπά, φιλώσε αντί σε φιλώ, κτλ.).

Η υποχώρηση της ποντιακής έχει άμεση σχέση με ιστορικούς και κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες, οι οποίοι συντέλεσαν και συντελούν στην συρρίκνωσή της. Ως τέτοιοι μπορούν να αναφερθούν:

- Η τραγική έξοδος των Ελλήνων του Πόντου από τις πατρογονικές τους εστίες.
 - Η εγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο, σε μικτούς συνοικισμούς αλλά και σε συγγενικό, περίπου, γλωσσολογικό περιβάλλον.
 - Η μεγάλη απόσταση από την έξοδο και η αύξησή της προϊόντος του χρόνου.
 - Η απώλεια των ζώντων φορέων της διαλέκτου (άνθρωποι της πρώτης και δεύτερης προσφυγικής γενιάς).
 - Οι καθημερινές επικοινωνιακές ανάγκες των προσφύγων και των απογόνων τους.
 - Το ότι σταμάτησε πια να είναι η ποντιακή γλώσσα μέσο καθημερινής σκέψης-επικοινωνίας, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων.
 - Η ένταξη των Ποντίων στον ελλαδικό κορμό μέσα από την εκπαίδευση, την εργασία, την κοινωνική ζωή και τους μικτούς γάμους.
 - Η εσωτερική μετανάστευση και η μετανάστευση στο εξωτερικό.
 - Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
 - Η απουσία οποιασδήποτε συστηματικής προσπάθειας, μαζικού χαρακτήρα, για την κωδικοποίηση, διατήρηση και εκμάθησή της - αν και τελευταία γίνονται προσπάθειες με τα μαθήματα της ποντιακής που εδώ και δύο χρόνια διοργανώνει ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ποντίων Εκπαιδευτικών.
 - Η παγκοσμιοποίηση και ο πολιτιστικός ιμπεριαλισμός.
- Το αν επιβιώσει ή χαθεί, από μας εξαρτάται. Ας είμαστε άξιοι και ας την διαφυλάξουμε.

Από τους μαθητές:
Τριάντη Αγγελική
Τσορλάνης Ραφαήλ
Μπιλιούρη Νικολέτα
Χαραλαμπίδης Κωνσταντίνος
Καραγιάννης Κωνσταντίνος
Μαργαριτόπουλος Παναγιώτης

ΕΞΕΓΚΕΝ ΛΑΜΨΙΝ ΘΕΪΚΟΝ

«Άγιος Παΐσιος Από τα Φάρασα στον Ουρανό»

Η συγκλονιστική σκηνή της σκληρής φυγής και του αποχωρισμού. Πριν 100 χρόνια οι προγονοί μας ήλθαν «γυμνοί και πένητες» διωγμένοι από τις αλησμόνητες πατρίδες της Ιωνίας και χαμένοι μέσα στη λαίλαπα της καταστροφής, μεταφέροντας στα χέρια τους τα ιερά λείψανα

και τις σεπτές εικόνες των αγίων, τα κειμήλια, τα ήθη, τις παραδόσεις τους και στις καρδιές τους την ορθόδοξη πίστη, την πολιτιστική τους κληρονομιά, την αγάπη για τη ζωή. Ήρθαν εδώ φτωχοί και κατατρεγμένοι σε ένα τόπο άγνωστο. Κι όμως ρίζωσαν. Κι ύστερα εκάρησαν και με τον ιδρώτα τους μεγαλούργησαν. Δούλεψαν σκληρά γιατί ήθελαν να προκόψουν, να δημιουργήσουν να αποδείξουν πως η Ρωμιοσύνη αντέχει. «Το μαρτύριο έχει αξία όταν αντέχει» έχει πει ένας σύγχρονος Ιεράρχης του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ο μακαριστός Χαλκηδόνης Μελίτων. Και τι θα πει αντέχω στα χείλη του Ρωμιού, διερωτάται ένας άλλος λόγιος Φαναριώτης Ιεράρχης ο Πέργης Ευάγγελος, και απαντά: Θα πει «κρατώ σφιχτά κάτι δυνατό αλλά και κρατιέμαι σφιχτά από κάτι». Και τι ήταν αυτό που κρατούσαν σφιχτά οι ξεριζωμένοι προγονοί μας; Τι ήταν αυτό που τους ενέπνεε που τους έδινε δύναμη και ζωή; Όλα μιλούν και δείχνουν πως η κυριότερη συνιστώσα του προσφυγικού δυναμισμού ήταν η ορθόδοξη πίστη όχι ως ιδεολογία, αλλά ως βίωμα και πρακτική ζωή, ως ήθος και βιοθεωρία, ως έθιμο και συνήθειες κοινωνικές. Όπως ακριβώς κατά την μαύρη της τουρκοκρατίας περίοδο ο Έλληνας ραγιάς άντεξε κρατώντας σφιχτά την ορθόδοξη πίστη, την γλώσσα και τα έθιμα του, έτσι και ο Μικρασιάτης, ο Πόντιος, ο Καππαδόκης, και ο Θρακιώτης πρόσφυγας άντεξαν γιατί κρατούσαν βακτηρία δυνατή την πίστη και την παράδοση που διατήρησαν επί αιώνες αδούλωτη την ψυχή του Γένους.

«Αλιευμένο από το internet»

Της Παναΐας τα δάκρυα

Ο **Ελίχρυσος** είναι ένα φυσικό φαρμακευτικό φυτό, το οποίο με τη διαδικασία της εκχύλισης μας δίνει ένα ευεργετικό αιθέριο έλαιο με πολλά οφέλη για τον οργανισμό μας και την επιδερμίδα, κυρίως λόγω των αντιφλεγμονωδών και αντιοξειδωτικών του ιδιοτήτων. Το ανθόνερο Ελίχρυσου παράγεται με την απόσταξη λουλουδιών Ιταλικού Ελίχρυσου (*Helychrisum italicum*) και

βρέθηκε ότι διαθέτει ισχυρές ιδιότητες που επουλώνουν δερματικά προβλήματα! Στον σχολικό μας κήπο καλλιεργούμε φυτά ελίχρυσου τα οποία όπως μας είπε ένας περαστικός από το σχολείο με καταγωγή από τον Πόντο, τα ονομάζουν «Δάκρυα της Παναΐας».

Αυτό μας έδωσε την ευκαιρία, να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο φυτό και να αντλήσουμε πληροφορίες για την ιστορία του στον Πόντο.

Ο κ. Βασίλης Καρσοφυλλίδης μας είπε σε τηλεφωνική συνέντευξη:

«Παρχάρ' ας έ'εις τ' αμάραντα σ', ας έ'εις τα μανουσάκια σ', ας έ'εις τα κρύα τα νερά σ, τ' έμορφα τα τσιτσάκια σ'», λέει ένα χιλιотραγουδισμένο παραδοσιακό στιχάκι του Πόντου, και μας φέρνει αυτόματα τη σκουντούλα από κείνο το μοναδικό λουλούδι των Ποντικών Άλπεων, τη Παναΐας τα δάκρυα, όπως το αποκαλούν οι τεμετέρ'. Δεν είναι τίποτε άλλο από το γνωστό αμάραντο, με τη διαφορά ότι αυτό φυτρώνει στις δικές μας Άλπεις, στα ποντιακά βουνά.

Την ιδιαιτερότητα αυτού του λουλουδιού έρχεται να την επιβεβαιώσει άλλο ένα παραδοσιακό στιχάκι:

«Γουρπάν -i- σ' παρχαρί τσιτσέκ' και Παναΐας δάκρυα,

η μύρα σ' κί χορτά'εται, η ευωδιά σ' κί χά'ται».

Μυρωδιά που δεν την χορταίνεις, μα και που δεν χάνεται...

Σήμερα, στον Πόντο, μικρά παιδιά θα σου προσφέρουν μικρά αποξηραμένα μπουκέτα με της Παναΐας τα δάκρυα έναντι κάποιου μικρού ποσού, κατά την ανάβασή σου σε κάποιο χωριό ή παρχάρι. Μην χάσεις την ευκαιρία να πάρεις, αξίζει! Βέβαια το πουλούν και διάφορα μικρομάγαζα σε χωριά του Πόντου. Άλλη αξία έχει όμως να το πάρεις από τα παρχάρια, εκεί όπου μεγάλωσε και άνθισε.

Η παράδοση κατά μία εκδοχή θέλει αυτό το λουλούδι να έχει πάρει το όνομά του λόγω του σχήματός που μοιάζει σαν δάκρυ, και κατά μία άλλη λόγω του ότι συνηθίζονταν να το βάζουν δίπλα στα εικονοστάσια.

Από τους μαθητές του
ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Οι Παναγιές του Πόντου

Στο βιβλίο που μας δώρισε ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πέτρας και Χερρονήσου κ.κ. Γεράσιμος, μάθαμε για τις «Παναγιές του Πόντου». Επιλέξαμε και σας παρουσιάζουμε τις πιο σημαντικές!

Αναμφίβολα, η πιο γνωστή Παναγία σε όλο τον Πόντο είναι η Παναγία Σουμελά, η οποία παραμένει το σύμβολο του ποντιακού ελληνισμού. Ωστόσο πολλές ήταν οι μονές στον Πόντο που πανηγύριζαν το Πάσχα του καλοκαιριού και φυσικά είχαν δώσει το δικό τους προσωνύμιο στην Παναγία.

Ένα από τα αρχαιότερα μοναστήρια, που αποτελούσε και παμποντιακό προσκύνημα, ήταν η Παναγία η Σταυροπηγιανή, ή Καγιάντιπι (των Βράχων). Βρίσκεται 17 χλμ. από τη Νικόπολη και είναι «κρυμμένη» στη δυτική όψη του λόφου της Αναλήψεως.

Πολύ γνωστό Μοναστήρι στην Κερασούντα ήταν η Παναγία Πρασάρεως, κοντά στο χωριό Πράσαρη (τουρκικά: Hisarköy) στο οποίο, από το 1910 έως το 1914 λειτούργησε το ονομαστό Ιεροδιδασκαλείο Πρασάρεως, χτισμένο στα όρια της μονής. Διδάσκοντες ήταν διακεκριμένοι καθηγητές, οι δε μαθητές έμπαιναν μετά από δύσκολες εξετάσεις και πλήρωναν ετήσια δίδακτρα 10 χρυσές λίρες.

Στην περιφέρεια Κιουρτούν (τουρκικά: Kürtün), στην κώμη Κάτω Σιμικλή (τουρκικά: Yaylali), τον Δεκαπενταύγουστο πανηγύρισε η γυναικεία μονή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Σιμικλής, το οποίο ιδρύθηκε το 1897 από δύο γυναίκες, επειδή είχε συνδεθεί το όνομά της με θαύματα.

Σε όλη την επαρχία της Αργυρούπολης ξακουστό για το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου ήταν ένα μικρό παρεκκλήσι αφιερωμένο στην Παναγία την Αερεμίτσα (Ερημίτισσα). Ήταν χτισμένο ψηλά, με πανέμορφη θέα· το λιβάδι απλώνονταν στα «πόδια» της και η Ήμερα απέναντι της. Στο βάθος ξεχώριζαν οι πιο ψηλές συνοικίες της Κρώμνης.

Ένα από τα πιο γνωστά μοναστήρια στην περιοχή της Αμάσειας ήταν η μονή της Παναγίας στα νοτιοδυτικά του χωριού (Γ)κιουμούς Ματέν (τουρκικά: Günyüz Maden), σε μαγευτική τοποθεσία πάνω από την κοιλάδα Τζατ. Κάθε χρόνο στις 15 Αυγούστου συγκέντρωνε πλήθος κόσμου, αφού εκτός από τους μεταλλωρύχους και τις οικογένειές τους, στην περιοχή έφταναν Έλληνες από την Μερζιφούντα, την Αμάσεια, το Τσόρουμ και την Υοσγάτη. Ξακουστή σε όλο το Καρς ήταν η εκκλησία της Παναγίας του Λάλογλη (τουρκικά: Laloglu). Το πανηγύρι που γινόταν εδώ κάθε Δεκαπενταύγουστο υποκαθιστούσε αυτό της Παναγίας Σουμελά· συμμετείχαν Έλληνες από όλα τα χωριά του Καρς και του Αρνταχάν, που έφταναν στο χωριό με κάρα, παϊτόνια και υποζύγια για να εκκλησιαστούν, να συναντηθούν με συγγενείς και φίλους και να χορέψουν ποντιακούς χορούς.

«Εγώ Αρταχανλής είμαι, παιδίν ευλογημένον / ση Λάλογλης την Παναγιάν κερίν έχω ταγμένον», λέει το ποντιακό δίστιχο.

Τη φημισμένη εικόνα της Παναγίας και τον χρυσοκέντητο επιτάφιο της μονής είχαν μεταφέρει εκεί Έλληνες από τον Πόντο που έφυγαν κυνηγημένοι, με τον ιερέα τους παπά Ιωάννη Κοσκοσίδη και τον Χατζηπάνο. Μετά το 1914, οι κάτοικοι της Λάλογλης έφεραν την εικόνα, τον επιτάφιο και τα ψαλτήρια στο Μεσονήσι Φλώρινας.

Ο χιλιотραγουδισμένος Αεσέρτς, η κορυφή του όρους που ταυτίζεται με το όρος Θήγης του Ξενοφώντα, της οροσειράς του Παρυάδρη στην περιοχή Σταυρίν, «φιλοξενούσε» το παρεκκλήσι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση ο σωρός λίθων που εντοπίστηκε στην κορυφή προέρχεται από το «μεγάλο κολωνό» που έστησαν οι Μύριοι όταν αντίκρυσαν τον Εύξεινο Πόντο και αναφώνησαν το περίφημο «θάλαττα-θάλαττα». «Εσύ έλα ν' ας σο Κουλάτ' κι εγώ έρχουμ' ας σο Σέλι / έρχουμες κι ανταμώνομε αφκά σον Αεσέρη», προτρέπει το ερωτικό δίστιχο.

Κάθε Δεκαπενταύγουστο γινόταν μεγάλη θρησκευτική πανήγυρη, που σταδιακά εξελίχθηκε σε εμπορική. Στο ξακουστό πανηγύρι του Αεσέρ' συνέρρεαν πολλές χιλιάδες χριστιανών και μουσουλμάνων από το Σταυρί (όπου ανήκε εκκλησιαστικά και διοικητικά), την Κρώμνη, τη Μούζενα, τη Ματσούκα, την Τραπεζούντα, ακόμα και από την Κωνσταντινούπολη.

Συζητώντας για την θρησκεία και την πίστη των Ποντίων

Συνέντευξη της Μαριλένας Γουλιδάκη(Γ1)

Την προηγούμενη σχολική χρονιά είχαμε την τιμή και τη χαρά να συνεργαστούμε με μια ξεχωριστή προσωπικότητα, την Θεολόγο του σχολείου μας, την κα Αναστασία Κυνηγοπούλου. Η Ποντιακής καταγωγής κα Αναστασία, με μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, με πλούσιο συγγραφικό έργο και αρθρογραφία, αλλά κυρίως, με αγάπη και μεράκι για την εκπαίδευση, μας εντυπωσίασε και κέρδισε τον σεβασμό, την εκτίμηση και την αγάπη μας. Έτσι, θελήσαμε να της ζητήσουμε να μας δι-αφωτίσει για θρησκευτικά θέματα αναφορικά με τους Πόντιους κι εκείνη δέχτηκε με μεγάλη χαρά να μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις της. Την ευχαριστούμε πολύ για τη συνέντευξη που μας παραχώρησε.

Πώς συνδέθηκαν οι Πόντιοι με την ορθόδοξη θρησκεία;

Πρώτος ο Απόστολος Παύλος μέσω των Γαλατών Αγκύρας κήρυξε το Χριστιανισμό στον Πόντο. Οι Ρωμαίοι στρατηγοί, όπως ο Πομπήιος, επειδή τον βοήθησαν οι Γαλάτες, τους έδωσε και άλλα εδάφη μέχρι το δυτικό Πόντο. Αυτοί διέδωσαν τον Χριστιανισμό στους Πόντιους και πολλοί από αυτούς εξελληνίστηκαν και ονομάστηκαν Γαλλογραικοί.

Μετά τον Απόστολο Παύλο διέδωσαν τον Χριστιανισμό στον Πόντο ο Απόστολος Ανδρέας, οι Άγιοι Θεόδωροι και ο Γρηγόριος ο Θαυματουργός τον 3ο αιώνα. Στα επόμενα χρόνια σε όλο τον Πόντο υπήρχαν έξι Μητροπόλεις. Ο δυτικός Πόντος είχε τη Μητρόπολη Αμάσειας με έξι Επισκοπές, Αμισού, Σινώπης, Πάφρας, Βεζίρκιοπρου, Λεοντουπόλεως. Γενικά όλη η Μικρασία είναι αγιότοπος, αλλά ειδικότερα στον Πόντο και στη Νεοκαισάρεια του Πόντου αγίασαν πολλοί άνθρωποι. Στην Παφλαγονία αγίασε ο άγιος Στυλιανός, η Αγία Θεοδώρα η Αυγούστα που αποκατέστησε τις εικόνες, τελικά πέθανε ως μοναχή. Η Αλεξάνδρα σύζυγος του Διοκλητιανού από τη Νεοκαισάρεια του Πόντου και πολλοί ακόμη.

Γνωρίζετε ίσως κάποιο έθιμο σχετικά με την θρησκεία, το οποίο τηρούσαν οι Πόντιοι;

Τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά και τα Άγια Θεοφάνια, οι γυναίκες είχαν έθιμο να παρασκευάζουν τα κολόφια (ρολά από ζυμάρι), τα μπουρέκια (δυο φύλλα με ζυμάρι και ανάμεσα κρεμμύδια), τα πισία, που ήταν στρογγυλές πιτούλες, τα τελλούπισια (λεπτές πίτες), τσιριχτάδες (λεπτές πιτούλες στο τηγάνι) και χαλβάδες. Το πρωί των Χριστουγέννων μετά τη Θεία Λειτουργία, όλοι οι νεότεροι φιλούσαν από σεβασμό τα χέρια των μεγάλων. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς το φως και το τζάκι μέχρι το πρωί δεν έσβηναν. Από μέρες είχε ετοιμαστεί το σκληρό σιτάρι ,είχε κοπανηθεί από άνδρες και γυναίκες μέχρι να ασπρίσει σε μεγάλο γουδί για το φαγητό κεσκέκι σιτάρι με κοτό-

πουλο με αγνό βούτυρο σε ειδικό Καζάνι που έβραζε επάνω σε κάρβουνα, μέχρι το πρωί. Το βράδυ της Πρωτοχρονιάς έβραζαν καλαμπόκι με αλευρι και όλη την εβδομάδα έτρωγαν από αυτά. Το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς ποντιακές χορωδίες με όργανα, λύρα, βιολί ούτι, γκάιτα, επισκέπτονταν τα σπίτια και έψελναν τα κάλαντα. Το Ποντιακό σπίτι με το στρωμένο τραπέζι μέχρι το πρωί ήταν ανοιχτό, για να φάνε οι επισκέπτες καλανταδόροι. Τα Φώτα έπρεπε όλοι να εκκλησιαστούν και στο τέλος αγιάσουν τα ύδατα, να ρίξουν τον Σταυρό στη θάλασσα.

Τα κορίτσια για να μπου αγνά στο γάμο, παντρεύονταν 16-17 ετών. Πρόσεχαν πολύ την οικογένεια καταγωγής της νύφης. Οι γνωριμίες γίνονταν στους γάμους και στους ομαδικούς χορούς. Οι προσκλήσεις στον γάμο γίνονταν από παιδιά που γύριζαν τα σπίτια και πρόσφεραν ένα κερι και ρακί (ούζο, τσίπουρο). Γαμήλιο ταξίδι δεν υπήρχε. Την πρώτη εβδομάδα οι νεόνυμφοι ασχολούνταν με τα συζυγικά τους καθήκοντα. Η ποντιακή κοινωνία ήταν πειθαρχημένη και δεν ανέχονταν διαζύγια, τα οποία ήταν πολύ σπάνια. Το γλέντι στο γάμο κρατούσε τρεις μέρες. Η βάπτισμα των παιδιών γινόταν πανηγυρικά με χορούς και τραγούδια. Υπήρχε και το έθιμο του ΜΑΣ, δηλαδή η νύφη δεν επιτρεπόταν να ομιλεί στον πεθερό τον πρώτο καιρό. Θεωρούνταν ασέβεια. Ο πεθερός όταν μπορούσε έπαιρνε καλό δώρο στη νύφη και έλυνε το ΜΑΣ, την επέτρεπε να του ομιλεί.

Ασχολείστε με την αγιογραφία, θα θέλατε να μας μιλήσετε για την ιδιαίτερη σχέση των Ποντίων με την αγιογραφία;

Η αγιογραφία αναπτύχθηκε στον Πόντο στις σταυροπηγιακές μονές, στην Καππαδοκία και στο Άγιο Όρος, γιατί κατόρθωσαν οι υπεύθυνοι και πήραν προνόμια από τους κυβερνήτες. Οι πρώτες αγιογραφίες έγιναν στον Πόντο στη Μονή του Αγίου Ιωάννη Βαζελώνα και στη μονή του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα . Το 1350 εικονογραφήθηκε το τυπικό της Μονής του Ευγενίου Τραπεζούντας. Το 1663 έγινε η πρώτη αγιογράφηση για τον Ιερό Ναό της Θεοτόκου στην Αργυρούπολη του Πόντου, από τον Ιωάννη το Συμενό. Η περίοδος αυτή είναι περίοδος λειτουργίας των μεταλλίων ασημιού Αργυρούπολης γι' αυτό δόθηκαν προνόμια. Προνόμια αγιογραφίας δόθηκαν από τις τουρκικές αρχές και για έναν άλλο λόγο. Έγινε ο γάμος της Ελληνίδας Μαρίας Γκιούλ Μπαχάρ από την Λιβερά της Ματσούκας με το Σουλτάνο Σελίμ. Ο Γρηγόριος Συμενός σπούδασε αγιογραφία στο Άγιο Όρος και έγινε ο σπουδαιότερος αγιογράφος του Πόντου. Το 1708 αγιογράφησε το νεόκτιστο ναό του Αγίου Ιωάννη στην Αργυρούπολη. Ο ίδιος το 1774 αγιογράφησε την Παναγία Σουμελά διαδόχους του άφησε τα δύο εγγόνια του τον Γρηγόρη και τον Δημήτριο.

Είναι γνωστό πως οι Πόντιοι φεύγοντας από την Μ. Ασία ένα από τα λιγοστά αναγκαία που έπαιρναν μαζί τους ήταν και εικόνες Αγίων της εκκλησίας. Ποιο ρόλο έπαιξαν και γιατί ήταν τόσο σημαντικές για εκείνους του ανθρώπους;

Οι Πόντιοι για αιώνες ζούσαν κάτω από μια δυναστική διοίκηση ενός βάρβαρου λαού. Η μεγαλύτερη και η καλύτερη παρηγοριά τους ήταν η ορθόδοξη πίστη τους. Αυτή τους κράτησε ενωμένους για αιώνες και δεν τούρκεψαν. Οι χλιαρότεροι στην πίστη, τούρκεψαν, έγιναν οι λεγόμενοι κλωστοί. Το φαινόμενο αυτό το βλέπουμε και σήμερα. Οι Έλληνες του εξωτε-

ρικού είναι πιο ενωμένοι, πιο αδελφωμένοι είναι σε ξένη χώρα, δεν έχουν κυβέρνηση δική τους, οι ανάγκες για ενότητα μεταξύ τους είναι πιο μεγάλες. Η ψυχολογία του ανθρώπου μας αναγκάζει να συσφίξουμε τις σχέσεις μας σε ξένη χώρα μεταξύ μας, για να είμαστε πιο δυνατοί, πιο ισχυροί, πιο ασφαλείς. Η κοινή πίστη σε αλλόπιστη ή και αλλόδοξη χώρα μας οδηγεί στην ένωση, αυξάνει την αγάπη μεταξύ μας. Οι εικόνες και η δύναμη της πίστεως σε εχθρικά εδάφη κάνουν το θαύματα τους. Άλλωστε το πιστοποιούν οι πολλές θαυματουργές εικόνες που έφεραν στην Ελλάδα οι πρόσφυγες Έλληνες του Πόντου. Όπως είναι η Παναγία στους Νικητές Χρυσούπολης Καβάλας και η Παναγία της Μηχανιώνας Θεσσαλονίκης. Για τους παραπάνω λόγους οι Πόντιοι με κίνδυνο της ζωής τους μετέφεραν τα κειμήλιά τους, μετέφεραν την αγάπη τους, που ήταν οι θαυματουργές εικόνες. Αυτές τους στήριξαν στους δύσκολους καιρούς των διωγμών, με αυτές έζησαν αιώνες κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες.

Ποιο ρόλο έπαιξε στη ζωή των Ποντίων η θρησκεία και η πίστη;

Οι λαοί, οι διάφορες φυλές επιβιώνουν με την πίστη. Αυτό βγαίνει ως αλήθεια από την ιστορία, η οποία είναι καταγεγραμμένη ως καημός, πόνος κάθε λαού. Κάτω από τη θρησκεία αναπαύεται η ψυχή μαζί με το σώμα. Το αναφαίρετο δικαίωμα των λαών έχει διασωθεί, όπου βέβαια διασώθηκε με τη δύναμη της πίστεως η ελευθερία. Με το γεγονός αυτό συνδέεται η χαρά και η ευτυχία των λαών.

Σε ό,τι αφορά τους Πόντιους ο ρόλος της Ορθόδοξης πίστης τους , περίτρανα επιβεβαιώνεται από την αγάπη του στις Άγιες εικόνες, για τις οποίες και τη ζωή τους θυσιάσαν και τις έφεραν , όσες μπόρεσαν και με αυτές παρηγοριά έκτισαν τη ζωή τους στη μητέρα Ελλάδα.

Η ποντιακή διάλεκτος έχει επηρεάσει καθόλου τις ψαλμωδίες;

Η ποντιακή διάλεκτος έχει μέσα της πολλά στοιχεία της αρχαίας ιωνικής γλώσσας , της Μιλήτου, διότι από τη Μίλητο μετανάστευσαν και εγκαταστάθηκαν στη Σινώπη του Πόντου, συγχωνεύτηκαν με τους εκεί λαούς, Κιμμέριους κ.α. Το βάθος αυτής της γλώσσας έφτανε μέχρι την εποχή του Ομήρου. Η προέλευση της ποντιακής διαλέκτου συνδέεται με τα αλεξανδρινά χρόνια, με την Ελληνιστική εποχή. Έχει διαδρομή και ζωή 2600 και πλέον ετών. Έχει δεχτεί πολλές επιδράσεις από τους Γενουάτες, Βενετσιάνους, Πέρσες, Γεωργιανούς, Τούρκους. Έχει πολλές ξένες λέξεις, οι οποίες όμως έχουν μπει στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας.

Σήμερα, στις περιοχές της Τουρκίας που λέγονται Τόνγιας και Όφισ οι κάτοικοι ομιλούν ποντιακά και ονομάζονται Ρυμσα (Ρωμαίικα) και χορεύουν τους ποντιακούς χορούς(Horon). Αυτοί εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, λόγω θρησκείας, γιατί είχαν γίνει Μουσουλμάνοι.

Τα ποντιακά τραγούδια, οι ποντιακές μελωδίες θυμίζουν τους βυζαντινούς ύμνους, τη Βυζαντινή οκτάχη και βαδίζουν επάνω στην εκκλησιαστική κλίμακα.

Τα Ρωμαίικα των περιοχών Τόνγιας και Όφεις θυμίζουν τη ρωμιούσνη των κατοίκων και γενικότερα όλων των Ποντίων. Η Ρωμιούσνη σήμερα είναι απλωμένη όπου υπάρχουν ελληνόφωνοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, στην Αλεξάνδρεια, στην Αντιόχεια, στην Κάτω Ιταλία, στην Κωνσταντινούπολη, στην Ουκρανία, στα Ιεροσόλυμα, στο Όρος Σινά.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο αριθμός 40 στην ποντιακή ηθογραφία

Ο αριθμός 40 (σαράντα), τόσο στην αρχαία ελληνική όσο και στην ποντιακή ηθογραφία, συναντάται πολύ συχνά ως ένα απόλυτο αριθμητικό, με ποσοτική, παραγωγική και φιλοσοφική σημασία τόσο στη θρησκευτική όσο και στη λαϊκή παράδοση. Θα μπορούσε να διερωτηθεί κάποιος γιατί ο λαός χρησιμοποιεί κατά κόρον τον αριθμό σαράντα και όχι κάποιους άλλους αριθμούς. Αυτό παραμένει ένα αναπάντητο ερώτημα. Ίσως έρχεται από τις αρχαίες λατρείες και τις θρησκευτικές παραδόσεις. Ίσως ακόμα να επικράτησε λόγω των εύηχων και μετρικών φθόγγων που εμπεριέχει.

Ο αριθμός 40 πιστεύεται πως οροθετεί το χρόνο κατά τον οποίο μπορούν να γίνουν αλλαγές και σημαντικά πράγματα. Στον αρχαιοπρεπή Πόντο συναντάμε τη δύναμη αυτού του αριθμού σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, ξεκινώντας από τη γέννηση του παιδιού, όπου τόσο η λεχώνα όσο και το νεογέννητο έπρεπε να σαραντάσουν. Δηλαδή το νεογέννητο να γίνει σαράντα ημερών (σεραντάρ') και η λεχώνα (λεχούσα) να γίνει σερανταήμερος, να σαρανταρίσει, να μείνει στο σπίτι για σαράντα ημέρες (σερανταρίζ'). Τόσο το γεγονός της γέννησης όσο και του θανάτου, ανοίγουν και κλείνουν με τις σαράντα ημέρες.

Παροιμίες

Χαρακτηριστική είναι η αιτιολογική σημασία του αριθμού, που εμπεδώνει τις περισσότερες φορές τη χρονική υπερβολή και την ανθρώπινη προσπάθεια στο χρόνο. Για τον ευτελή άνθρωπο το «σεραντάβραστος»: όσο και να τον βράσεις, δεν παίρνει νοστιμιά (αξία). Αντίστοιχα ο αριθμός χαρακτηρίζει τα απαξιωμένα φαγητά: τρίμαν τρίβραστον και μαλέζ' σαραντάβραστον, δηλαδή όσες φορές και να βράσει, η αξία του είναι ίδια.

Ο ίδιος αριθμός ως απόλυτο αριθμητικό ενέχει θέση περιπαικτική και εκφράζει το ατυχές: «'Σ σα σεράντα μίαν εξέβεν 'ς σο κλεψίον, εκείνο πα φέγγος έτον...!». Μπορεί να υποδηλώνει επίσης το απρόκοπο και το σκληρό, στη φράση: «'Σ σα σεράντα χρόνια μίαν επίασεν έναν πεντικόν!...».

Στην επόμενη ποντιακή παροιμία ο αριθμός επιτείνει κάποιο γεγονός σπάνιο, που προκαλεί την έκπληξη: «'Αρκον πα 'ς σα σεράντα χρόνια μίαν αχπαράεται!...».

Ποντιακά τραγούδια

Ο αριθμός συναντάται ευρέως σε πολλά ποντιακά τραγούδια, με ιδιαίτερα γνωστό το «Σεράντα μήλα κόκκινα».

Το κόκκινο μήλο μάς είναι γνωστό από την ομηρική εποχή και το μύθο της Έριδας, που ήταν θεά του φθόνου και της ζήλιας. Η Έριδα με ένα μήλο, που το προόριζε για την καλλίστη, προκάλεσε τον Τρωικό

Πόλεμο. Στο ποντιακό ερωτικό τραγούδι χρησιμοποιούνται σαράντα μήλα ως σαγηνευτικό συγκριτικό μέγεθος:

Σεράντα μήλα κόκκινα 'ς σ' έναν μαντήλ' δεμένα, σεράντα σέβτας κι αν εφτάς, 'κ' ευρήκ'ς κι άμον εμένα!

Σεράντα μήλα κόκκινα είν' όλια μυρωμένα, κόρη, τα μάγ'λα σ' κόκκινα, γιαμ' είναι φιλεμένα!

Ποντιακά δίστιχα

Ο αριθμός πολλές φορές ελάμβανε διαστάσεις σκωπτικές, όταν χρησιμοποιούνταν σε σατιρικά δίστιχα, όπως η υπερβολικά κακιά αρραβωνιαστικά, που στο τέλος αναγκάστηκε να την χωρίσει ο γαμπρός:

Η παλαιά σου νουσαλού μ', τ' ομμάτια τς να βεγαίν'νε, σεράντα χρόνια να νηστεύ', ντ' εποίκεν 'κ' επεβγαίν'νε.

Οι μεγάλοι έρωτες στη δημοτική μούσα συνήθως εκφράζονται με υπερβαστικό και ακραίο τρόπο. Ο αριθμός σαράντα στην περίπτωση αυτή είναι ο ιδανικότερος:

Σεράντα χρόνια νηστικός, σεράντα διψασμένος, κι όντες ακούω τ' όνεμα σ', ας όλια χορτασμένος...! Πολλές φορές όμως, παρά τις θεϊκές παρακλήσεις, ο έρωτας δεν ευοδώνεται και τότε έρχεται το ανάθεμα για τον ανεκπλήρωτο έρωτα:

Αναθεμά σε νε σεβντά, ας σο καρδόπο μ' έβγα, σεράντα χρόνια εράεψα, κ' εγώ την άκρα σ' 'κ' εύρα! Με την ίδια χρονική υπερβολή συναντάται ο αριθμός προκειμένου να τεκμηριώσει την ανθρώπινη προσπάθεια στην εργασία και τη διασκέδαση:

Σεράντα χτήνια ορίαζεν, σεράντα αλμεγάδια, σεράντα κι άλλο ορίαζεν τρανά κι άμον ζουρκάδια. Σεράντα ημεροκάματα έφαγα έναν ημέραν, ατά πα 'κ' εκανέθανε, επούλτσα και τη βέρα μ'..! Ο συμβολισμός του αριθμητικού επιρρήματος έχει

υπεισέλθει και στα ακριτικά άσματα, πράγμα που υποδηλώνει την προβυζαντινή του χρησιμότητα. Στα εθνικά άσματα συναντάται η περιγραφή του ελληνικού κάστρου που παραμένει απόρθητο λόγω του δαιδαλώδους της κατασκευής του:

Σεράντα πόρτας είχαν κι όλια χάλκενα, κι εξήντα παραθύρια όλια σίδερα.

Το ακριτικό ερωτικό τραγούδι με τον τίτλο «Είνας κόρη εγάπεσεν» μας παραπέμπει στην Ομήρου Οδύσσεια και την Πηνελόπη με τους πολλούς μνηστήρες της.

Αν το δημοτικό τραγούδι αποτελεί τη διαχρονική πολιτιστική συνέχεια ενός λαού, τότε είναι βέβαιο ότι ο ποντιακός πολιτισμός αποτελεί τη φυσική μετεξέλιξη της ομηρικής σκέψης στο βάθος των αιώνων.

Είνας κόρη εγάπεσεν σεράντα παλικάρια, τους σεραντους εμένεσεν έναν βράδον ελάτεν!..

Ο αριθμός σαράντα, σύμβολο μιας μυθοπλασίας που έχει τις ρίζες του στη μυθική ελληνική ιστορία, συνεχίζει να είναι ζωντανός ιδιαίτερα στο ποντιακό παραμύθι (μεσέλ'), που σε κάθε εξιστόρησή του αρχίζει με τη χρήση των φράσεων όπως: «σεράντα παλικάρια», ή «σεράντα νύχτας και σεράντα ημέρας», κτλ.

Μετά την παραπάνω ηθογραφική προσέγγιση, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ανεπιφύλακτα ότι ο αγαπημένος αριθμός στην ποντιακή λαογραφία είναι ο αριθμός σαράντα...

Από τους μαθητές: Τριάντη Αγγελική, Τσορλάνης Ραφαήλ, Μπιλιούρη Νικολέτα, Χαλαραμπίδης Κωνσταντίνος, Καραγιάννης Κωνσταντίνος, Μαργαρίτου Παναγιώτης, Χαντζαρίδου Σοφία, Νικολάου Βασίλειος, Ιωαννίδης Κωνσταντίνος, Κώστα Γεωργία, Ταραμονλή Σοφία, Μαντζέλα Αγγελική, Ανδρεάδης Αθανάσιος, Ανδρεάδης Κωνσταντίνος, Σαζακίδης Βασίλειος, Ντάγκας Αντώνιος, Ορφανίδης Ιωάννης.

Ποντιακή Λύρα

(Αναγνωρίστηκε επίσημα με ΦΕΚ η Ποντιακή λύρα ως παραδοσιακό όργανο την Παρασκευή 21 Ιανουαρίου 2022)

Από τους μαθητές του τομέα Γεωπονίας Τροφίμων και Περιβάλλοντος του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Κάτι ευχάριστο συνέβη την καινούρια χρονιά. Η Ποντιακή λύρα, αναγνωρίστηκε επίσημα σαν παραδοσιακό όργανο της Ελλάδας.

Μετά από πολυετείς προσπάθειες παραγόντων και δασκάλων της παραδοσιακής μουσικής το υπουργείο Πολιτισμού αναγνωρίζει, επιτέλους, επίσημα το Δημοτικό Τραγούδι και τα παραδοσιακά μουσικά όργανα, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις λειτουργίας των Σχολών Παραδοσιακής Μουσικής.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 77/Β/17-1-2022 όποιος σπουδάζει κάποιο παραδοσιακό όργανο σε μια μουσική σχολή ή ένα ωδείο ακολουθεί συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών με επίπεδα, τάξεις και υποχρεωτικά μαθήματα και μπορεί να λάβει αναγνωρισμένο πτυχίο ή δίπλωμα μουσικοδιδασκάλου με την αντίστοιχη ειδικευση. Πρόκειται για μια τεράστια τομή για τα ελληνικά δεδομένα σε ό,τι αφορά την παραδοσιακή μας μουσική και δικαιώνεται με αυτό τον τρόπο ο συνεχής αγώνας που κατέβαλαν κάποιοι μεγάλοι δάσκαλοι για να φτάσουμε σε αυτή την εξέλιξη.

Επίσης το πτυχίο της Ποντιακής Λύρας που θα δίνεται από τα ωδεία όλης της χώρας θα έχει την ίδια ισχύ έναντι των υπολοίπων κλασικών οργάνων, θεωρητικών κλπ.

Κάτι ευχάριστο συνέβη την καινούρια χρονιά. Η Ποντιακή λύρα, αναγνωρίστηκε επίσημα σαν παραδοσιακό όργανο της Ελλάδας. Μετά από πολυετείς προσπάθειες παραγόντων και δασκάλων της παραδοσιακής μουσικής το υπουργείο Πολιτισμού αναγνωρίζει, επιτέλους, επίσημα το Δημοτικό Τραγούδι και τα παραδοσιακά μουσικά όργανα, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις λειτουργίας των Σχολών Παραδοσιακής Μουσικής. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 77/Β/17-1-2022 όποιος σπουδάζει κάποιο παραδοσιακό όργανο σε μια μουσική σχολή ή ένα ωδείο ακολουθεί συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών με επίπεδα, τάξεις και υποχρεωτικά μαθήματα και μπορεί να λάβει αναγνωρισμένο πτυχίο ή δίπλωμα μουσικοδιδασκάλου με την αντίστοιχη ειδικευση. Πρόκειται για μια τεράστια τομή για τα ελληνικά δεδομένα σε ό,τι αφορά την παραδοσιακή μας μουσική και δικαιώνεται με αυτό τον τρόπο ο συνεχής αγώνας που κατέβαλαν κάποιοι μεγάλοι δάσκαλοι για να φτάσουμε σε αυτή την εξέλιξη. Επίσης το πτυχίο της Ποντιακής Λύρας που θα δίνεται από τα ωδεία όλης της χώρας θα έχει την ίδια ισχύ έναντι των υπολοίπων κλασικών οργάνων, θεωρητικών κλπ.

Σουμάδεμαν στον Πόντο και στις Σουμάδες σου στην Κρήτη!

Μία έρευνα των μαθητών του τμήματος Γεωπονίας Τροφίμων και Περιβάλλοντος του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Ένα από τα κορυφαία γεγονότα της ζωής των Ποντίων ήταν ο γάμος. Ο πιο διαδεδομένος όρος για τον γάμο ήταν η «Χαρά» και λιγότερο όρος «Γάμος». Καθώς υπογράμμιζε με ακρίβεια το χαρμόσυνο γεγονός των ανθρώπων. Στην Ποντιακή διάλεκτο παραμένει επίσης η χρήση του όρου «Χαράντας», αλλά και «Στεφανώματα».

Στον Πόντο η τέλεση γάμων γινόταν κυρίως από τον Ιανουάριο μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου (Απόκρως) και από τον Δεκαπενταύγουστο μέχρι τη νηστεία των Χριστουγέννων.

Τα έθιμα του Ποντιακού γάμου ξεκινάνε με το «Αράεμαν». Δηλαδή την αναζήτηση του κοριτσιού. Στον Πόντο ήταν σπάνιοι οι γάμοι από έρωτα ή από απ' ευθείας γνωριμία των νέων. Για τον λόγο αυτό, τον ρόλο της αναζήτησης, της έρευνας και της παρουσίας των υποψηφίων αναλάμβανε η προσεγγήτρα, που έχαιρε εκτίμησης στην Ποντιακή κοινωνία.

Οι συνηθισμένες ηλικίες γάμου ήταν γύρω στα 18 για το αγόρι και στα 15 για το κορίτσι.

Κατά το «Αράεμαν» δεν δίνονταν υποσχέσεις γάμου. Οι γονείς όμως του κοριτσιού έδειχναν με έμμεσο τρόπο την συγκατάθεση τους.

Μετά το «Αράεμαν» ακολουθούσε το «Ψαλάφεμαν» ή «Λογόπαρμαν», δηλαδή η ζήτηση σε γάμο. Κατάλληλη ημέρα για το γεγονός αυτό όριζαν κάποιο Σαββατόβραδο. Τα κέρασματα και οι ευχές, την ημέρα αυτή, δήλωναν τη συγκατάθεση των γονιών της κοπέλας.

Την ημέρα αυτή όριζαν και το «Σουμάδεμαν», δηλαδή τον αρραβώνα. Ο αρραβώνας συνήθως γινόταν την πρώτη Κυριακή μετά το «Λογόπαρμαν».

Σε ορισμένα μέρη όπως στο Καρς, οι συγγενείς του γαμπρού πήγαιναν τρεις φορές στο σπίτι της νύφης, ώστε να δοθεί η συγκατάθεση - «ο λόγος» των γονιών της!

Την ημέρα του αρραβώνα, οι γονείς του νέου, μαζί με τον «δεξάμενο» (ο νονός του γαμπρού), με συγγενείς και τον ιερέα του χωριού, πήγαιναν στο σπίτι του κοριτσιού. Μαζί τους είχαν δυο δαχτυλίδια, το «τσορέκ» (τσουρέκι) και κουφέτα. Στο σπίτι της νύφης λάμβανε χώρα το «Σουμάδεμαν», ενώ κατόπιν ακολουθούσε γλέντι. Εδώ θα δούμε κοινά στοιχεία με την Κρήτη, όπου τα ζευγάρια πίνουν Σουμάδα, ποτό δηλαδή από αμύγδαλα.

Την ημέρα αυτή όριζαν και την ημερομηνία του γάμου. Ως ημέρα του γάμου όριζαν πάντα την Κυριακή και όχι Σάββατο.

Το «Λάλεμαν» ήταν η πρόσκληση για τον Ποντιακό γάμο. Την πρόσκληση έστελναν οι γονείς του γαμπρού και της νύφης σε συγγενείς, φίλους και συγχωριανούς. Το κάλεσμα γινόταν με άσπρα κερία που άφηναν σε κάθε σπίτι συγχωριανού, με ρακί ως κέρασμα και συνοδεία της Ποντιακής λύρας. Έτσι έβγαιναν και καλούσαν όλο το χωριό στον επερχόμενο γάμο.

Στις περισσότερες περιοχές το κάλεσμα γινόταν την εβδομάδα πριν τον γάμο, από την Τετάρτη έως την Παρασκευή. Στα Κοτύωρα και τη Ματσούκα το «Λάλεμαν» γινόταν την παραμονή του γάμου (πρωί Σαββάτου).

Τους συγγενείς τους καλούσαν με δώρα (μαντίλια, κάλτσες, πετσέτες κλπ). Με λαμπάδες καλούσαν τον ιερέα του χωριού. Όλα αυτά τα αντικείμενα είχαν θέση προσκλητηρίου γάμου.

Το Σάββατο το πρωί οι συγγενείς και οι στενοί φίλοι του γαμπρού ή της νύφης έκαναν τις τελευταίες προε-

τοιμασίες, ώστε όλα να είναι έτοιμα για τους καλεσμένους. Οι άντρες έφερναν τραπέζια, καρέκλες, πιάτα και ότι ήταν απαραίτητο για να φάνε, να πιουν και γενικά να γλεντήσουν οι καλεσμένοι. Οι γυναίκες έκαναν γενική καθαριότητα του σπιτιού, εσωτερικών και εξωτερικών χώρων και ετοιμάζαν τα φαγητά.

Από το απόγευμα ξεκινούσε το γλέντι, με τα μουσικά όργανα (λύρα, νταούλι, κλαρίνο, αγγείο) να ακούγονται στις γειτονιές του χωριού.

Γινόντουσαν δυο αντίστοιχα γλέντια, τόσο στο σπίτι του γαμπρού, όσο και στην νύφη.

Οι συγγενείς του γαμπρού, συνοδεία λυράρη (κεμεντζετζή), πήγαιναν να πάρουν τον κουμπάρο. Του χορού προπορευόταν ένας στενός φίλος του γαμπρού, κρατώντας στα υψωμένα χέρια του έναν κόκορα ζωτανό. Ως δείγμα ξεχωριστού και τιμητικού προσκαλέσματος.

Οι συγγενείς του κουμπάρου προσέφεραν στους προσκεκλημένους ούζο και διάφορους μεζέδες. Ύστερα από σύντομο γλέντι έξω από το σπίτι του κουμπάρου, επέστρεφαν όλοι μαζί στο σπίτι του γαμπρού, για να συνεχιστεί εκεί το γλέντι μέχρι το πρωί.

• Σε ορισμένες περιοχές του Πόντου, το βράδυ του Σαββάτου ξεκινούσε το ξύρισμα του γαμπρού. Η μητέρα του γαμπρού έπαιρνε μια πετσέτα, την σταύρωνε και έριχνε την πετσέτα στον ώμο του κουρέα. Καθώς ο κουρέας ξύριζε τον γαμπρό, άντρες και γυναίκες χόρευαν μπροστά του και έριχναν χρήματα σε μια πιατέλα.

• Σε άλλες περιοχές, το ξύρισμα λάμβανε χώρα το μεσημέρι της Κυριακής πριν την στέψη. Όπου φίλοι του γαμπρού ξύριζαν τον γαμπρό, τραγουδώντας, με τη συνοδεία λύρας.

Όπως στο σπίτι του γαμπρού, έτσι και στην νύφη γινόταν γλέντι το βράδυ του Σαββάτου. Κατά τη διάρκεια του γλεντιού, στο σπίτι της νύφης έφτανε ο κουμπάρος (σε ορισμένες περιοχές και ο γαμπρός), με λίγους συγγενείς του γαμπρού. Το σόι του γαμπρού χάριζε στη νύφη διάφορα δώρα, που είχαν φέρει μαζί τους. Τότε έβγαιναν οι συγγενείς της νύφης, κυρίως γυναίκες, με πιατέλες με φαγητά στα χέρια και τσίπουρο, για να καλωσορίσουν τον κουμπάρο και τη συνοδεία του. Και στο σπίτι της νύφης το γλέντι συνεχιζόταν έως αργά τη νύχτα, υπό τους ήχους της Ποντιακής λύρας και όχι μόνο.

Ανήμερα του γάμου οι προετοιμασίες κορυφώνονταν τόσο στο σπίτι της νύφης, όσο και στο γαμπρού. Σε ορισμένες περιοχές, την Κυριακή μετά τη λειτουργία, από το σπίτι του γαμπρού έστελναν στην εκκλησία το νυφικό, καθώς και τα εσώρουχα γαμπρού και νύφης, για να τα «διαβάσει» ο παπάς. Το γλέντι στα σπίτια γαμπρού και νύφης ξανάρχιζε το πρωί, μετά τη Θεία Λειτουργία της Κυριακής. Λίγο πριν το μεσημέρι ο γαμπρός και οι καλεσμένοι του χορεύοντας ξαναπήγαιναν στο σπίτι του κουμπάρου, τον έπαιρναν και γύριζαν στο σπίτι του γαμπρού.

Στο σπίτι της νύφης, οι ελεύθερες κοπέλες, συγγενείς και φίλες, την στόλιζαν και την φρόντιζαν. Της έφτιαχναν τα μαλλιά και τη τραγουδούσαν. Ακολουθούσε το «Νυφέπαρμα». Όπου ο γαμπρός και ο κουμπάρος, με τη συνοδεία συγγενών, φίλων πήγαιναν να πάρουν τη νύφη με τα όργανα και με τραγούδι. Αν η νύφη ήταν μακριά πήγαιναν με αλογόκαρα στολισμένα με μαντίλια. Ενώ αν ήταν κοντά πήγαιναν με τα πόδια, συνοδεία μουσικών οργάνων.

Ο κουμπάρος έδινε φιλοδώρημα, για να αφήσουν τη νύφη να βγει από το σπίτι. Καθώς έβγαινε η νύφη από το πατρικό της, βοηθούμενη από τα αδέρφια της, ο λυράρης τραγουδούσε ένα αργό και συγκινητικό τραγούδι. Το οποίο μιλούσε για τον αποχωρισμό της νύφης από τους δικούς της και το σπίτι της.

Σήμερα μαύρος ουρανός σήμερα μαύρ' ημέρα, σήμερα θα χωρίουνταν μάνα και θυγατέρα. Οσήμερον το κόρασον δύο καρδόπα έχει, τ' έναν αφήνει σοί' κυρού και τ' άλλο παιρ' και πάγει. Κατά τη διάρκεια αυτού του τελετουργικού, η μητέρα της νύφης έφερνε μια πίτα, τυλιγμένη σ' ένα σεντόνι. Η νύφη την έσπαγε πάνω απ' το κεφάλι της και η μητέρα της τη μοίραζε στους καλεσμένους. Πριν την αναχώρηση για την εκκλησία η νύφη, ο γαμπρός και οι συγγενείς χόρευαν «τ' Αχπαστόν»...

Κατόπιν, όλοι μαζί πήγαιναν στην εκκλησία όπου γινόταν η στέψη. Στον δρόμο για την εκκλησία ο λυράρης συνήθως έπαιζε το «Τας». Στον «χορό του Ησαΐα» η χαρά πλημμύριζε. Ενώ μετά τα στεφανώματα όλοι οι καλεσμένοι περνούσαν και εύχονταν στο ζευγάρι να ζήσουν και στον κουμπάρο να είναι πάντα άξιος. Κατόπιν όλοι μαζί χόρευαν μπροστά στους νεόνυμφους.

Η επιστροφή από την εκκλησία γινόταν απ' άλλο δρόμο.

Η γαμήλια πομπή πορευόταν στο σπίτι του γαμπρού, χορεύοντας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής. Εκεί οι γονείς του γαμπρού υποδέχονταν τη νύφη με ιδιαίτερη συγκίνηση. Ενώ η μάνα του γαμπρού υποδεχόταν τη νύφη, με τη φράση:

«Έλα καλέσσα οικοκυρά! Να είσαι στερεωμέντσα και προκομέντσα»

Κατόπιν φιλούσε τη νύφη και της δώριζε χρυσαφικά και ένα καλό ύφασμα για φόρεμα. Επίσης κερνούσε τη νύφη με γλυκό του κουταλιού, για να λείει γλυκές κουβέντες. Η πεθερά, για να δοκιμάσει τη δύναμη της νύφης, τοποθετούσε ανάποδα στο κατώφλι ένα πιάτο και την καλούσε να το σπάσει με το πόδι της. Έθιμο που διασώζεται και στις μέρες μας.

Μετά το σπάσιμο του πιάτου πεθερός και πεθερά φιλούσαν την καινούρια θυγατέρα και το γιο τους. Τους έδιναν τις ανάλογες ευχές και τους οδηγούσαν στο δωμάτιο τους, όπου συνήθως ακολουθούσε και το «αποκαμαρώναν», δηλαδή το ξεστόλισμα της νύφης. Αφού ξεκουράζονταν λίγο, νύφη και γαμπρός έβγαιναν έξω στην αυλή.

Από εκείνη τη στιγμή και μετά άρχιζε το «τσουμπούς» (το γλέντι). Τον πρώτο χορό τον έσπανε η νύφη και γαμπρός. Ενώ οι συγγενείς του γαμπρού καρφίτσωσαν στο φόρεμα της νύφης χαρτονομίσματα και χόρευαν για λίγο μπροστά της.

Ενώ τα μουσικά όργανα, όπως η Ποντιακή λύρα, το νταούλι, το κλαρίνο και το αγγείο ηχούσαν ως το ξημέρωμα. Με τους προσκεκλημένους να μην κουράζονταν να χορεύουν.

Σε ορισμένες περιοχές του Πόντου, τηρούσαν το «Χάρισμαν». Το έθιμο του δωρίσματος στους νιόπαντρους, κατά τη διάρκεια του γαμήλιου γλεντιού.

Όλοι οι συγγενείς και οι φίλοι ανταποκρίνονταν στο κάλεσμα που τους απηύθυνε ένας βροντόφωνος, «ο τελάλης», για τη συγκέντρωση δώρων και χρημάτων (παράδες). Έτσι, το νιόπαντρο ζευγάρι συγκέντρωνε ένα σεβαστό ποσό για το ξεκίνημα της καινούργιας τους οικογένειας.

Μετά τα μεσάνυχτα και μετά το χάρισμα τηρούσαν ένα άλλο έθιμο. Το «Θήμιγμα ή Θήμισμα». Ήταν πιο πολύ έθιμο παρά χορός.

Σε έναν κύκλο χορού που τον αποτελούσαν επτά μονοστέφανα ζευγάρια (ανδρόγυνα δηλαδή που έχουν έρθει σε πρώτο γάμο) και ένας επιπλέον χορευτής (το τεκ). Στο χορό έμπαινε και το νιόπαντρο ζευγάρι με τον κουμπάρο και την κουμπάρα. Στη μέση του χορού βρίσκονταν τα όργανα, συνήθως ο λυράρης, παίζοντας και τραγουδώντας. Μαζί και ο παπάς με το θυμιατό του, θυμιάζοντας τους νεόνυμφους και τους χορευτές. Το Θήμιγμα ήταν ένα έθιμο - χορός, «άμυνα» στη βασκανία και σε κάθε κακό από το οποίο έπρεπε να προφυλαχτεί το νιόπαντρο ζευγάρι.

Εδέσματα και γλυκά του Γάμου

• **Κοσάρα:** Βραστή κότα, μεζές για τον κουμπάρο. Προσφερόταν συνοδευόμενη με τσίπουρο πάνω σε δίσκο στον κουμπάρο, όταν ερχόταν να πάρει τη νύφη από το σπίτι της.

• **Μελοβούτυρο:** Κέρασμα που προσφερόταν στο γαμπρό και στον κουμπάρο, στο «λογόπαρμα» και στο «νυφέπαρμα».

• **Πουρμάς:** Γλύκισμα παρόμοιο με το σαραγλί, το οποίο αποκαλούσαν και «ζουλιχτόν» (στριφτό). Ήταν γλυκό των γάμων, της βάφτισης και των γιορτών γενικότερα.

• **Τσαρέζα:** Κέρασμα που αποτελούνταν από στραγάλια, σταφίδες και καραμέλες. Προσφέρονταν στους προσκεκλημένους του γάμου, όταν αυτοί έφταναν στο πατρικό σπίτι των μελλονύμφων, για να δωρίσουν και να ευχηθούν.

• **Φούστορον:** Η ομελέτα. Στο «νυφέπαρμα» η θεία της νύφης ερχόταν στην εξώπορτα του σπιτιού με το φούστορον (φούστορον ή και φούστρον) στο δίσκο, για να το προσφέρει στο γαμπρό. Στην Αργυρούπολη πρόσφεραν φούστορον στη νύφη και τους συνοδούς της (γαμπρό, κουμπάρο, παρανούφσα).

• **Ωτία:** Γλυκίσματα που προσφέρονταν στους γάμους, στους αρραβώνες, αλλά και στις γιορτές. Τα ωτία προσφέρονται και στις μέρες μας, σε γάμους και σε γιορτές γενικότερα.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ

Παιχνίδια στην αυλή

Μία διαδουκτιακή έρευνα των μαθητών του ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Το παιχνίδι, όντας ένα ευρύ και γόνιμο πεδίο έρευνας, έχει απασχολήσει αρχαιολόγους, κοινωνικούς ανθρωπολόγους, ιστορικούς, παιδαγωγούς, λαογράφους, φιλολόγους, κ.α. όπου ο καθένας, ανάλογα με την επιστημονική του ιδιότητα, δίνει χρήσιμες πληροφορίες. Το βιβλίο που μας χάρισαν, ασχολείται με τα παιχνίδια των Ελλήνων του Πόντου τη χρονική περίοδο από το 1880 έως το 1923.

Μέσα από το βιβλίο, μας έγιναν γνωστές πτυχές της ζωής των Ποντίων. Στο βιβλίο προβάλλονται τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, όπως: οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις, το σύστημα ηθικών αξιών, ο συναισθηματικός κόσμος και η λατρεία των ανθρώπων αυτών για τον τόπο τους, αλλά και καταδεικνύεται η συνέχεια του αρχαιοελληνικού πολιτισμού.

Τα παιχνίδια παίζονταν στις περιοχές: Ακ Νταγ Μαντέν, Απές, Αταπαζάρ, Άδισσας, Ακ Νταγ Μαντέν, Αταπαζάρ, Καρς, Κερασούντας, Κρώμνης, Νικόπολης (Γαράσαρης), Όφεως, Σάντας, Σουρμένων, Σταυρέως, Τραπεζούντας και Χαλδίας (Αργυρούπολης), Αμισού (Σαμψούντας), Έρπασ, Κοτυώρων, Μπάφρας, Σινώπης, Τοκάτης, Χάβζας, Καρς, Κερασούντα, Ματσούκα, Νικόπολη (Γαράσαρη), Σάντα, και Τραπεζούντα. Περιοχές που στη πλειονότητα τους ανήκουν γεωγραφικά στα όρια του Πόντου.

Το παιχνίδι (παίγνα, η παίη, το παιξίον, τ' οϊν), πηγή ανάσας για τα παιδιά, τρόπος κοινωνικοποίησης και εκμάθησης, στον Πόντο είχε πολύ μεγάλη σημασία γιατί περνούσε μέσα από την παράδοση.

Παιχνίδια που μεταφέρονταν από γενιά σε γενιά και παίζονταν σε αλάνες ή στη θάλασσα, ήταν σημαντικά για τους Ποντίους, γιατί κουβαλούσαν την ιστορία και τη γλώσσα τους.

Τα αγόρια έπαιζαν κυρίως το «τιβόλ» ή «γιασίρ» ή «άψιμον» (σκλαβάκια), το «σπαντόπολον» ή «σαπάντασιν» (σφεντόνα τύπου Δαβίδ), τα «τάπαντζας» (ψευτοπίστολα) και το «αρόλ ρέτσκα» (κορόνα-γράμματα). Κι όταν ήταν μικτές παρέες, εξαιρετικά δημοφιλή ήταν η «τσάλτικα» (τσιλίκι), τα «λακκούσκας» (λακκάκια με τόπι), το «καρνακότζ» (κουτσό), η «κρυφτερίτσα» (κρυφτό), τα «χιονοκούστα» (χιονοπόλεμος) και η «χαζ'νά» (θησαυρός).

Μεγαλώνοντας, τα ποντιόπουλα, έδειχναν προτίμηση στα πνευματικά παιχνίδια που εξασκούσαν τη μνήμη και τη γλώσσα. Τα πλέον διαδεδομένα ήταν τα αινίγματα, οι γλωσσοδέτες, τα πνευματικά προβλήματα και το «τράδ'» (τριλιζα).

Μέχρι σήμερα έχουν καταγράψει διακόσια εξήντα επτά (267) παιχνίδια και σίγουρα, στον Πόντο παίζονταν πολύ περισσότερα. Εμείς παίξαμε αρκετά παιχνίδια των Ποντίων στην αυλή του σχολείου μας. Μερικά απ' αυτά ήταν:

Ο Αγέλαστον

«Ο αγέλαστον» ήταν ένα παραδοσιακό παιχνίδι του Πόντου, όπου το έπαιζαν συνήθως δυο άτομα.

Συγκεκριμένα, τα δυο αυτά άτομα κάθονταν αντικριστά το ένα από το άλλο και το καθένα είχε έναν ρόλο. Ο ένας είχε τον ρόλο του «σοβαρού» και ο άλλος ήταν το «πειραχτήρι». Ο δεύτερος είχε ως σκοπό του να κάνει τον πρώτο να γελάσει, κάνοντάς του διάφορες χειρονομίες και γκριμάτσες. Όταν το κατάφερνε, άλλαζαν θέσεις.

Επιπλέον, σε μια άλλη εκδοχή, το συγκεκριμένο παιχνίδι παίζονταν και από περισσότερα άτομα, τα οποία κάθονταν αντικριστά. Στη μια μεριά ήταν τα «πειραχτήρια» και στην άλλη οι «σοβαροί». Όταν τα πειραχτήρια πετύχαιναν το σκοπό τους, άλλαζαν θέση και έπαιρναν τον ρόλο των «σοβαρών».

Η τζιρτιχτέρα

Τα παιδιά κατασκεύαζαν έναν σωλήνα από ίσια κλαδιά κουφοξυλιάς, αφού αφαιρούσαν το «χώρ'», δηλαδή την εσωτερική εντεριώνη. Στο ένα άκρο του τοποθετούσαν ένα μικρό κομμάτι ξύλου με μια τρυπούλα. Από την άλλη άκρη έμπαινε ένα πρόχειρο έμβολο που κατασκευαζόταν από ξύλο σχεδόν ισόπαχο με τη διάμετρο του σωλήνα, και που στην άκρη του έφερε κομμάτι από ύφασμα. Σχηματιζόταν δηλαδή μια αναρροφητική αντλία, με την οποία, αφού τη γεμίζανε με νερό με αναρρόφηση, καταβρέχανε τους συνομηλικούς τους.

Παρόμοιο ήταν και το «πατλαγκούτσ'», μόνο που το έμβολο εκτόξευε βόλια που ήταν φτιαγμένα από την γέμιση του ξύλου, δηλαδή το «χώρ'».

Η τζουντζουβάνα

Παιδικό παιχνίδι, η κοινή τραμπάλα. Όπως καθόταν το ένα παιδί στη μίαν άκρη της τραμπάλας και το άλλο στην άλλη, ανεβοκατέβαιναν τραγουδώντας ρυθμικά:

Τζουντζουβάνα-βάννα-βάννα, τη Γιαννίτζ' η καλομάννα.

Το παιχνίδι αυτό λεγόταν και ζάγκακα μάγκακα.

Το αρόλ ρέτσκα (λ. ρωσ.).

Παιδικά παιχνίδι, αντίστοιχο του ελληνικού «κορόνα-γράμματα». Παίζονταν στην περιοχή του Καρς. Οι δύο παίχτες έβαζαν ισόποσες δεκάρες (καπίκια) τη μια πάνω στην άλλη σε σωρό. Με το τάλιρο (πετάκ) στο χέρι, ρωτούσε ο ένας τον άλλο: «Αρόλ-ρέτσκα;» (κορόνα-γράμματα;) Διάλεγε ο συμπαίχτης κι έριχνε ο πρώτος το πετάκ' ψηλά. Όταν έπεφτε τούτο καταγής, έβλεπαν τι ήρθε πάνω και ο νικητής έπαιρνε το σωρό με τις δεκάρες.

Το ασάκ

Είδος παιχνιδιού, που παίζονταν ως εξής: Δύο αγόρια στέκονταν όρθια και αντικριστά και αλλά δύο, πάλι αντικριστά, αλλά με τα κεφάλια σκυφτά ανάμεσα στα σκέλια των δύο πρώτων. Από μακριά έρχονταν ένας ένας οι παίχτες της αντίπαλης ομάδας και πηδούσαν με το κεφάλι (έκαναν τού μπα) πάνω στους σκυφτούς. Όποιος δεν μπορούσε να πηδήσει από την άλλη μεριά έχανε και επίσης έχανε και όλη η ομάδα του, και άλλαζαν θέσεις.

Μια παραλλαγή του «ασάκ» δίνει και η παρακάτω περιγραφή που θυμίζει τη γνωστή στον ελλαδικό χώρο «τσανταλίνα μανταλίνα».

Στον Πόντο τα μαντριά ήταν μεγάλα και στη μέση είχαν ένα μεγάλο στύλο. Ένα παιδί κράταγε το στύλο και έσκυβε, ενώ πίσω του έρχονταν οι άλλοι αρδιασμένοι σκυφτά, με το κεφάλι ανάμεσα στα σκέλια του αμέσως προηγούμενου. Της άλλης ομάδας πηδούσαν ένας ένας και καβαλίκευαν τους σκυμμένους. Αν έγερναν και έπεφταν, έπαιρναν τη θέση των αντιπάλων

Ασίχ (και αλτσιχ)

Παιδικό παιχνίδι, παιζόμενο κυρίως τις μεγάλες βραδιές του χειμώνα, μέσα στο σπίτι.

Το ασίχ ήταν το κόκαλο αστράγαλος (κότσι) από πόδι γουρουνιού, αρνιού ή μοσχαριού. Η μια πλευρά

του ήταν ο «βασιλέας», η αντίθετη ο «βεζιρτζ» (ή «γαϊσάς», λουριάς), η καμπυλωτή πλευρά ο «ψωμάς» (φούρναρης) και η αντίθετη της, η βαθουλωτή, ο «κλέφτες».

Το παιχνίδι παίζονταν από Τρία και περισσότερα παιδιά. Κάθονταν όλα κυκλικά και έριχναν τα κόκαλο, τον αστράγαλο, με τη σειρά, για τη διανομή των τίτλων. Πρώτα έριχναν ποιος θα πάρει το «βασιλιά», ένα μικρό ραβδί (το σκήπτρο). Μετά έριχναν ποιος θα πάρει το βεζιρτζ, δηλαδή το λουρί από παντελόνη ενός αγοριού. Ύστερα άρχιζε το καθαυτό παιχνίδι.

Ο «βασιλιάς» κρατούσε το «σκήπτρο» και ο «βεζιρτζ» το λουρί. Αν ο πρώτος που έριχνε έφερνε τον «κλέφτη» ο «βασιλιάς» διάταζε το «βεζιρτζ» να του δώσει με το λουρί στις παλάμες όσες ξυλιές ήθελε. Αν έφερνε «βασιλιά», έπαιρνε το σκήπτρο και έπαιζε αυτός το ρόλο του «βασιλιά». Αν έφερνε «βεζιρτζ», έπαιρνε το λουρί. Αν έφερνε «ψωμά» δε συνέβαινε τίποτε. Έριχνε άλλος, έπειτα άλλος κ.ο.κ. Αν ο αστράγαλος στεκόταν όρθιος, φώναζαν τα παιδιά «τίκια» ή «τρόγκολος» και ξανάριχνε ο ίδιος παίχτης.

Τα λίντζα

Το παιχνίδι πεντόβολα. Είναι αποκλειστικά κοριτσίστικο παιχνίδι. Ένα ζευγάρι κοριτσιών παίζει με 5 πετρούλες, λείες και στρογγυλές. Το ποιο θα παίζει πρώτο εξαρτάται από τον κλήρο που ρίχνουν. Το παιχνίδι έχει επτά φάσεις. 1) ο μονόν, 2) δίτζια, 3) τρίντζια, 4) κουμούλ', 5) αλαλάχτρα, 6) μαμή και 7) χεριτσα.

Εμπροστία

Παιδικά παιχνίδι με δύο ομάδες. Η μία, ύστερα από μια κλήρωση αποτυχημένη, έκανε έναν κύκλο με τη ράχη προς τα έξω και οι παίχτες, ολόρθοι όπως ήταν, κρατούσαν τα χέρια πλεγμένα στους ώμους ο ένας με τον άλλο. Οι παίχτες της άλλης ομάδας τους καβαλούσαν ταυτόχρονα με σύνθημα του αρχηγού τους. Ο αρχηγός καβαλούσε τον αρχηγό και έλεγε ρυθμικά φράσεις ακαταλαβίστικες. Τελιώνοντας του κλεινε τα μάτια με το ένα χέρι και ύψωνε το άλλο με ένα ή δύο ή τρία ή τέσσερα δάχτυλα ή και γροθιά ακόμη και του ζητούσε να τα βρει. Αν τα έβρισκε, τότε άλλαζαν θέση οι ομάδες και το παιχνίδι συνεχιζόταν.

Οι χοροί του Πόντου σε ένα κρυπτόλεξο.

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Πληροφορικής, οι μαθητές μας, δημιούργησαν ένα όμορφο Κρυπτόλεξο, που μέσα του κρύβει αρκετούς χορούς του Πόντου. Βρείτε τους αν μπορείτε!

Κανδερίτσας Π.
Κανδερίτσας Μ.

Βρες τις λέξεις του Κρυπτόλεξου ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Ο Μ Α Λ Ι Θ Ι							Βρες τις λέξεις
Τ	Δ	Ρ	Ε	Λ	Τ	Ρ	ΔΙΠΑΤ
Ι	Ι	Ε	Τ	Α	Ρ	Α	ΚΟΝΙΑΛΙ
Κ	Π	Σ	Σ	Ι	Ι	Σ	ΚΟΤΣΑΡΙ
Ζ	Α	Σ	Ι	Ν	Π	Τ	ΛΕΤΣΙΝΑ
Δ	Τ	Ε	Ν	Ο	Α	Ο	ΟΜΑΛ
Ρ	Γ	Τ	Α	Κ	Τ	Κ	ΣΕΡΑ
							ΤΙΚ
							ΤΡΙΠΑΤ

‘Τα Παιχνίδια των Ελλήνων του Ανατολικού Πόντου και του Κυβερνείου του Καρς κατά την περίοδο 1880 – 1923’ (Βασίλης Ασβεστάς - Νέο Βιβλίο)

Ποντιακά παιχνίδια

Το παιχνίδι, όντας ένα ευρύ και γόνιμο πεδίο έρευνας, έχει απασχολήσει αρχαιολόγους, κοινωνικούς ανθρωπολόγους, ιστορικούς, παιδαγωγούς, λαογράφους, φιλόλογους, κ.α. όπου ο καθένας, ανάλογα με την επιστημονική του ιδιότητα, δίνει χρήσιμες πληροφορίες. Είναι αξιοθαύμαστος ο τρόπος και οι επινοήσεις τις οποίες μετέρχονταν τα παιδιά. Προκειμένου να προσαρμόσουν το παιχνίδι που επέλεγαν σε σχέση με τις συνθήκες χώρου, χρόνου, καιρικών συνθηκών και όποιων άλλων παραμέτρων. Τα παιδιά παλιά έπαιζαν οπουδήποτε με οτιδήποτε.

Τα Ποντιακά παιχνίδια αποτελούν συνέχεια της μακραίωνης Ελληνικής παράδοσης. Μεγάλο ποσοστό των παιχνιδιών μεταφέρθηκαν σε εμάς με Τούρκικες ονομασίες. Χωρίς να χάσουν όμως τον Ελληνικό τους χαρακτήρα και να θυμίζουν πάντα την ακμή του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού. Οι Έλληνες του Πόντου, πάντα εφευρετικοί, πρόσθεσαν, τροποποίησαν και δημιούργησαν νέα παιχνίδια ως γνήσιοι απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων. Άρρηκτα προσαρμοσμένα στα ήθη και έθιμα τους, δανειζόμενοι στοιχεία από τους πολιτισμούς των λαών που συγκατοικούσαν στην ίδια γεωγραφική περιοχή του Ευξείνου Πόντου. Οι πρόγονοι μας ήξεραν να χαίρονται και να εκτιμούν το κάθε πράγμα ακόμη και το πιο ασήμαντο. Από το τίποτα μπορούσαν να σκαρφιστούν ένα παιχνίδι και να διασκεδάσουν με αυτό, ώρες ατελείωτες. Οι βιβλιογραφικές πηγές αναφέρουν παιχνίδια των περιοχών Σάντας, Χαλδίας και Καρς. Από καταγραφές Ποντίων προσφύγων δεύτερης γενιάς, αναφέρονται και παιχνίδια του δυτικού Πόντου και συγκεκριμένα από τη περιοχή των μεταλλίων του ΑκΝτάγΜαντέν. Δυστυχώς από την περιοχές Μπάφρας, Τοκάκης, Χάβζας και των υπολοίπων περιοχών που δέχθηκαν τον βίαιο εξισλαμισμό και την απαγόρευση της Ποντιακής διαλέκτου, δεν έχουμε επίσημες μαρτυρίες για το τι παιχνίδια παίζονταν σε τούτες τις περιοχές.

Παιχνίδια αγοριών

Τα παιχνίδια που έπαιζαν τα αγόρια περιείχαν τα στοιχεία της δύναμης, της ταχύτητας, της επιδεξιότητας και του συναγωνισμού. Έπαιζαν διάφορα αθλήματα, πάλη (όλη η περιοχή της Μικρασιατικής χερσονήσου έχει μακρά παράδοση στην πάλη), τρέξιμο, άλματα, σκοποβολή, ρίψεις κ.λ.π.. Πετυχαίνο-

ντας παράλληλα με τη ψυχαγωγία και την εκγύμναση του σώματος, δραστηριότητα πολύ δημοφιλής και στους αρχαίους Έλληνες. Τα παιχνίδια πολλές φορές γινόντουσαν αρκετά επικίνδυνα, έπαιζαν τα «μουστέας» (μπουνιές), πετροπόλεμο, τα «πιστόφια» και την σφενδόνα. Αγαπημένα τους παιχνίδια ήταν επίσης τα παιχνίδια ισορροπίας όπως τα «ξυλογαϊδαρα», δηλαδή τα ξυλοπόδαρα. Σε τούτο το σημείο είναι σημαντικό να πούμε ότι σχεδόν όλα τα παιχνίδια κατασκευάζονταν από τα ίδια τα παιδιά ή τους γονείς τους.

Παιχνίδια κοριτσιών

Τα κορίτσια έπαιζαν κυρίως με τα «κούκλας». Χρησιμοποιώντας ρετάλια για σώμα και ρούχα και ότι άλλο υλικό τους ήταν χρήσιμο για να πάρει μορφή η αγαπημένη τους κούκλα. Επίσης έπαιζαν τα «Λίντζια», τα «Πεντόβολα», το «Κίτσιχτόν» (κουτσό), παιχνίδια με τόπι και τα «Κότσια». Τα «κότσια» είναι ο «αστραγαλισμός» των αρχαίων, ένα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια μικρών και μεγάλων, ανδρών και γυναικών, από τα πίσω πόδια των προβάτων. Πολλές φορές συνδύαζαν και τα τραγούδια με το παιχνίδι, τα γνωστά «παιχνοτραγούδα», όπως το «Τίμη - Τίμη»: Τίμητμή τον αητέν, τον αητόν τον σταυρωτόν, Κρούω παίρω το καντάρ' και φιλώ το καλαμάριν.
-Καλαμάρι μ' ντο θέλεις;
-Θέλω κόκκινονωβόν,
να πουλλ(ι)άζω τα πουλόπα και εβγαίνω 'ς σηφωλέανκ' εσχωρώ το βασιλέαν.
Στο ίδιο μοτίβο ήταν και το «Κορμανκόζ - Κορμινκόζ», και το «Ε, ραβδίν καλό ραβδίν».

Ομαδικά παιχνίδια

Τα ομαδικά παιχνίδια πάλι ήταν ποικίλα. Από ότι φαίνεται η «Τσάλτικα» (το τσαλίκι) αποτελεί ένα από τα πιο διαδεδομένα παιχνίδια, διότι το συναντάμε σε όλες τις περιοχές του Πόντου. Η «Μεμέ» ή «Κοφτό», η τυφλόμυγα «Κορτσάσιν», το «Νεμέας» κ.α. αποτελούν κάποια από τα ομαδικά παιχνίδια. Τα οποία παίζονταν σε ανοιχτούς χώρους και διέπονταν από κανόνες, όπου όλοι οι παίκτες τους τηρούσαν, νικη-

τές και νικημένοι. Τον ζαβολιάρη, τον «τσουγούζ» δεν τον ήθελε καμία ομάδα. Κι αν δεν διορθωνόταν με τις παρατηρήσεις των συμπαιχτών του, δεν τον έπαιζαν, γεγονός πολύ προσβλητικό. Τα παιχνίδια που ανέφερα και πολλά ακόμη παίζονταν από παιδιά 7 -15 ετών τα οποία δε χρειαζότανε εποπτεία και προσοχή. Σε αντίθεση με τα μικρότερα παιδιά 2 - 6 ετών, όπου τους ήταν απαραίτητη η φροντίδα και το αίσθημα της ασφάλειας.

Παιχνίδια μεγάλων

Το παιχνίδι βέβαια δεν ήταν μόνο προνόμιο των παιδιών. Έπαιζαν και οι μεγάλοι, κυρίως τα βράδια στα πλαίσια του παρακαθιού. Οι άνδρες έπαιζαν περισσότερο χαρτοπαιξίες, τα «Χαρτία», ενώ οι γυναίκες αν δεν συμμετείχαν, ασχολιόντουσαν με λανάρισμα, πλέξιμο ή λέγοντας οι γεροντότεροι κάποια ιστορία ή παραμύθι που πολλές φορές κρατούσε μέρες. Άλλα παιχνίδια των ενηλίκων και πάλι των ανδρών ήταν το «Σκάκι», η «Τάμα», το «Τζίτι», τα «Καυκία» κ.α.

Από τους μαθητές:
Ανδρέαδης Αθανάσιος
Ανδρέαδης Κωνσταντίνος
Σαζακλίδης Βασίλειος
Ντάγκας Αντώνιος
Ορφανίδης Ιωάννης

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Across

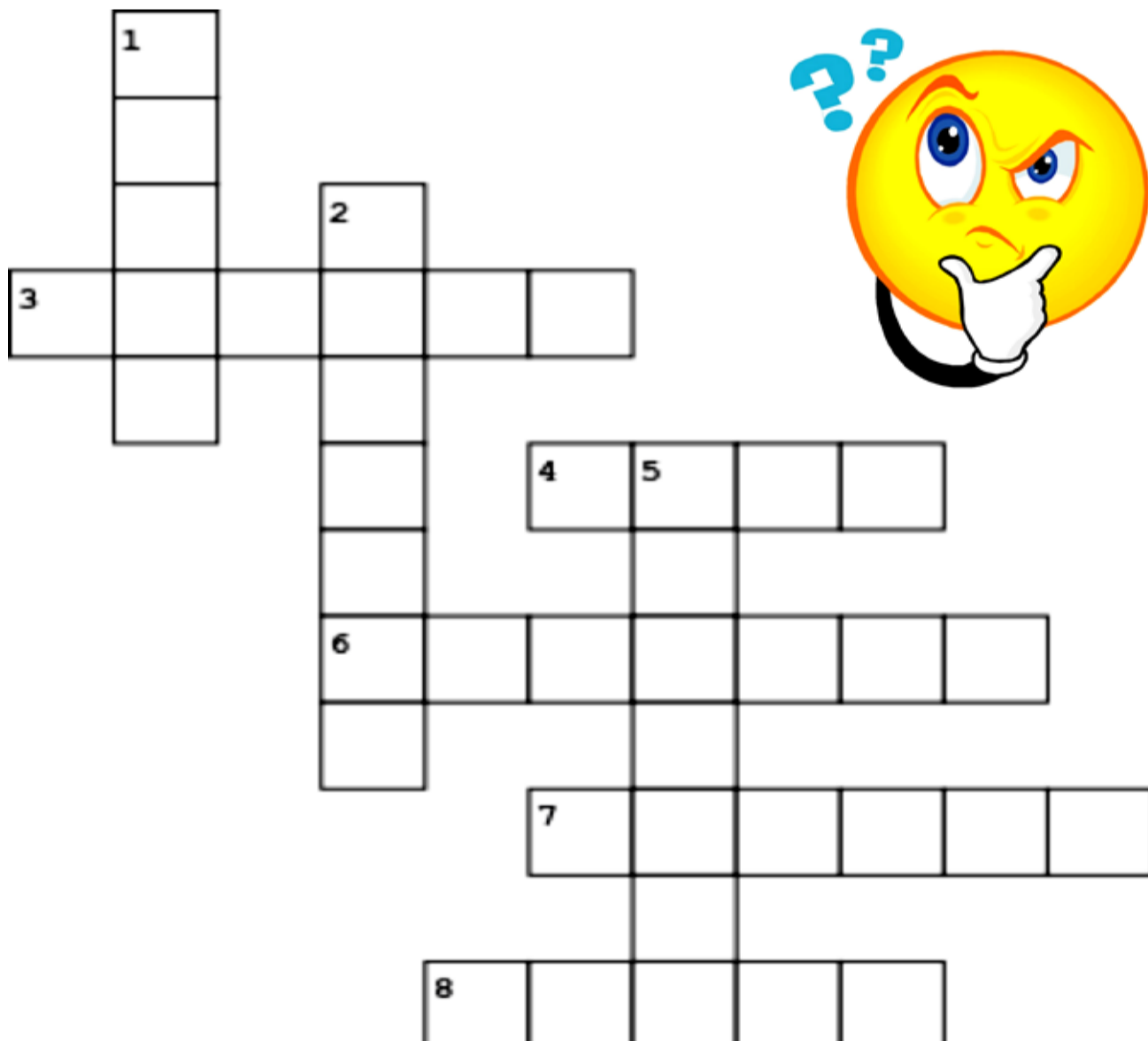
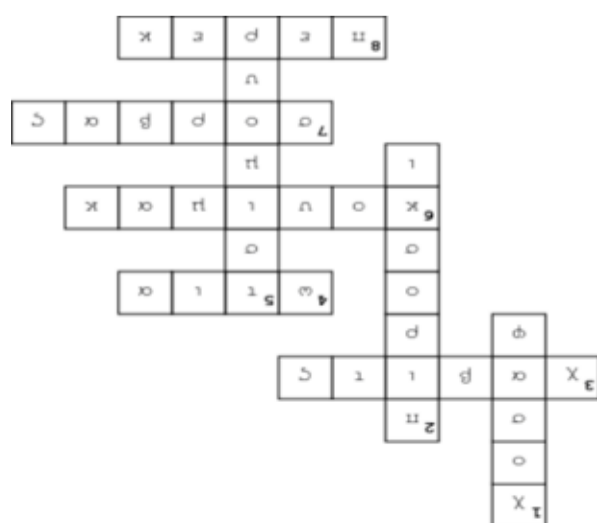
3. Νόστιμο χειμωνιάτικο πιάτο με φούρνικο καλαμποκίσιο αλεύρι
4. Το σχήμα τους παραπέμπει σε αυτί
6. Το συναντάμε και στην ποντιακή κουζίνα με την ονομασία χαβίτς
7. Ποντιακή σούπα
8. ποντιακή πίτα

Down

1. Η ποντιακή υπερτροφή
2. Γίνεται κυρίως με πατάτα
5. Η ποντιακή ομελέτα

Χαλκιά Μ.

Λύσεις

ΧΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Πυρρίχιος:

Ο πολεμικός χορός των αρχαίων Ελλήνων που χόρευαν οι μυθικοί δαίμονες Κουρήτες για να σώσουν τον νεογέννητο Δία από τα χέρια του Κρόνου. Διασώθηκε από τους Πόντιους.

Ο χορός Πυρρίχιος αποκαλείται και Σέρρα, γιατί στον ποταμό Σέρα της Τραπεζούντας υπήρχαν οι πιο φημισμένοι χορευτές. Ο σημερινός χορός των Ποντίων είναι εξέλιξη του αρχαίου Πυρρίχιου, του πολεμικού χορού των αρχαίων Ελλήνων, που αποτελούσε μέρος στρατιωτικής εκπαίδευσης.

Αρχές του περασμένου αιώνα, ο Κ. Παπαμιχαλόπουλος ταξίδεψε στον Πόντο και έγραψε ένα έργο με τίτλο «Περιήγησις εις Πόντον», όπου περιέγραφε τον χορό Πυρρίχιου, με τα εξής λόγια: «Χορός πολεμικός. Αι κατά πάσας τας διευθύνσεις του σώματος στροφάι, η στενή προς αλλήλους των χορευτών σύσφιξις, η βιαία προς το δάπεδον στροφή, των ποδών οι κτύποι και των όπλων οι γδούποι, αι συσπάσεις των μυών του σώματος, ο ενθουσιασμός ο καταλαμβάνων τους χορευτάς, των θεωμένων αι επευφημίας, η απανταχού εν είδει σπινθήρος μεταδιδόμενη συγκίνησης, πάντα ταύτα προδίδουσι τοιαύτην πρωτοτυπίαν και τοσαύτην αίγλην εις το χορευτικόν σύμπλεγμα, ώστε δικαίως θα ηδύνατό τις να κατατάξη τον Σέρραν-χορόν μεταξύ των διασημότερων χορών ολοκλήρου του κόσμου...».

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη και τον Όμηρο, ο Πυρρίχιος ήταν ένοπλος χορός, ο οποίος χορευόταν από παιδιά, άντρες αλλά και γυναίκες. Περιείχε στροφές στα πλάγια, οπισθοχωρήσεις, ηδμήματα και χαμηλώματα, επιθετικές κινήσεις και κινήσεις άμυνας και οι χορευτές έβγαζαν ζωηρές φωνές. Ο Πλάτωνας αναφέρει ότι ο Πυρρίχιος ήταν θείο δώρο των Θεών προς τους Ανθρώπους και τον διαχώριζε σε δύο είδη «τον ειρηνικόν» και «τον πολεμικόν». Αναφέρει μάλιστα ότι ήταν μέρος της λατρείας του Διονύσου.

Η δημιουργία του Πυρρίχιου

Σύμφωνα με μια εκδοχή του μύθου ο Πυρρίχιος δημιουργήθηκε από τους Κουρήτες, όταν ο Δίας ήταν βρέφος. Οι Κουρήτες ήταν από τους πρώτους κατοίκους της Κρήτης και χόρευαν πάνοπλοι έναν πολεμικό χορό για να καλύψουν το κλάμα του και να μην τον ακούσει ο Κρόνος που τον κυνηγούσε.

Ο Στράβωνας αναφέρει ότι ο πρώτος που χόρευε τον πολεμικό χορό ήταν ο γιος του Αχιλλέα, ο Πύρρος, επειδή χάρηκε που σκότωσε τον Ευρύπυλο, ενώ μερικοί υποστηρίζουν ότι τον χόρευε ο Κουρήτης Πύρριχος πάνω από το σώμα του Πάτροκλου για να τον θρηνήσει.

Στα αρχαία κείμενα αναφέρεται ότι οι χορευτές ήταν παρατεταγμένοι σε στρατιωτική διάταξη, κρατούσαν ασπίδα και δόρυ και μιμούνταν κινήσεις στρατιωτών σε ώρα μάχης.

Οι Αθηναίοι τον χόρευαν στα Παναθήναια και οι Σπαρτιάτες κατά τη διάρκεια πολεμικών αναμετρήσεων. Μάλιστα σε ένα κείμενο του Ξενοφώντα αναφέρεται μια γιορτή που διοργάνωσαν το 400 π.Χ. οι κάτοικοι της Κερασούντας, στην οποία χόρευαν Πυρρίχιου.

Στη διάρκεια των χρόνων οι Πόντιοι συνέχισαν να χορεύουν τον έντονο πολεμικό χορό, ο οποίος θεωρείται η πιο γνήσια εκδοχή του αρχαίου Πυρρίχιου. Οι χορευτές είναι άντρες, ντυμένοι με μαύρα ρούχα και οπλισμένοι, οι οποίοι στέκονται σε ευθεία παράταξη πιασμένοι χέρι χέρι με το κεφάλι ψηλά. Σταδιακά ο ρυθμός του χορού ανεβαίνει και παρά τις διαφοροποιήσεις που έχει υποστεί στο πέρασμα του χρόνου, συνεχίζει να ξεσηκώνει όσους τον παρακολουθούν...

Από τους μαθητές: Τριάντη Αγγελική, Τσορλάνης Ραφαήλ, Μπιλιούρη Νικολέτα, Χαλαραμπίδης Κωνσταντίνος, Καραγιάννης Κωνσταντίνος, Μαργαριτόπουλος Παναγιώτης, Χαντζαρίδου Σοφία, Νικολάου Βασίλειος, Ιωαννίδης Κωνσταντίνος, Κώστα Γεωργία, Ταρμονλή Σοφία, Μαντζέλα Αγγελική, Ανδρεάδης Αθανάσιος, Ανδρεάδης Κωνσταντίνος, Σαζακλίδης Βασίλειος, Ντάγκας Αντώνιος, Ορφανίδης Ιωάννης

ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΟΝΤΟΣ: 30 Αιώνες ελληνισμού!

Από τους μαθητές του τμήματος Πληροφορικής

Με αφορμή το περιοδικό της εφημερίδας « Η Καθημερινή», που ήταν αφιερωμένο στον Πόντο, στην Ιστορία του και στους 30 αιώνες ελληνισμού, ασχοληθήκαμε λίγο περισσότερο αυτές τις μέρες με τον Πόντο και την Ιστορία του, διαβάζοντας άρθρα που αφορούσαν στην Ιστορία του. Μάθαμε πολλά και σημαντικά πράγματα, τα οποία δεν τα ξέραμε. Συγκινήθηκαμε πολύ και μας έκανε εντύπωση το άρθρο: «Τη ενόχω συνεργασία...». Ένα άρθρο στο οποίο η 84χρονη σήμερα Φατιμά, από το Ισκεντέρ της Τόνιας, είπε σε Τουρκάλα δημοσιογράφο του γνωστού περιοδικού «Actuel» όταν τη ρώτησε «Εσείς τι είστε;». Η καθηλωτική της απάντηση ήταν: «Εγώ τουρκικά δεν ξέρω και τα ρωμαίικα, από τον αέρα δεν τα 'μαθα».

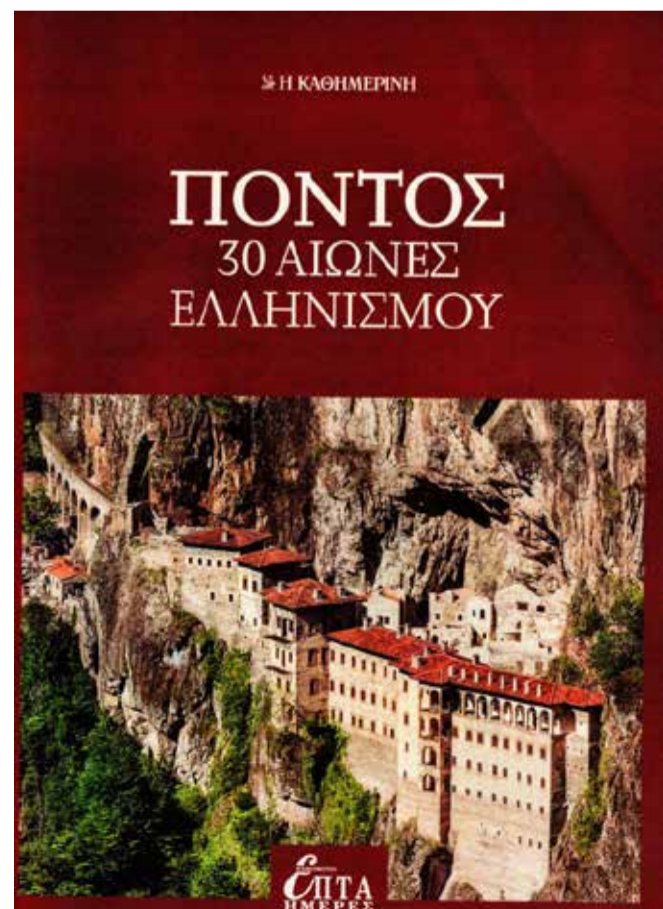
Επίσης, σημαντική «στάση» κάναμε στην δήλωση της Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κατερίνας Σακελλαροπούλου, στις 19 Μαΐου 2021, Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, όπως καθιερώθηκε το 1994 με ομόφωνη απόφαση της Βουλής των Ελλήνων και με την οποία συμπληρώθηκαν 102 χρόνια από τον ξεριζωμό του Ποντιακού Ελληνισμού. Διαβάσαμε λοιπόν: «Ελάχιστο χρέος της χώρας μας η αναγνώριση της Γενο-

Η 84χρονη Φατιμά από το Ισκεντέρ της Τόνιας. Σε πρώτης Τουρκάλα δημοσιογράφου του περιοδικού «Actuel» «Εσείς τι είστε;», η απάντησή της ήταν: «Εγώ τουρκικά δεν ξέρω και τα ρωμαίικα από τον αέρα δεν τα έμαθα».

κτονίας. Τιμάμε, σήμερα, τη μνήμη των εκατοντάδων χιλιάδων θυμάτων του Ποντιακού Ελληνισμού που εξοντώθηκαν με απάνθρωπο και αποτρόπαιο τρόπο πριν από έναν αιώνα.

Τιμούμε κι εμείς σαν μαθητές τα εκατοντάδες χιλιάδες θύματα του Ποντιακού Ελληνισμού, τα θύματα του Κυπριακού Ελληνισμού και όλα τα θύματα των γενοκτονιών ανά τους αιώνες. Χρέος μας η φιλία, η αδελφοσύνη και ο αγώνας για Ειρήνη!

Κρήτη και Πόντος σμίξανε

Κρήτη Μακεδονία και Πόντος ξανασυναντιούνται... διαδικτυακά!

Μια ομαδική συζήτηση εφ' όλης της ύλης!

Μετά την επιτυχημένη συνεργασία της χρονιάς που πέρασε και την προσθήκη δύο πρώτων βραβείων στη συλλογή των σχολείων μας, αποφασίστηκε ομόφωνα και με μεγάλη χαρά η συνέχιση αυτής. Έτσι λοιπόν, το Γυμνάσιο Νεάπολης, με υπεύθυνη καθηγήτρια την κα Γαλανάκη Κατερίνα, το Ε.Ε.Ε.Κ Αγίου Νικολάου με υπεύθυνο τον κ. Μαυροειδή Γιώργο, το Ε.Ε.Ε.Κ Νάουσας με υπεύθυνους εκπαιδευτικούς τους/τις Σμαρώ Φραγγοπούλου, Μητσιάνη Σωτήριο, Παπαδόπουλο Ιωάννη, Σκούμα Χάρη και Χρυσουλίδου Ειρήνη και το ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας με υπεύθυνους εκπαιδευτικούς τους/τις Όλγα Παυλίδου, Γρεασίδου Δέσποινα, Καλελή Ζωή, Ζιώγο Γεώργιο και Κάνουρα Αγαθή συνεργάζονται στο πλαίσιο υλοποίησης του δού Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Προγράμματος: «Ποντιακός Ελληνισμός, μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν, και μέλλον».

Την Πέμπτη 10 Φεβρουαρίου 2022, οι υπεύθυνοι-ες εκπαιδευτικοί και οι μαθητές των τεσσάρων αυτών σχολείων συναντήθηκαν για άλλη μια φορά διαδικτυακά, γνωρίστηκαν με τα νέα μέλη της ομάδας και συνομίλησαν για πολλά και ενδιαφέροντα θέματα.

Η κα Γαλανάκη, η οποία είχε αναλάβει τον συντονισμό της συζήτησης, έδωσε τον λόγο στους μαθητές-τριες του Γυμνασίου, οι οποίοι-ες εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους για τη συνάντηση και έθεσαν ερωτήματα στους/στις συμμαθητές-τριες τους από τα δύο Ε.Ε.Ε.Κ και το ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας, αναφορικά με τη διαφορετικότητα και τον ρατσισμό που τυχόν βιώνουν.

Ο κ. Μαυροειδής περιέγραψε περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς από παιδιά που φοιτούσαν σε όμορα σχολεία με αποδέκτες τους/τις μαθητές-τριες του Ε.Ε.Ε.Κ. Αναφέρθηκε, ωστόσο και στην επίλυση του προβλήματος με μία μορφή έμμεσης διαμεσολάβησης, η οποία περιλάμβανε τη συνεργασία του Ε.Ε.Ε.Κ. με τα όμορα αυτά σχολεία και την από κοινού συμμετοχή τους σε διάφορους διαγωνισμούς. Η συγκεκριμένη δράση και η συμπεριληψη που είχε ως αποτέλεσμα, ομαλοποίησε τις σχέσεις και βοήθησε όλους-ες τους/τις μαθητές-τριες να συνειδητοποιήσουν πως η διαφο-

ρετικότητα είναι δικαίωμα.

Στη συνέχεια το λόγο πήρε μια μαθήτρια του ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας η οποία ανέφερε πως τόσο η ίδια όσο και κάποιοι συμμαθητές της έχουν βιώσει περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς στην έως τώρα σχολική ζωή της. Η μαθήτρια πρόσθεσε πως η λύση σε αυτό το πρόβλημα είναι να προσπαθούμε να καταλάβουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το κάθε παιδί, να βοηθάμε με όποιον τρόπο μπορούμε και να μην καταφεύγουμε σε ρατσιστικές συμπεριφορές.

Τέλος η κ. Φραγγοπούλου ανέφερε πως στο σχολείο τους έχουν σημειωθεί κατά καιρούς φαινόμενα ρατσιστικής στάσης από μαθητές-τριες όμορων σχολείων της γενικής εκπαίδευσης. Η εμπλοκή των μαθητών-τριών των άλλων σχολείων σε δράσεις ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης της ενσυναίσθησης αποτέλεσε τη λύση και οδήγησε στην ομαλή συνύπαρξη και συνεργασία.

Η διαδικτυακή αυτή συνάντηση έκλεισε με χορούς και τραγούδια από την Κρήτη και τον Πόντο και την ευχή κάποια στιγμή να ανταμώσουμε από κοντά.

Η σύμπραξη των τεσσάρων σχολείων προσεχώς, θα έχει ως αποτέλεσμα μια μαθητική εφημερίδα και ένα ιστολόγιο με περιεχόμενο που θα προβάλλει τα κοινά στοιχεία Πόντου Μακεδονίας και Κρήτης. Σύντομα η συνέχεια, λοιπόν...

ΜΑΓΕΙΡΕΥΟΥΜΕ ΥΓΙΕΙΝΑ - ΤΡΩΜΕ ΥΓΙΕΙΝΑ

Εκπαιδευτική επίσκεψη

Επίσκεψη σε κατάστημα πώλησης ποντιακών προϊόντων

Την Τρίτη 8 Φεβρουαρίου 2022, στο πλαίσιο της συμμετοχής των μαθητών του σχολείου μας (Ε.Ε.Ε.Κ Νάουσας) στο δού Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα: «Ποντιακός Ελληνισμός, μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν, και μέλλον» για δεύτερη συνεχή χρονιά, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο κατάστημα «Αέναη Γη» στη Νάουσα. Πρόκειται για κατάστημα το οποίο διαθέτει μεγάλη γκάμα παραδοσιακών προϊόντων του Πόντου.

Εκεί μας υποδέχτηκε θερμά η κυρία Γεωργία Φανιάδου και μας παρουσίασε κάποια από τα βασικά υλικά της ποντιακής διατροφής καθώς και πολλές πληροφορίες για το εν λόγω θέμα. Παράλληλα μας έδωσε και παραδοσιακές ποντιακές συνταγές και τα ανάλογα προϊόντα ώστε να τις υλοποιήσουμε στο εργαστήριο μαγειρικής του σχολείου μας και κατόπιν να τις γευτούμε. Τέλος μας αποχαιρέτησε προσφέροντας μας ποντιακή πίτα την οποία είχε φτιάξει η ίδια.

Χότζα Α.
Αρσενλής Χ.

Ποντιακά Πισία

Τα πισία είναι ένα παραδοσιακό ποντιακό τηγανόψωμο. Η ζύμη μοιάζει με του ψωμιού και μπορούν να σερβιριστούν σκέτα, πασπαλισμένα με ζάχαρη ή μέλι, και γεμιστά με τυρί. Στο εργαστήριο μαγειρικής μας ετοιμάσαμε και τις δύο εκδοχές. Ακολουθεί η συνταγή και φωτογραφικό υλικό.

ΥΛΙΚΑ

- 750 γραμμάρια αλεύρι
- 1 φακελάκι ξηρή μαγιά
- 1 ½ ποτήρι χλιαρό νερό
- 1 κουταλάκι του γλυκού αλάτι
- Ηλιέλαιο για το τηγάνισμα

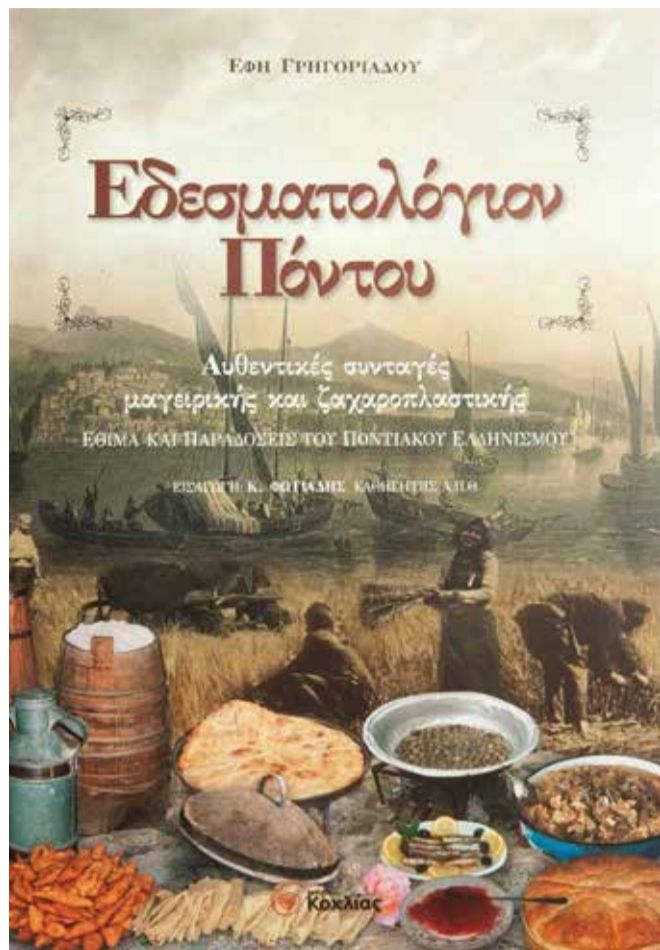
ΕΚΤΕΛΕΣΗ

- Αρχικά βάζουμε όλα τα υλικά σε ένα μπολ και ζυμώνουμε
 - Αφήνουμε τη ζύμη σκεπασμένη σε ζεστό μέρος να ξεκουραστεί και να φουσκώσει.
 - Χωρίζουμε τη ζύμη σε μπαλάκια μεγέθους καρδιού ή μανταρινιού
 - Ανοίγουμε με τον πλάστη μικρές πιτούλες και τις τρυπάμε λίγο με πιρούνι
 - Αν θέλουμε να τα γεμίσουμε προσθέτουμε μια κουταλιά τυρί φέτα τριμμένη και διπλώνουμε.
 - Ζεσταίνουμε το λάδι και τηγανίζουμε για 2-3 λεπτά από την κάθε πλευρά μέχρι να πάρουν χρυσαφί χρώμα.
- Σερβίρονται ζεστά και κρύα

Κανδερίτσας Π., Κανδερίτσας Μ., Σένια Χ.

Η Ποντιακή κουζίνα και η διατροφή των Ποντίων

Στο μάθημα της Γεωπονίας, ασχοληθήκαμε αρκετά με τη διατροφή και τα φαγητά των Ποντίων και συγκρίναμε τη διατροφή τους με τη διατροφή των Κρητικών.

Η διατροφή και τα φαγητά των Ποντίων διαμορφώθηκαν ανάλογα με την περιοχή και τα διαθέσιμα τρόφιμα. Αλλά και ανάλογα με τις κλιματολογικές συνθήκες που διέφεραν αρκετά, από τη μία άκρη του Πόντου στην άλλη. Επιπλέον οι παρυφές της Ποντιακής γης επηρεάστηκαν αρκετά από τους όμορους γείτονες, αλλά και τα μεγάλα λιμάνια. Υιοθετήθηκαν πιάτα και συνταγές από ξενόφερτα φαγητά, που δεν συνηθίζονταν στα μεσόγεια και στα ορεινά.

Έτσι για παράδειγμα, τα πιροσκι με «οφτό» ψιλοκομμένο κρέας ή όσπρια, αφομοιώθηκαν ως παραδοσιακό Ποντιακό πιάτο, αλλά δεν είναι το μόνο...

Πολλά από τα καταπληκτικά φαγητά των Ποντίων μπορεί κανείς να τα γευτεί κυρίως στη Μακεδονία (και όχι μόνο) όπου εγκαταστάθηκαν πολλοί πρόσφυγες από τον Πόντο, οι οποίοι ευτυχώς συντηρούν πολλές από τις πατροπαράδοτες συνήθειες των προγόνων τους.

Μιλήσαμε με την κυρία Έφη Γρηγοριάδου, η οποία μας δώρισε το βιβλίο της με τίτλο: «Εδεσματολόγιον Πόντου». Όπως μας ανέφερε χαρακτηριστικά: «Το φαγητό είναι ένα ταξίδι. Ταξίδι στο χώρο, το χρόνο, τη γεύση, τους ήχους τα χρώματα. Μετά την περιήγησή μας στη Μικρά Ασία, επόμενος σταθμός ο Πόντος, η γη της επαγγελίας. Ταξιδέψαμε στους μακρινούς τόπους του Πόντου, στη Μαύρη Θάλασσα, στις ψυχές και τις συνήθειες των ανθρώπων, στα τραγούδια που γεννήθηκαν από πόνο και από χαρά, στις σχόλες και στην καθημερινότητα, στον τρόπο που έζησαν και αισθάνθηκαν τη φύση, στο τσουκάλι που έβραζε στη φωτιά και στις μεθυστικές μυρωδιές που αναδύονταν από το φούρνο, στην γλύκα του έρωτα για την κουζίνα, τη γεύση και τη ζωή. Μιντζίν για τη μυζήθρα, μαντζίρα το γιαούρτι, σιμισκόλαδον το ελαιόλαδο, κορκότα το αλεύρι, και όταν έκλεβαν τη νύφη γινόταν νυφέπαρμαν, οματιάγμαν η βασκανία που συνήθως γινόταν από την κωδέσπαινα, την κυρία του σπιτιού, που μαζί με τις άλλες νοικοκυρές έφτιαχναν τα υπέροχα εδέσματα.

Ξεκινάμε από τη μυθολογία και την ιστορία του Πόντου, γνωρίζουμε την Τραπεζούντα και όλα όσα διαδραματίζονταν τα υπέροχα χρόνια

πριν από την προσφυγιά, έρχεται ο σκληρός ξεριζωμός και ο λαμπρός πολιτισμός σκορπίζεται στις τέσσερις άκρες της γης. Η δομή της οικογένειας, τα τραγούδια, οι φορεσιές, η μουσική, τα ήθη και τα έθιμα, όλα εξετάζονται και αναλύονται στις σελίδες αυτού του βιβλίου. Οι συνήθειες και οι εργασίες κάθε μήνα του έτους ήταν μια γιορτή, η Σαρακοστή και ο Κουκαράς, ο φόβος των παιδιών, τι μαγείρευαν, πότε το μαγείρευαν και πως το έφτιαχναν, όλα καταγράφηκαν και μας δίνονται ατόφια, ζωντανά. Μαγειρίτσα για τη Λαμπρή, γούστορον με καβρουμά και κολοκύθι, πορανία και πιλάφι της Σινώπης, άρτος με μαντζουράνα, σάτς περέ με γέμιση καρύδια και κιμά, πιροσκι με γίγαντες. Υπέροχες μυρωδιές από γλυκό τριαντάφυλλο και φιρίκι, λικέρ κράνα, συνοδευμένα από σπιτικό τσίπουρο. Και προχωρώντας δοκιμάζουμε σαρδέλες σχάρας με αμπελόφυλλα, χαψοτήγανο, χοιρινό με κυδώνια, χαρτσώ, υπέροχες σούπες και άλλες απίστευτες γεύσεις. Χοροί του Πόντου παλικαρίσιοι, τα παιχνίδια των παιδιών, παραμύθια από την παιδική ηλικία, νανουρίσματα, βότανα και γιατροσόφια, καλοπισμός και γυναίκες, η ποικιλία αυτού του βιβλίου είναι εντυπωσιακή. Όλα παραπέμπουν εκεί, όλα γυρνάνε στην ευωδιά της γης που χάθηκε, στις μνήμες που διατηρούν οι μεγαλύτεροι και στις ιστορίες που ακούν οι νεότεροι. Όλα παραπέμπουν στον Ελληνισμό του Πόντου καθώς η Παναγιά η Σουμελά σκύβει και προστατεύει τον αγαπημένο της λαό. Το ταξίδι στις χαμένες πατρίδες δεν τέλειωσε, μόλις ξεκινά»

Η καθημερινή διατροφή

Η Ποντιακή κουζίνα πολύ πλούσια στο συνδυασμό γαλακτοκομικών και δημητριακών συμπεριλαμβάνει φοβερές λιχουδιές.

Η Ποντιακή διατροφή, λόγω της μικρής κατανάλωσης κόκκινου κρέατος, της κατανάλωσης πολλών οσπρίων και φυτικών ινών, της εν γένει λιτής δίαιτας που ακολουθούσαν λόγω συνθηκών στην πατρίδα, θεωρείται από τις υγιεινότερες, κυρίως βέβαια για κλίματα σχετικά ψυχρά. Στον Πόντο, ο κύριος άξονας της καθημερινής διατροφής της μεσαιάς αστικής, αλλά και της αγροτικής τάξης, ήταν τα παρακάτω φαγητά!

- Τα καρτόφες οι πατάτες δηλαδή.
- Ο ταρχανάς (τραχανάς).
- Η μακαρίνα (χειροποίητα ζυμαρικά).
- Τα βαρένικα.
- Τα χαψία (γαύρος).
- Τα κοχλία (σαλιγκάρια).
- Οι σούπες με όσπρια.
- Το πλιγούρι.

Το ψωμί στον Πόντο

Το «Άγιον», όπως έλεγαν οι γιαγιάδες το ψωμί, ήταν η τροφή που κράτησε ζωντανούς χιλιάδες κυνηγημένους στα δύσκολα χρόνια. Συνδυασμένο και με το Χριστιανικό συμβολισμό του σώματος του Χριστού, γινόταν η «Ιερή τροφή». Το ψωμί στον Πόντο το ασπάζονταν πριν το φάνε, σε ένδειξη σεβασμού και Χριστιανικής κατάνυξης. Τα ψωμιά τους ήταν πολλών ειδών. Άζυμα, με προζύμι, επτάζυμα, με βότανα, πολύσπορα, με διάφορα αλεύρα, με πίτουρο, από όσπρια, με ξηρούς καρπούς. Πραγματικές λιχουδιές που συνηθίζονταν ανάλογα την περίπτωση, την εποχή και τη συνήθεια της οικογένειας ή την κοινωνική τάξη.

Πισία – Οι Ποντιακές κρέπες

Οι «γιοχάδες» είναι οι αρχαίες κρέπες! Ψήνονταν πάνω σε έναν πλατύ χάλκινο δίσκο το σατζί. Τα πισία είναι τα Ποντιακά τηγανόψωμα. Σερβίρονταν είτε σκέτα, είτε πασπαλισμένα με ζάχαρη ή μέλι. Οι συμμαθητές μας από το ΕΕ-ΕΕΚ Νάουσας, μας παρουσιάζουν μάλιστα και μία συνταγή για Πισία.

Λαχανικά και τουρσιά

Στα φαγητά των Ποντίων περιλαμβάνονταν πολλά λαχανικά και μάλιστα κάποια από αυτά όχι τόσο συνηθισμένα στον Ελλαδικό χώρο. Όπως η Χασχάσα (παπαρούνα) ή τα Κιντέας (φύλλα τσουκνίδας) που γίνονταν πίτες ή τηγανίτες.

Η λιαστή ντομάτα που τελευταία συμπεριλαμβάνεται σε πολλές γκουρμέ συνταγές, ήταν ο τρόπος συντήρησης της ντομάτας. Ενός πολύ στενά εποχιακού φρούτου σε μια περιοχή που το καλοκαίρι κρατάει τόσο λίγο. Πολύτιμο όμως για τη θρεπτική και τη γευστική του αξία. Σχεδόν όλα τα λαχανικά γίνονταν τουρσί, για να μπορούν να συνοδεύουν το φαγητό τους σε εποχές που δεν καλλιεργούνταν.

Αλλαντικά και κρεατικά

Έφτιαχναν ακόμα αρκετά παστά και αλλαντικά (παστουρμάδες καβουρμά και σουτζούκια) επίσης χάριν συντήρησης. Αφού τα ψυγεία και οι καταψύκτες δεν είχαν ακόμα ανακαλυφθεί. Σε γενικές γραμμές, το κρέας στον Πόντο και η κατανάλωση του ήταν αρκετά χαμηλή. Μιας και τα βοοειδή δεν ήταν ζώα που συχνά μπορούσε να σφάξει κανείς. Επιπρόσθετα, μηδενική ήταν και η κατανάλωση μοσχαρίσιου κρέατος, πολύ λίγη αρνιών – κατσικιών και λίγη του χοιρινού. Αν και κάποιες οικογένειες εκτρέφαν γουρούνια, τα οποία έσφαζαν κυρίως τον χειμώνα – κατά τη περίοδο του Δωδεκαημέρου. Οι Πόντιοι είχαν τους δικούς τους «κύβους» βοδινού τα,, «Στούδια». Τα οποία ήταν τα κόκκαλα που περίσσευαν από την επεξεργασία. Αφού αφαιρούσαν σχεδόν τελείως το κρέας, τα έλιαζαν. Μετά τα έψηναν και κατόπιν τα συντηρούσαν σε πήλινο δοχείο με βούτυρο, και τα έβαζαν στα όσπρια και στα λαχανικά για να πάρει γεύση το φαγητό.

Αναψυκτικά και ποτά

Τα αναψυκτικά των Ποντίων ήταν φρέσκα στυμμένα φρούτα και ο τσαλαχμάς (η δική μας αριάνη). Το δε Κεφίρ ήταν το μυστικό της μακροζωίας των Ποντίων του Καυκάσου.

Το αγαπημένο τους ποτό ήταν το Ποντιακό τσίπουρο. Το οποίο αποστάζονταν στα σπίτια κάθε τέλος φθινοπώρου. Επίσης τα λικέρ από βατόμουρα και κράνα ήταν επίσης απαραίτητα σε κάθε σπίτι.

Τα Ποντιακά γλυκά

Τα Ποντιακά γλυκά ήταν μια πανδαισία! Με ζύμη, γάλα, βούτυρο, με φρούτα και ξηρούς καρπούς με μέλι ή πετιμέζι, ήταν το ένα καλύτερο από το άλλο. Τα φρέσκα γίνονταν γλυκά του κουταλιού (φρούτα και λαχανικά). Πράγμα που τους επέτρεπε να τα συντηρούν για περισσότερο χρόνο.

Ενώ το φθινόπωρο συνηθίζαν να ετοιμάζουν Χοσάφ (κομπόστα) για τον επικείμενο χειμώνα, από αποξηραμένα φρούτα (κυρίως από δαμάσκηνα, σύκα, μήλα, βερίκοκα και σταφίδες).

Βότανα και υγιεινή διατροφή

Η παράδοση και η λαϊκή σοφία μαζί με την ανάγκη που προέκυπτε από τις αποστάσεις που χώριζαν τα ορεινά ή απομακρυσμένα χωριά, από τις μεγάλες αστικές περιοχές όπου υπήρχαν γιατροί, ανέπτυξε τη συγκομιδή βοτάνων πολύτιμων. Για την υγεία και την παρασκευή ελιξιρίων από διάφορα βότανα. Τα οποία συνήθως έδινε ο παπάς του χωριού στον ασθενή, αφού του διάβαζε κάποια ευχή.

Παλαλόν μέλι ή Ζαντόμελο: Το μέλι των Ποντίων

Η φήμη του ξεπερνά τα σύνορα της Τουρκίας και το όνομά του έχει συνδεθεί με ένα εκλεκτό (και πανάκριβο) προϊόν. Στο παρχάρι Ανζέρ, στο νομό Ριζούντας και συγκεκριμένα στην επαρχία Ικίζντερε, τον Διπόταμο των Ελλήνων, παράγεται το φημισμένο και θαυματουργό μέλι Ανζέρ. Το παρχάρι απλώνεται σε υψόμετρο που ξεκινά από τα 3.000 και φτάνει τα 3.500 μέτρα. Γεωγραφικά βρίσκεται

κοντά στα χωριά Κάτω Ανζέρ (Çizekliköy) και Άνω Ανζέρ (Balliköy, που στα τούρκικα σημαίνει «μελένιο χωριό»).

Το μέλι της περιοχής, που έχει κηρυχθεί τουριστική περιοχή από το 1991, θεωρείται θεραπευτικό καθώς οι μέλισσες από τον Ιούνιο έως τον Αύγουστο έχουν στη... διάθεσή τους 500 είδη αλπικών λουλουδιών, εκ των οποίων τα 90 ενδημικά. Η φήμη αλλά και η τιμή του έχουν εκτοξευτεί στα ύψη εξαιτίας των εργαστηριακών αναλύσεων που έχουν δείξει ότι (μεταξύ άλλων) ενδείκνυται για τη θεραπεία πνευμονικών παθήσεων, εγκεφαλοπαθειών και καρδιοπαθειών, καθώς και για τη στυτική δυσλειτουργία.

Το πιο ακριβό, και σπάνιο, μέλι του κόσμου βγαίνει στον Πόντο, όπως μας είπε η κ. Γιώτα Ιωακειμίδου, εκπαιδευτικός και ερευνήτρια του Ποντιακού ελληνισμού. «Το «μυϊνόμεμον μέλι» ή Ζαντόμελο ή παλαλόν μέλ', είναι το μέλι που μας περιγράφει ο Ξενοφώντας στην «Κύρου Ανάβαση». Ο Ξενοφώντας βρισκόταν στο όρος Θήχη του Πόντου μαζί με τους μύριους, προσπαθώντας να φτάσουν στην Ελλάδα μετά από μια περιπετειώδη πορεία. Ενώ τους χάριζε πορεία μόλις δυο ημερών από την Τραπεζούντα, κάθισαν να ξεκουραστούν μετά την νικηφόρο αναμέτρησή τους με τους Κόλχους.

Τότε τους συνέβη εκεί ένα παράξενο πάθημα που το περιγράφει με μεγάλη ακρίβεια ο Ξενοφώντας. Οι στρατιώτες έφαγαν μέλι και «απώλεσαν τας φρένας», καταλήφθηκαν από εμετούς και διάρροια και κανένας δεν μπορούσε να σταθεί όρθιος. Όσοι είχαν φάει μικρή ποσότητα έμοιαζαν με μεθυσμένους, όσοι έφαγαν πολύ έμοιαζαν με τρελούς ή πεθαμένους. Την επόμενη μέρα δεν πέθανε κανείς και ακριβώς την ίδια ώρα ανέκτησαν τας «φρένας», ενώ την τρίτη και τέταρτη μέρα συνήλθαν όλοι, σαν να είχαν πάρει ένα ισχυρό φάρμακο.

Το μέλι αυτό παράγεται ακόμα και σήμερα στην περιοχή αυτή του Πόντου με τις ίδιες ακριβώς ιδιότητες που περιγράφει ο Ξενοφώντας. Προέρχεται από τα λουλούδια της «αζαλέας της ποντικής» και του «ροδόδεντρου». Τις ιδιότητες αυτές έχουν τα συγκεκριμένα φυτά μόνον στην περιοχή αυτή και σε συγκεκριμένο ύψος.

Το συγκεκριμένο μέλι περιγράφουν και άλλοι αρχαίοι συγγραφείς, όπως ο Αριστοτέλης στο έργο του «περί θαυμαστών ακουσμάτων». (Στην Τραπεζούντα στον πόντο γίνεται μέλι με βαριά

οσμή που τους υγιείς τους τρελαίνει και τους επιληπτικούς τους κάνει καλά.) Το μέλι αυτό κατά τον Αριστοτέλη προέρχεται από το πυξάρι, το τσιμισίρι. Την ίδια άποψη εκφράζει και ένας άλλος συγγραφέας ο Αιλιανός. Για το μέλι αυτό κάνει αναφορά και ο πόντιος γεωγράφος Στράβων ο οποίος λέει: «μυϊνόμενον μέλι, ό φέρουσιν οί ακρέμονες (κλωνάρια) των δέντρων. Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα δεν ήταν σαφές από ακριβώς φυτά προέρχεται αυτό το μέλι.

Ο Ρωμαίος συγγραφέας Πλίνιος ασχολείται και αυτός με το «μυϊνόμενον μέλι». Περιγράφει και αυτός τα ίδια συμπτώματα, όσοι το τρώνε γίνονται αλλόφρονες, το αποδίδει στα άνθη του «ροδόδεντρου», με το όνομα αυτό μάλλον εννοεί και τα δυο φυτά, την αζαλέα και το ροδόδεντρο. Οι πόντιοι πλήρωναν στους ρωμαίους ένα μέρος του φόρου σε κερι, αλλά απέφευγαν να τους δίνουν και μέλι. Τα συγκεκριμένα φυτά είναι ξυλώδη, δικτυλήδονα, μοπέταλα και ανήκουν στην οικογένεια των ροδόδεντρων. Είναι μεγάλοι θάμνοι και ευδοκίμουν στην κεντρική Ασία και στην αλπική ζώνη των Ιμαλαίων όπου ευδοκίμουν 40 είδη. Στον Πόντο υπάρχουν τρία ενδημικά είδη, το «ροδόδεντρο το καυκασιακό», το «ροδόδεντρον το ποντικό», η «αζαλέα η ποντική».

Σήμερα οι επιστήμονες ξέρουν με ακρίβεια τις τοξικές ουσίες αυτού του μελιού. Είναι οι τοξίνες ακετυλική ανδρομεδόλη και η ροδοτοξίνη, η οποία προέρχεται από το νέκταρ των δυο φυτών της αζαλέας και του ροδόδεντρου.

Η χρήση του σε μικρές ποσότητες είναι τονωτική και θεραπευτική, ακόμα και ναρκωτική. Η λαϊκή ιατρική το χρησιμοποιούσε για την θεραπεία των ελκών στομάχου και γαστρεντερικών διαταραχών. Η σύγχρονη έρευνα έχει αποδείξει ότι η λελογισμένη χρήση του ρίχνει την υπέρταση, ειδικά αν συνδυαστεί με τον χυμό κάποιων λαχανικών. Ακόμα και σήμερα το χρησιμοποιούν και την διαχείριση του διαβήτη, επειδή μειώνει την γλυκόζη στο αίμα.

Υπάρχουν ωστόσο και κάποιες ιστορικές μαρτυρίες όπου αυτό χρησιμοποιήθηκε σαν «χημικό όπλο». Το 946 μΧ πέντε χιλιάδες ρώσοι σφαγιάστηκαν από την Όλγα του Κιέβου, όταν αυτοί κατανάλωσαν μεγάλες ποσότητες μελιού και έπεσαν στο έδαφος. Το μέλι τους είχαν στείλει οι σύμμαχοί τους. Στην ίδια περιοχή ο ρωσικός στρατός έσφαξε το 1489 δέκα χιλιάδες Τατάρους, οι οποίοι είχαν φάει από αυτό το μέλι που οι Ρώσοι άφησαν επίτηδες στο εγκαταλειμμένο στρατόπεδό τους.

Μέλι με αυτές τις ιδιότητες παράγεται σήμερα και στο Νεπάλ, όπου φύονται τα ροδόδεντρα. Οι ντόπιοι ξεχωρίζουν το τοξικό μέλι από την αίσθηση ενός τσιμπίματος, όταν το βάζουν πάνω στην παλάμη τους. Την άνοιξη το δίνουν σε πολύ μικρές ποσότητες στα ζώα τους σαν τονωτικό. Τον 18ο αιώνα ήταν πολύ της μόδας στην Ευρώπη, όπου εξαγόταν μεγάλες ποσότητες, το έβραζαν στα ποτά τους και το έλεγαν «miel fou» (τρελό μέλι)»

Στο σχολείο μας, μία κηρήθρα από κυψέλη και δύο εκκλησιαστικά τάματα, ήταν αρκετά να δημιουργήσουμε μία κατασκευή με το κερι της μέλισσας και να το αφιερώσουμε στους Πόντιους αδελφούς που τόσο άδικα ξεριζώθηκαν ή χάθηκαν, με αφορμή το «Παλαλόν μέλι» του Πόντου.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΛΑΧΑΝΟΝΤΟΛΜΑΔΕΣ

Οι μαθητές/τριες του ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας θέλοντας να γνωρίσουν και να πειραματιστούν με τις παραδοσιακές Ποντιακές συνταγές, παρασκεύασαν παραδοσιακούς λαχανοντολμάδες με αφορμή τη γιορτή των Χριστουγέννων. Ευχόμαστε να τους απολαύσετε!

https://www.canva.com/design/DAE3wLOZzMY/EabdaWWdAxM9i0jdLOWG3Q/watch?utm_content=DAE3wLOZzMY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink

Από τους μαθητές: Τριάντη Αγγελική, Τσορλάνης Ραφαήλ, Μπιλιούρη Νικολέτα, Χαραλαμπίδης Κωνσταντίνος, Καραγιάννης Κωνσταντίνος, Μαργαριτόπουλος Παναγιώτης, Χαντζαρίδου Σοφία, Νικολάου Βασίλειος, Ιωαννίδης Κωνσταντίνος, Κώστα Γεωργία, Ταραμονλή Σοφία, Μαντζέλα Αγγελική, Ανδρεάδης Αθανάσιος, Ανδρεάδης Κωνσταντίνος, Σαζακλίδης Βασίλειος, Ντάγκας Αντώνιος, Ορφανίδης Ιωάννης

Πουρμάς: Ένα γλυκό που μοιάζει με το σαραγλί!

Η Συνταγή είναι από κ. Παρθένα Μυωσίδου με καταγωγή από την Σαμψούντα. Μένει στον Άγιο Νικόλαο αρκετά χρόνια τώρα, όμως, η καρδιά της είναι συνέχεια στον Πόντο, όπως μας είπε. Την προσκαλέσαμε στο εργαστήριο Μαγειρικής και κατασκευάσαμε τον υπέροχο Πουρμά τον οποίο καταναλώσαμε την ίδια μέρα. Φεύγοντας μας χάρισε δύο ακόμα συνταγές της γιαγιάς της και τις οποίες φτιάχνει όταν έχει καλεσμένους στο σπίτι της.

ΥΛΙΚΑ (για τα φύλλα)

800 γρ αλεύρι
Μια πρέζα αλάτι
Νερό όσο πάρει
Βούτυρο αγελαδινό

Για τη γέμιση

Τρεις κούπες γεμάτες καρύδι κοπανισμένο στο γουδί
1 κούπα ζάχαρη
Μια κουταλιά της σούπας κανέλλα. Μισό κουταλάκι του γλυκού γαρύφαλλο
Σιρόπι.
Μια κούπα ζάχαρη
Μια κούπα μέλι
Δύο κούπες νερό
Φλούδα από πορτοκάλι
Μια βανίλια

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ανοίγουμε πέντε μεγάλα φύλλα με τον πλάστη πολύ λεπτά. Βουτυρώνουμε το φύλλο και βάζουμε μπόλικη γέμιση. Ρολάρουμε και το τοποθετούμε στη μέση του ταψιού. Συνεχίζουμε με τον ίδιο τρόπο με τα επόμενα φύλλα, μέχρι να γεμίσει το ταψί. Βάζουμε το ταψί σε ζεστό φούρνο στον αέρα στους 180ο βαθμούς και το ψήνουμε για 40 λεπτά. Μόλις ροδίσουν τα φύλλα το βγάζουμε από το φούρνο. Έχουμε έτοιμο το σιρόπι το οποίο πρέπει να είναι κρύο και όπως είναι ζεστός ο Πουρμάς, τον σιροπιάζουμε. Περιμένουμε να κρυώσει και τον τρώμε. Μπορεί να διατηρηθεί πολλές μέρες επειδή το συντηρεί η ζάχαρη. Στο σχολείο μας, καταναλώθηκε την ίδια μέρα, ζεστός και πραγματικά τον απολαύσαμε.

Από τους μαθητές του τομέα: Γεωπονίας - Τροφίμων και Περιβάλλοντος

Τανωμένος Σορβάς

Σορβάς λέγεται στα Ποντιακά κάθε λογής σούπα. Ενώ ο Τανωμένος Σορβάς έχει πάντα ως βάση το «Κορκότο» (το αποφλοιωμένο και χονδροαλεσμένο σιτάρι) και μπορεί να είναι δύο ειδών:

- Ο «Τανωμένος» που γίνεται με «ταν» ή «πασκιδάν».
- Ο «Ξυγαλένεν» που γίνεται με «υλιστόν».

Υλικά συνταγής

- 250 γραμμάρια κορκότο
- ½ κιλό πασκιδάν (ή στραγγιστό γιαούρτι).
- 2 κουταλιές της σούπας βούτυρο αγελαδινό.
- 1 κουτάλι σούπας δυόσμο και (προαιρετικά) ψιλοκομμένο κρεμμύδι.
- Αλάτι, πιπέρι.
- 1.5-2 lt λίτρα νερό.

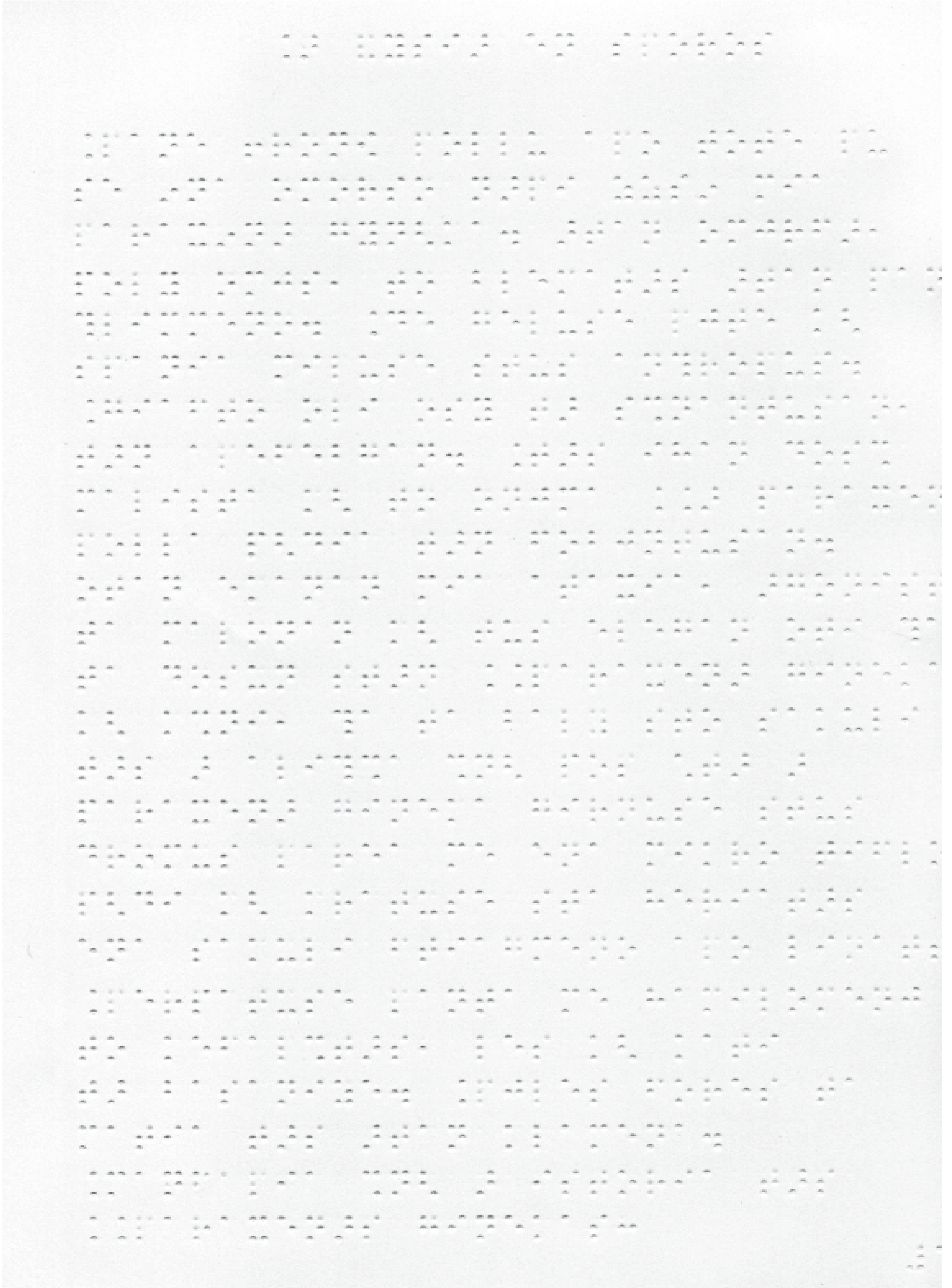
Εκτέλεση συνταγής

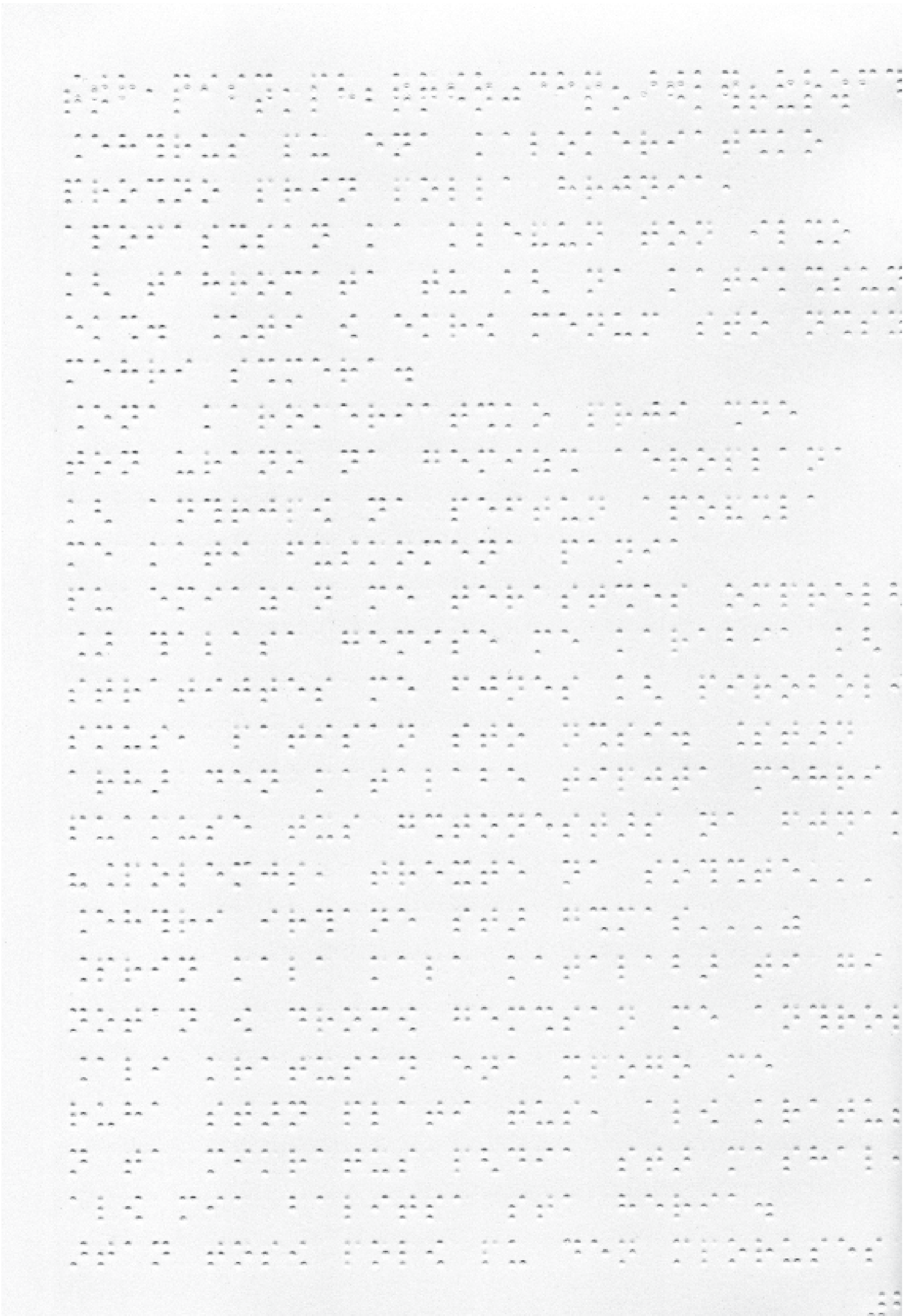
- Ξεπλένουμε και καθαρίζουμε το κορκότο με αρκετό νερό. Κατόπιν σε μία ανοιχτή κατσαρόλα βάζουμε το νερό να βράσει μαζί με το κορκότο.
- Αλατίζουμε το πασκιδάν (εάν δεν έχει αλάτι). Εάν το πασκιδάν έχει ήδη αλάτι μέσα, δεν προσθέτουμε επιπλέον.
- Αφού βράσει το κορκότο καλά και ελαφρώς χυλώσει, παίρνουμε 3-4 κουτάλες της σούπας ζουμί σε ένα βαθύ μπολ και το αφήνουμε λίγο να κρυώσει. Όστε να μην είναι ζεματιστό, αλλά να είναι χλιαρό.
- Έπειτα «τανώνουμε», ανακατεύουμε δηλαδή το πασκιδάν μαζί με ζουμί από την κατσαρόλα που έχουμε χωρίσει. Ρίχνοντας το ζουμί σιγά-σιγά, για να μην κόψει το πασκιδάν.
- Μόλις γίνουν ένα, τα ρίχνουμε στην κατσαρόλα. Ανακατεύουμε καλά ώστε να μην έχει μέσα σβόλους, να γίνει ένα μείγμα και αποσύρουμε το σκεύος από τη φωτιά.
- Καίμε το βούτυρο μαζί με λίγο δυόσμο και (προαιρετικά) με ψιλοκομμένο κρεμμύδι μέχρι αυτό να μαραθεί.
- Περιχύνουμε αμέσως τη σούπα με το αρωματισμένο βούτυρο (το «χαρατσ'», δηλαδή τη «χαρατσώνουμε») στο περιεχόμενο της κατσαρόλας.
- Ανακατεύουμε καλά ώστε να γίνει ένα το μείγμα και σερβίρουμε ζεστή τη Ποντιακή σούπα μας.

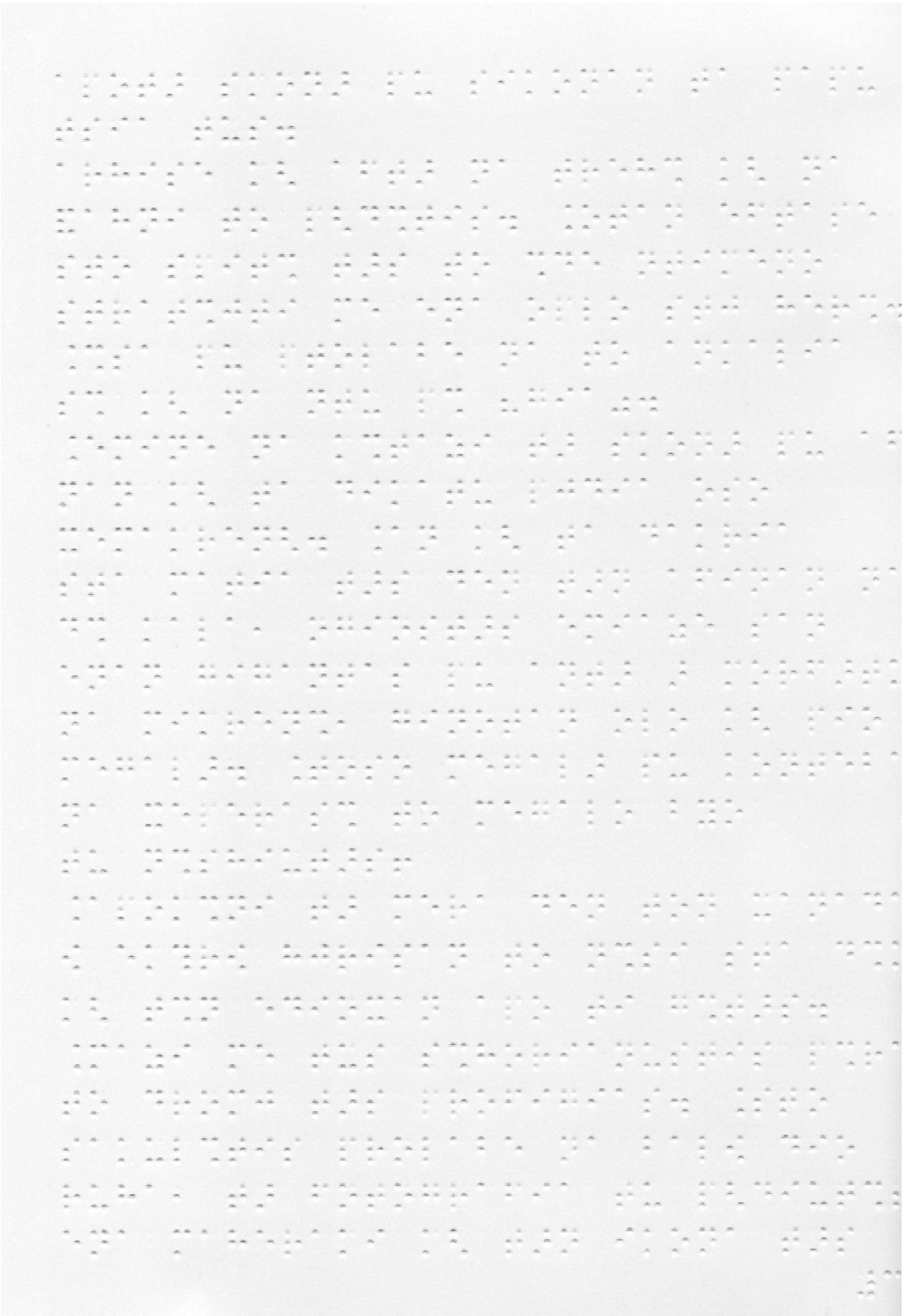
Κανδερίτσας Π., Χότζα Α., Κανδερίτσας Μ., Σένια Χ.

Η εφημερίδα μας σε μορφή Braille

ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΕΝΕΕΓΥΛ Βέροιας

Εκπαιδευτικοί:

Παυλίδου Όλγα, Γρεασίδου Δέσποινα,
Καλελή Ζωή, Ζιώγο Γεώργιο και Κάνουρα Αγαθή.

Μαθητές :

Τριάντη Αγγελική
Τσορλάνης Ραφαήλ
Μπιλιούρη Νικολέτα
Χαραλαμπίδης Κωνσταντίνος
Καραγιάννης Κωνσταντίνος
Μαργαριτόπουλος Παναγιώτης
Χαντζαρίδου Σοφία
Νικολάου Βασίλειος
Ιωαννίδης Κωνσταντίνος
Κώστα Γεωργία
Ταραμονλή Σοφία
Μαντζέλα Αγγελική
Ανδρεάδης Αθανάσιος
Ανδρεάδης Κωνσταντίνος
Σαζακλίδης Βασίλειος
Ντάγκας Αντώνιος
Ορφανίδης Ιωάννης

Γυμνάσιο Νεαπόλεως Λασιθίου

Εκπαιδευτικοί:

Γαλανάκη Κατερίνα

Μαθητές:

Μαριλένα Γουλιδάκη
Κριστιάννα Κόστοβα
Εμμανουέλα Κυβερνητάκη
Μαρίνα Λυράκη
Γεωργία Μαμαλούκου
Δέσποινα Μανώλαρου
Ευαγγελία Μαράκη
Μιχάλης Μιχαλοδημητράκης
Άγγελος Μπίμπα
Μαριχρύσα Παπαδάκη
Μαρσίνα Παπαΐ
Γιώργος Παραβολιάσης
Δημήτρης Πλαΐτης
Μπράζντι Σιλβάνο

ΕΕΕΕΚ Αγίου Νικολάου

Εκπαιδευτικοί:

Γιώργος Μαροειδής, Γεωπόνος ΕΑΕ
Πλεξουσάκη Ελένη, Πληροφορικής ΕΑΕ
Παπαχρήστου Στέλλα, Μαθηματικός ΕΑΕ
Ζήνα Δεμέτζου, Κοινωνική Λειτουργός
Ανδριανή Παπαδάκη, Ψυχολόγος

Μαθητές

Νικόλας Χαν
Βασίλης Πέτρου
Μιχάλης Αθανασίου
Λάουρα Λανς
Μαριλένα Στεφανάκη
Λευτέρης Καραγιαννάκης
Κλάιντι Μπερντούφι
Νίκη Σγουρού

ΕΕΕΕΚ Νάουσας

Εκπαιδευτικοί:

Υπεύθυνη: Φραγγοπούλου Σμαρώ ΠΕ11
Συμμετέχοντες:
Παπαδόπουλος Ιωάννης ΤΕ02.07
Μητσιάνης Σωτήριος ΠΕ88
Καμηλάκη Αρετή ΠΕ79.01
Χρυσουλίδου Ειρήνη ΠΕ88.04
Σκούμπας Χάρης ΠΕ80
Καμηλάκη Αρετή ΠΕ79.01

Μαθητές:

Κανδερίτσας Μάριος
Κανδερίτσας Πέτρος
Χαλκιά Μαρία
Χότζα Αντριάν
Σένια Χρήστος
Αρσενλής Χρήστος